

บทที่ 3

กฎหมายต่างประเทศ

1. กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบ Common Law วิวัฒนาการของกฎหมายเช่าซื้อจึงมีต้นกำเนิดมาจากแนวคำพิพากษาและพัฒนาต่อมาจนมีกฎหมายลายลักษณ์อักษรที่อยู่ในรูปของพระราชบัญญัติต่าง ๆ ซึ่งมีกฎหมายที่เข้ามาควบคุมการการทำสัญญาเช่าซื้อระหว่างผู้ประกอบการซึ่งเป็นผู้ให้เช่าซื้อกับผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อที่บัญญัติไว้เป็นกรณีเฉพาะในการคุ้มครองผู้บริโภคอีกด้วย

1.1. วิวัฒนาการของกฎหมาย

1.1.1. แนวคำพิพากษา

หลักกฎหมายเช่าซื้อ มีรูปแบบที่ชัดเจนจากคำพิพากษาของศาลสูงในประเทศอังกฤษในคดี Helby V. Matthews [1895] A.C. 471 ซึ่งในคดีนี้ House of Lord ได้ตัดสินว่าสัญญาดังกล่าวมิใช่สัญญาซื้อขาย และลูกค้าผู้เช่าเปียโนไม่ใช่ผู้ซื้อ เนื่องจากไม่มีคำมั่นว่าจะเข้าถือกรรมสิทธิ์ในสินค้า หากแต่มีสิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าโดยชำระราคาให้ครบ 36 เดือน การให้สิทธิที่จะซื้อเป็นการให้สิทธิโดยผู้ขายและไม่สามารถเพิกถอนได้ คำเสนอนจะเป็นผลเมื่อมีการแสดงเจตนาที่จะใช้สิทธิดังกล่าว จึงทำให้สัญญาเช่าซื้อไม่ใช่สัญญาซื้อขายที่จะอยู่ภายใต้บทบัญญัติของ Sale of Goods Act สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดการส่งมอบการครอบครอง (Bailment)¹

---

¹ Paul Dobson, Sale of Goods and Consumer Credit (London : Sweet & Maxwell, 2000), pp. 309-310.

จากการที่ในสมัยนั้น ยังไม่ปรากฏรูปแบบของสัญญาเช่าซื้อเป็นการเฉพาะ มีแต่เพียงกฎหมายที่เกี่ยวกับการซื้อขายสินค้าเท่านั้น จึงทำให้มีผู้กล่าวว่าคดี Helby V. Matthews [1895] A.C. 471 นี้เป็นต้นกำเนิดของสัญญาเช่าซื้ออีกด้วย²

1.1.2. พระราชบัญญัติเช่าซื้อ (Hire-Purchase Act)

ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อของประเทศอังกฤษ ธุรกิจการให้เช่าซื้อได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้ขายสินค้าสามารถจำหน่ายสินค้าของตนได้มากขึ้น โดยผู้ขายสินค้าจะทำการติดต่อกับสถาบันการเงินเพื่อให้สถาบันการเงินให้สินเชื่อแก่ผู้เช่าซื้อโดยผู้เช่าซื้อจะทำการชำระราคาเช่าซื้อแก่สถาบันการเงินโดยตรง รัฐบาลจึงเห็นควรให้มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมการเช่าซื้อในประเทศอังกฤษ โดยเหตุผลในการตราพระราชบัญญัตินี้ มีความเห็นแบ่งออกเป็น 2 แนว คือ³

ความเห็นแรก เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อของประเทศอังกฤษถูกคิดค้นขึ้น เนื่องจากด้วยความจำเป็นทางธุรกิจ โดยสัญญาเช่าซื้อเริ่มมาจากพัฒนาการของการซื้อขาย และเปลี่ยนมาเป็นรูปแบบของการส่งมอบการครอบครอง (Form of Bailment) นักกฎหมายจึงร่างกฎหมายขึ้นโดยมุ่งที่จะป้องกันสิทธิของผู้ขายเป็นหลัก

ความเห็นที่สอง เห็นว่า กฎหมายเช่าซื้อถูกตราขึ้นเพื่อให้ความคุ้มครองผู้เช่าซื้อ เนื่องจากในขณะนั้นได้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติมากมาย เนื่องจากผู้เช่าซื้อส่วนใหญ่ไม่สามารถนำเงินมาชำระค่าเช่าซื้อได้ตามกำหนดในสัญญา ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ จึงมีการเรียกร้องให้มีการตราพระราชบัญญัติเช่าซื้อขึ้นในปี 1938 โดยมี Ms. Ellen Wilkinson เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการยกร่างกฎหมายเช่าซื้อของอังกฤษ และกฎหมายฉบับดังกล่าวได้ถูกประกาศใช้ในปีนั้นทันที

กฎหมายและพระราชบัญญัติว่าด้วยการเช่าซื้อต่าง ๆ ที่ถูกบัญญัติขึ้นในเวลาที่ผ่านมา มีด้วยกันหลายฉบับดังต่อไปนี้⁴

² Aubrey L. Diamond, Commercial and consumer credit : An introduction (London : Butterworths, 1982), pp. 89-95.

³ สิริวิรัตน์ ฟองวิฑู, “การให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค : ศึกษากรณีสัญญาเช่าซื้อ” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 75-76.

⁴ R.M. Goode, Introduction to the Consumer Credit Act 1974 (London : Butterworths, 1974), pp. 10-17.

Hire-Purchase Act 1938

Hire-Purchase Act 1954

The advertisements (Hire-Purchase) Act 1957

Hire-Purchase Act 1964

Hire-Purchase Act 1965

The advertisements (Hire-Purchase) Act 1967

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติเช่าซื้อ บัญญัติขึ้นเพื่อใช้บังคับกับสัญญาลักษณะเช่าซื้อและการซื้อขายโดยให้สินเชื่อ โดยในเบื้องต้นมุ่งให้ความคุ้มครองผู้ให้เช่าซื้อ จึงทำให้หลักกฎหมายเช่าซื้อถือเป็นเรื่องของการซื้อขายโดยมีเงื่อนไขเรื่องสิทธิยึดหน่วงในตัวทรัพย์สินที่เช่าซื้อ จึงมีการนำหลักกฎหมายในเรื่องการส่งมอบการครอบครองและการให้สิทธิในการเลือกซื้อมาใช้บังคับ เพื่อมิให้กรรมสิทธิ์โอนไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งในขณะที่ทำสัญญา

นอกจากนี้ เมื่อต่อมาการให้สินเชื่อมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น ทำให้การโฆษณาธุรกิจเช่าซื้อขยายตัวตามและก่อให้เกิดการแข่งขันที่รุนแรงระหว่างผู้ให้เช่าซื้อ สื่อโฆษณาที่ใช้มิได้อธิบายให้ผู้บริโภคเข้าใจถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ในด้านสินเชื่อ และหน้าที่ความรับผิดชอบทางการเงินของผู้บริโภคไว้ชัดเจน ผู้เช่าซื้อจึงไม่ทราบถึงผลร้ายทางการเงินของการทำสัญญา ตลอดจนหน้าที่และความรับผิดชอบที่เกิดจากสัญญาประเภทนี้ เพื่อแก้ปัญหานี้ฝ่ายนิติบัญญัติจึงได้ออกกฎหมายที่ควบคุมเรื่องการโฆษณานี้ คือ The advertisements (Hire-Purchase) Act 1957 และได้ถูกยกเลิกโดย The advertisements (Hire-Purchase) Act 1967 ซึ่งมีการกำหนดรายละเอียดในการควบคุมมากกว่าเดิม แต่ภายหลังก็พบว่ายังไม่เพียงพอจึงถูกยกเลิกโดย The Consumer Credit Act 1974 ซึ่งมีบทบัญญัติในการควบคุมการโฆษณาที่เปลี่ยนจากวิธีการกำหนดรายละเอียด มาเป็นวิธีการให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและการค้าออกข้อบังคับภายในวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตามมาตรา 44 มาใช้ควบคุมในเรื่องนี้แทน⁵

ต่อมาเมื่อมีการตราพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit Act 1974) ก็ทำให้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ (Hire-Purchase Act 1965) ได้ถูกยกเลิกไปด้วย

บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง คือคู่สัญญาที่ได้มีการทำสัญญาเช่าซื้อกันคือผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาจกล่าวได้ว่า กฎหมายฉบับนี้มีมาตรการคุ้มครองผู้เช่าซื้อ ดังนี้

⁵ นิทรา นัยโกวิท, "การคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเช่าซื้อสินค้า" (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), น. 48-52.

(1) ก่อนทำสัญญา

พระราชบัญญัติเช่าซื้อกำหนดให้มีการเปิดเผยข้อมูลแก่ผู้เช่า เช่น ราคาทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อและอัตราดอกเบี้ยค่าเช่าซื้อ เป็นต้น พร้อมทั้งกำหนดเอกสารประกอบเพื่อใช้ในการทำสัญญาเช่าซื้อ (Hire-Purchase Agreement)

(2) ภายหลังทำสัญญา

พระราชบัญญัติเช่าซื้อให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ โดยให้ส่งคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เช่าซื้อก่อนถึงกำหนดชำระค่าเช่างวดสุดท้าย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจำกัดความรับผิดชอบหลังเลิกสัญญา ซึ่งให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อที่จะได้รับเงินคืนกึ่งหนึ่งของราคาทรัพย์สินและห้ามมิให้เจ้าของทรัพย์สินใช้กำลังเรียกคืนทรัพย์สินเว้นแต่จะมีคำสั่งศาล และในกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระราคาค่าเช่าซื้อมาแล้วเป็นจำนวน 1 ใน 3 ของมูลค่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อ กฎหมายห้ามมิให้ผู้ให้เช่าซื้อใช้กำลังกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน เว้นแต่ผู้เช่าซื้อแสดงเจตนาที่จะเลิกสัญญา

ในการดำเนินการเพื่อบังคับตามพระราชบัญญัติเช่าซื้อ มิได้มีการกำหนดหรือแต่งตั้งหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อควบคุม จึงทำให้องค์กรที่ดำเนินการเพื่อบังคับตามกฎหมายนี้ คือ ศาลยุติธรรม

1.2. พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974)

1.2.1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

ในช่วง ค.ศ. 1968 ประเทศอังกฤษได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการ The Crowther Committee เพื่อตรวจสอบธุรกรรมการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค โดยคณะกรรมการได้เสนอรายงานฉบับที่ 2 ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1971 ซึ่งวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับบทบัญญัติกฎหมายที่ใช้บังคับกับการทำธุรกรรมในเชิงพาณิชย์ว่า เป็นกฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพมากที่สุดที่ใช้บังคับในปัจจุบัน และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นว่า สัญญาเช่าซื้อ สัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขและสัญญากู้ยืมโดยมีหลักประกันการชำระหนี้มิได้มีความแตกต่างกัน จึงเสนอให้มีการนำธุรกรรมการให้สินเชื่อต่าง ๆ มาใช้บังคับรวมกันภายใต้บทบัญญัติกฎหมายเดียวกัน จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1974 ขึ้น และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่

31 กรกฎาคม ค.ศ. 1974⁶ ทำให้มีผลเป็นการยกเลิกกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น Hire-Purchase Act 1965 และ The advertisements (Hire-Purchase) Act 1967 เป็นต้น⁷

วัตถุประสงค์หลักของพระราชบัญญัตินี้ มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรม และมุ่งแก้ไขภาวะทางเศรษฐกิจ โดยมีจุดมุ่งหมายหลายประการ เช่น เพื่อควบคุมธุรกรรมและการประกอบธุรกิจการให้สินเชื่อทุกประเภทและการให้เช่าโดยนาระบบใบอนุญาตเข้ามาบังคับใช้กับผู้ประกอบการ เพื่อควบคุมและป้องกันความไม่เป็นธรรมอันอาจเกิดจากการประกอบการหรือการโฆษณาเพื่อให้สินเชื่อและการเช่า ตลอดจนเพื่อควบคุมและจัดการเกี่ยวกับเอกสารที่ใช้ในการให้สินเชื่อและการเช่าและควบคุมรูปแบบที่ใช้ในการคำนวณอัตราค่าบริการการให้สินเชื่อด้วย⁸

บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ได้แก่ ผู้บริโภคภายใต้ธุรกรรมการให้สินเชื่อระหว่างเอกชน ซึ่งมีข้อยกเว้นไม่นำมาบังคับใช้กับการให้สินเชื่อที่เจ้าหนี้เป็นหน่วยงานราชการหรือหน่วยงานที่อยู่ในประกาศของ Secretary of State เช่น องค์การการกุศล องค์กรนายจ้าง องค์กรผู้ใช้แรงงาน เป็นต้น⁹

1.2.2. การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของผู้สัญญา

มาตรการทางกฎหมายที่มีผลตามกฎหมายนี้ ได้แก่

(1) การให้อำนาจฝ่ายบริหารเข้ามาควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจเช่าซื้อ

โดยฝ่ายบริหารนี้คือ The Office of Fair Trading ซึ่งเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นภายใต้พระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1973 มีหน้าที่หลักเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของผู้บริโภค โดยจะทำหน้าที่ตรวจสอบและเก็บข้อมูลของผู้ประกอบการ เพื่อควบคุมผู้ประกอบการให้ประกอบธุรกิจด้วยความสุจริต ตลอดจนควบคุมวิธีการจำหน่ายสินค้าและบริการ¹⁰

(2) นาระบบใบอนุญาตมาใช้ควบคุมดูแลการประกอบธุรกิจเช่าซื้อ

⁶ Brian W Harvey, The Law of Consumer Protection and Fair Trading (London : Butterworths, 1982), pp. 226-227.

⁷ Paul Dobson, *supra note 1*, p. 335.

⁸ สิริรัตน์ ฟองวิฑู, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, น. 79.

⁹ Consumer Credit Act 1974 section 16 (1).

¹⁰ Brian W Harvey, *supra note 6*, pp. 264-268.

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการควบคุมการประกอบกาให้สินเชื่อของธนาคาร สถาบันการเงิน ผู้ให้กู้ อีกทั้งเป็นหลักประกันในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค โดยปัจจุบัน ระยะเวลาที่สามารถออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการให้สินเชื่อโดยทั่วไปคือ 5-15 ปี¹¹

(3) มีบทบัญญัติทางกฎหมายกำหนดคุ้มครองสิทธิของผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ กล่าวคือ

- สิทธิของผู้เช่าซื้อ¹²

1. มีสิทธิในการได้รับสำเนาสัญญาเช่าซื้อเมื่อได้ลงนามในสัญญาเช่าซื้อ
2. มีสิทธิในการบอกเลิกสัญญากรณีเมื่อมีการทำสัญญาในที่พักอาศัยซึ่งมิใช่เป็น สถานประกอบธุรกิจของผู้ให้เช่าซื้อ ภายในเวลาสองถึงสามวันนับจากวันที่ได้รับสำเนานี้ สัญญาฉบับที่สอง

3. มีสิทธิที่จะขอขยายเวลาการชำระค่าเช่าซื้อกับผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อ ประสบปัญหาภาวะทางการเงิน

4. มีสิทธิที่จะขอชำระค่าเช่าซื้อทั้งหมดก่อนถึงกำหนดชำระ โดยผู้ให้เช่าซื้อจะต้องลด ดอกเบี้ยค่าเช่าซื้อลง

5. มีสิทธิได้รับค่าชดเชย หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อมีความชำรุดบกพร่อง โดยผู้เช่าซื้อจะ ได้รับความคุ้มครองภายใต้พระราชบัญญัติ Sale of Goods Act¹³

- สิทธิของผู้ให้เช่าซื้อ

1. มีสิทธิที่จะได้รับเงินค่าเช่าซื้อตามที่กำหนดไว้ในสัญญา
2. มีสิทธิได้รับสินค้าคืนในกรณีที่มีการผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ แต่หากมีการชำระค่าเช่าซื้อมาแล้วถึงจำนวน 1 ใน 3 ของมูลค่าสินค้าตามสัญญาเช่าซื้อ การกลับเข้าครอบครองทรัพย์สิน เพื่อที่จะยึดคืนต้องมีคำสั่งศาลเสียก่อน¹⁴

¹¹ The Consumer Credit (Period of Standard License) (Amendment) Regulations 1991 (Statutory Instrument 1991 No. 817 หรือ SI 1991/817)

¹² Consumer Education, "Credit", <http://consumereducation.org.uk/money/english/credit/05.htm>, 7 March 2006.

¹³ Consumer Education, "Credit", <http://consumereducation.org.uk/money/english/credit/03.htm>, 7 March 2006.

ทั้งนี้ หน่วยงานหรือองค์กรในการบังคับการให้เป็นไปตามมาตรการและวัตถุประสงค์ที่กฎหมายฉบับนี้กำหนด ได้แก่

1. ผู้อำนวยการองค์การการค้าที่เป็นธรรม (Director General of Fair Trading) มีหน้าที่จัดตั้งระบบใบอนุญาต บริหาร ดำเนินการ ควบคุมให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติและจัดการตามความจำเป็นและเหมาะสม รวมถึงการออกกฎระเบียบต่าง ๆ¹⁵

2. Secretary of State มีหน้าที่ให้คำแนะนำแก่ Director General of Fair Trading ในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งโดยทั่วไปและในกรณีเฉพาะเจาะจง รวมทั้งให้การให้ความเห็นชอบในการออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้บริการและการกำหนดค่าธรรมเนียมต่าง ๆ¹⁶

3. ศาลยุติธรรม กฎหมายได้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาข้อสัญญาที่มีเงื่อนไขเรื่องมูลค่าของสินค้า ที่ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระมากกว่าปกติ คือเป็นข้อตกลงที่กำหนดให้ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระเงินสูงกว่าปกติตามหลักการการค้าที่เป็นธรรม โดยศาลจะเข้าไปตรวจสอบการคำนวณอัตราดอกเบี้ยว่าใช้อัตราตามปกติขณะที่มีการทำสัญญาหรือไม่ นอกจากนี้ ศาลยังพิจารณาจากค่าใช้จ่ายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการเข้าทำสัญญา คุณสมบัติของลูกหนี้ ความเสี่ยงของเจ้าหนี้และระยะเวลาการชำระคืนมาประกอบการพิจารณาด้วย¹⁷ ทำให้ศาลจึงมีอำนาจในการบรรเทาหรือแก้ไขเยียวยาลูกหนี้จากการที่ต้องชำระเงินสูงกว่าปกติ ให้มีความเป็นธรรมและสมเหตุสมผลมากขึ้น

นอกจากนี้ ศาลยังสามารถแก้ไขข้อตกลงในสัญญาเพื่อลดจำนวนเงินที่ต้องชำระลงได้อีก ทั้งสามารถมีคำสั่งให้เจ้าหนี้จ่ายเงินที่รับไปแล้วคืนแก่ลูกหนี้ และมีอำนาจในการออกคำสั่งบังคับเพื่อคุ้มครองคู่สัญญาในการบังคับให้เป็นไปตามสัญญาหรือใช้สิทธิตามกฎหมาย เมื่อคู่สัญญาใช้สิทธิยื่นคำร้องมาสู่ศาลได้อีกด้วย

หลังจากที่พระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1974 ได้ใช้คุ้มครองการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคมาเป็นเวลานาน ก็ทำให้มีการเสนอการแก้ไขกฎหมายฉบับนี้ โดยกรมการค้าและอุตสาหกรรม (Department of Trade and Industry)

¹⁴ Compactlaw Limited, "Consumer Credit Act 1974,"

<http://www.compactlaw.co.uk/ree_legal_information/consumer_law/consumf4.html>, 6 February 2007

¹⁵ Consumer Credit Act 1974 Section 1.

¹⁶ มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1974

¹⁷ Aubrey L. Diamond, *supra note 2*, p. 72.

จนกระทั่งพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 2006 ได้ถูกบัญญัติเป็นกฎหมาย เมื่อวันที่ 30 มีนาคม ค.ศ. 2006 และหลักเกณฑ์ที่บัญญัติจะมีผลใช้บังคับโดยแยกออกเป็นสอง ช่วงเวลา คือ ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2007 จะมีผลใช้บังคับในส่วนของการทดสอบ ความสัมพันธ์ตามสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (the unfair relationships test) ทางเลือกระบบการ จัดการข้อพิพาท (the alternative dispute resolution scheme) การเปลี่ยนแปลงคำนิยามของ ผู้บริโภค (the definition of individual)¹⁸ และในเดือนเมษายน ค.ศ. 2008 จะมีผลบังคับในเรื่อง กฎเกณฑ์ใหม่ในการออกใบอนุญาตประกอบกิจการให้เครดิต (the new licensing regime) หลัก ความชัดเจนและโปร่งใส (Consumer Credit Appeals Tribunal)¹⁹

Consumer Credit Act 2006 ได้ออกมาแก้ไขเพิ่มเติม Consumer Credit Act 1974 ในสาระสำคัญหลายประการซึ่งทำให้มีการควบคุมสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคมากขึ้นและยังมีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อรูปแบบของการทำสัญญา การโฆษณา การส่งคำบอก กล่าวและข้อมูลต่าง ๆ ต่อผู้บริโภคด้วย²⁰

หลักเกณฑ์ที่มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง Consumer Credit Act 1974 ในสาระสำคัญ และส่งผลถึงกรณีการทำสัญญาเช่าซื้อด้วย คือ

1. การเปลี่ยนแปลงวงเงินเครดิตที่ให้แกผู้บริโภคที่จะตกอยู่ภายใต้กฎหมายฉบับนี้จะไม่จำกัดวงเงิน ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่จำกัดไว้ไม่เกิน 25,000 ปอนด์เท่านั้น²¹
2. มีการเปลี่ยนแปลงคำจำกัดความของ “Individual” หรือบุคคลที่กฎหมายคุ้มครองใหม่ว่าหมายรวมถึงเฉพาะห้างหุ้นส่วนที่มีหุ้นส่วนเป็นบุคคลธรรมดาไม่เกิน 3 คนเท่านั้น²²

¹⁸ บทนิยามใหม่ของ “individual” จะเริ่มบังคับใช้ในวันที่ 6 เมษายน ค.ศ. 2007, Department of Trade and Industry, “Consumer Credit Act 2006-Latest News” <<http://www.dti.gov.uk/consumers/consumer-finance/credit-act-2006/Latest%20News/page34480.html>>, 28 February 2007

¹⁹ Department of Trade and Industry, “Implementation of the Consumer Credit Act 2006,” <<http://www.dti.gov.uk/consumers/consumer-finance/credit-act-2006/implementation/page19982.html>>, 27 February 2007

²⁰ Field Fisher Waterhouse, “Consumer Credit Act 2006” <<http://www.fww.com/Publications/Files/4f39e9af-7ee3-46e3-877a-b3bbf250238b.PDF>>, 6 February 2007.

²¹ Consumer Credit Act 2006 Section 2.

3. กำหนดให้ผู้ให้เครดิตต้องส่งรายงานทางการเงินประจำปีที่มีข้อมูลเกี่ยวกับการชำระหนี้ตามสัญญา “fixed sum credit” ให้แก่ลูกหนี้โดยครั้งแรกต้องส่งภายในหนึ่งปีนับแต่วันทำสัญญา ซึ่งจะแสดงรายละเอียดของจำนวนเงินที่มีการชำระและจำนวนเงินที่ค้างชำระ เป็นต้น โดยจัดทำรูปแบบตามที่ข้อบังคับกำหนด²³

4. มีการกำหนดรูปแบบและวิธีการส่งคำบอกกล่าวถึงลูกหนี้ในกรณีเมื่อลูกหนี้ค้างชำระค้างงวดสองคราวติดต่อกัน โดยกำหนดให้ผู้ให้สินเชื่อต้องส่งคำเตือนล่วงหน้าไปยังลูกหนี้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถบังคับให้ชำระหนี้ตามสัญญาได้ และจะทำให้ไม่มีสิทธิได้รับดอกเบี้ยในช่วงเวลาที่ยังไม่ได้บอกกล่าวโดยถือว่ายังไม่มีหนี้สินด้วย

นอกจากนี้ ลูกหนี้จะมีความรับผิดชอบให้ต้องเสียดอกเบี้ยในเงินที่ค้างชำระต่อเมื่อเวลาได้ผ่านพ้นไป 30 วันนับจากวันที่ได้รับคำบอกกล่าวแล้ว

5. ศาลมีดุลยพินิจอย่างกว้างขวางมากขึ้น ในการแก้ไขสัญญาให้สินเชื่อที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค เช่น แก้ไขหรือลดจำนวนผลประโยชน์ที่จะได้รับตามสัญญา เปลี่ยนแปลงข้อสัญญาที่กำหนดเกี่ยวกับหน้าที่ของลูกหนี้และผู้ค้าประกัน เป็นต้น

นอกจากนี้ มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ให้อำนาจ Secretary of State ที่จะตัดสินให้ผู้บริโภคไม่ต้องผูกพันในส่วนของราคาที่สูงเกินไป “high net worth” ซึ่งอาศัยหลักความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นธรรม “unfair relationships” มาใช้พิจารณา²⁴

ในการพิจารณาถึงพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการทำสัญญาให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ได้มี Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983 ออกมาวางกฎเกณฑ์ในการทำสัญญาสำหรับให้เครดิตแก่ผู้บริโภค ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อดำเนินการตามบทบัญญัติของ Consumer Credit Act 1974 มาตรา 60 (1) ที่กำหนดให้ Secretary of State จัดทำกฎเกณฑ์เกี่ยวกับแบบของสัญญาและรายละเอียดของเอกสารที่รวบรวมข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อแสดงให้ผู้บริโภคทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตน เช่น สิทธิในการปรึกษาหรือในการกำหนดภาระให้แก่ผู้บริโภคในสัญญา การกำหนดจำนวนและอัตราผลประโยชน์จากการให้เครดิต

²² มาตรา 189 (1) แห่ง Consumer Credit Act 1974 แก้ไขเพิ่มเติมโดย Consumer Credit Act 2006.

²³ มาตรา 77A แห่ง Consumer Credit Act 1974 เพิ่มโดย Consumer Credit Act 2006.

²⁴ มาตรา 16A แห่ง Consumer Credit Act 1974 เพิ่มโดย Consumer Credit Act 2006.

การคุ้มครองและเยียวยาการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้งเนื้อหาอื่น ๆ ในเรื่องที่ Secretary of State เห็นสมควรว่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคราบเกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ตามสัญญา โดยให้อำนาจแก่ศาลยุติธรรมในการพิจารณาและบังคับตามข้อกำหนด

ในปัจจุบันได้มีการออก Consumer Credit (Agreements) (Amendment) Regulations 2004 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม Consumer Credit (Agreement) Regulations 1983 โดยกรมการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2005²⁵ ซึ่งมีขอบเขตครอบคลุมถึงการทำสัญญาเช่าซื้อกับผู้บริโภคด้วย และมีผลให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำสัญญามาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่ข้อบังคับกำหนด²⁶ เช่น

1. กำหนดถึงข้อสัญญาว่าต้องใช้รูปแบบและสีของตัวอักษรที่อ่านได้ง่ายสำหรับคนทั่วไปรวมทั้งใช้ถ้อยคำที่อ่านเข้าใจได้ง่าย²⁷

2. กำหนดถึงข้อมูลที่ต้องมีในสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ซึ่งรายละเอียดหรือข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีในสัญญา มีการกำหนดไว้ในตารางที่ 1 ทำยข้อบังคับโดยในกรณีของสัญญาเช่าซื้อพบว่าตามตารางที่ 1 ยังคงกำหนดให้อาศักยภาพภายใต้ Consumer Credit Act 1974 เป็นหลัก และให้ใช้รูปแบบของสัญญาให้เป็นพิเศษตามตารางที่ 2 โดยมีช่องลงลายมือชื่อตามตารางที่ 5²⁸

3. ผู้ประกอบการต้องจัดเตรียมข้อสัญญาที่แสดงถึงมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ตามสัญญาให้ผู้บริโภคราบ โดยสามารถกำหนดข้อมูลเพิ่มเติมลงไปมากกว่าที่ข้อบังคับกำหนดได้ แต่ต้องแสดงข้อมูลที่บังคับให้ใช้ไว้เป็นหัวเรื่องก่อนจึงจะเพิ่มเติมรายละเอียด

---

²⁵ Office of Public Sector Information, "The Consumer Credit (Agreements)(Amendment) Regulations 2004 (SI 2004/1482)," <<http://www.opsi.gov.uk/SI/si2004/20041482.html>>, 6 February 2007

²⁶ Office of Fair Trading, "Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983 as amended by the 2004 Amendment Regulations," <http://www.offt.gov.uk/shared_offt/reports/consumer_credit/OFT786a.pdf>, 6 February 2007, pp. 20-21

²⁷ ข้อ 6 (2) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983

²⁸ ข้อ 2 (1) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983

ต่อไป กล่าวคือไม่ให้มีการแทรกข้อมูลลงในส่วนที่สำคัญของสัญญา เช่น ในส่วนยอดรวมของจำนวนเงินที่ต้องชำระตามสัญญา เป็นต้น²⁹

นอกจากนี้ มีการบัญญัติหลักเกณฑ์รองรับกรณีที่มีการแก้ไขสัญญาด้วยว่า ยังคงต้องประกอบด้วยข้อมูลที่กำหนดไว้ตามตารางที่ 8 และกำหนดให้เอกสารที่มีการแก้ไขยังคงต้องใช้ข้อสัญญาที่มีความชัดเจนโดยเฉพาะต้องมีข้อสัญญาที่มีการใช้อีกก่อนมีการแก้ไขด้วย³⁰

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการคุ้มครองผู้บริโภคในการทำสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อกับผู้ประกอบการของประเทศอังกฤษ ได้มีพัฒนาการของกฎหมายออกมาควบคุมการให้ข้อมูลในลักษณะของการกำหนดเนื้อหาของสัญญามากขึ้น แสดงให้เห็นว่ามาตรการในการกำหนดให้ใช้ข้อสัญญาเป็นวิธีการที่ช่วยในการแก้ปัญหาในการที่อำนาจต่อรองของคู่สัญญาไม่เท่าเทียมกันได้

1.3. พระราชบัญญัติควบคุมข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ. 1977 (Unfair Contract Term Act 1977)

1.3.1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง³¹

จากปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทำสัญญา ที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งซึ่งมีอำนาจต่อรองสูงกว่าทำสัญญาสำเร็จรูปที่มีข้อสัญญาจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดที่ไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง จึงทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติของอังกฤษมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายเกี่ยวกับข้อสัญญาไม่เป็นธรรม คือ Unfair Contract Term Act 1977 ขึ้นเพื่อที่จะสามารถควบคุมข้อตกลงยกเว้นความรับผิดในสัญญาและมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1978

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัตินี้ บัญญัติขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาลักษณะการแสวงหาประโยชน์จากข้อสัญญาที่จำกัดหรือยกเว้นความรับผิดที่ไม่เป็นธรรม โดยบทบัญญัติส่วนใหญ่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการบัญญัติให้ข้อสัญญาที่ยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่ไม่เป็นธรรมไม่มีผลบังคับกับผู้บริโภค

²⁹ ข้อ 2 (4) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983

³⁰ ข้อ 7 (2) และข้อ 7 (13) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983

³¹ ดาราพร ธีระวัฒน์, “กฎหมายสัญญา : สถานะใหม่ของสัญญาและปัญหาข้อสัญญาไม่เป็นธรรม”, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542), น. 85-86.

บุคคลที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง ได้แก่ บุคคลที่เข้าทำสัญญาที่มีข้อสัญญาสำเร็จรูปทางธุรกิจที่เป็นลายลักษณ์อักษรของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่สัญญาประกันภัยสัญญาที่เกี่ยวกับการสร้างหรือโอนผลประโยชน์ในที่ดิน สัญญาเกี่ยวกับการโอนสิทธิหรือผลประโยชน์ในสิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า ลิขสิทธิ์หรือข้อมูลทางการค้า เป็นต้น³²

1.3.2. การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

มาตรการทางกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา โดยเฉพาะฝ่ายผู้เข้าซื้อที่จำเป็นต้องยอมรับข้อสัญญาที่กำหนดไว้ล่วงหน้าและใช้อย่างสัญญาสำเร็จรูป ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ มุ่งโดยตรงถึงมาตรการทางสัญญา ในการกำหนดรูปแบบของสัญญามีให้มีข้อสัญญาที่คู่สัญญาตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่ไม่เป็นธรรม ซึ่งหากมีข้อตกลงเช่นนั้น ในสัญญา จะมีผลให้ข้อสัญญาดังกล่าวไม่มีผลบังคับใช้ได้เลย ดังตัวอย่างเช่น ข้อจำกัดความรับผิดในความเสียหายแก่ชีวิตหรือร่างกาย ข้อจำกัดความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าสำหรับผู้บริโภคที่ใช้ในการบริโภคส่วนตัว หรือข้อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดในการทำผิดคำมั่นเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ตามสัญญาซื้อขายหรือสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ผลของข้อจำกัดหรือยกเว้นความรับผิดที่ไม่เป็นธรรมซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ในบางกรณีอาจจะมีผลบังคับได้ภายใต้เงื่อนไขความสมเหตุสมผล (the requirement of reasonableness) ซึ่งศาลจะมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้สัญญามีผลบังคับได้เพียงใดในแต่กรณีตามที่กฎหมายบัญญัติไว้

สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้คือศาล โดยศาลมีอำนาจในการตีความสัญญาและสามารถมีคำบังคับไม่ให้ใช้ข้อตกลงเช่นนั้นในสัญญา

³² ตารางที่ 1 แห่ง Unfair Contract Term Act 1977

1.4. ข้อบังคับควบคุมการทำสัญญากับผู้บริโภคที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ. 1999 (Unfair Terms in Consumer Contracts Regulation 1999)

1.4.1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

วัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้ คือ การคุ้มครองผู้บริโภคโดยใช้บังคับกับสัญญาทั่วไปที่ผู้ประกอบการจำหน่ายสินค้าหรือบริการทำกับผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ได้เข้าทำสัญญาเพื่อวัตถุประสงค์ในทางการค้า การประกอบธุรกิจหรือวิชาชีพ³³

ดังนั้น ขอบเขตของกฎหมายฉบับนี้จึงจำกัดคุ้มครองเฉพาะผู้เข้าทำสัญญาซึ่งเป็นผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดา ที่เข้าทำสัญญาเพื่อซื้อสินค้าหรือบริการเพื่อการอุปโภคส่วนบุคคลจึงรวมถึงผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นผู้ได้มาซึ่งสินค้าจากการทำสัญญากับผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าด้วย

1.4.2. การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

มาตรการทางกฎหมายที่ใช้บังคับ คือ มาตรการทางสัญญา โดยมีบทบัญญัติห้ามมิให้ผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค หากมีการใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ให้ถือว่าข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมนั้นไม่มีผลผูกพันผู้บริโภคและสัญญาจะยังคงมีผลผูกพันคู่สัญญาต่อไปเฉพาะข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม³⁴ โดยกฎหมายให้อำนาจศาลเป็นผู้พิจารณาว่าการใช้ข้อสัญญานั้นเป็นการใช้ข้อสัญญาที่เป็นธรรมหรือไม่ และศาลสามารถมีคำสั่งห้ามไม่ให้ใช้ข้อสัญญาเช่นว่านั้นในสัญญา

อย่างไรก็ตาม กฎหมายฉบับนี้มีข้อยกเว้นไม่ห้ามให้นำเอาราคาหรือค่าตอบแทนตามสัญญามาซื้อวินิจฉัยว่าเป็นราคาหรือค่าตอบแทนที่ไม่เป็นธรรม เนื่องจากข้อกำหนดเรื่องราคาหรือค่าตอบแทนถือว่าเป็นข้อกำหนดที่คู่สัญญาสามารถเข้าใจได้เป็นอย่างดีก่อนเข้าทำสัญญาอยู่แล้ว

นอกจากนี้ กฎหมายยังกำหนดให้ข้อกำหนดที่ตกลงกันระหว่างผู้บริโภคและผู้จัดหาสินค้าหรือบริการในสัญญาต้องใช้ภาษาที่เรียบง่ายและสามารถเข้าใจได้ง่าย หากมีข้อสงสัยใน

³³ ข้อ 3 (1) แห่ง Unfair Terms in Consumer Contracts Regulation 1999

³⁴ ข้อ 8 แห่ง Unfair Terms in Consumer Contracts Regulation 1999

การตีความสัญญา ให้ตีความเป็นคุณแก่ผู้บริโภค และให้ถือว่าการใช้ภาษาที่เข้าใจยากและคลุมเครือถือเป็นหลักฐานที่ทำให้เห็นถึงความไม่สุจริตของผู้จำหน่ายสินค้าหรือบริการด้วย³⁵

สำหรับหน่วยงานหรือองค์กรที่ควบคุมดูแลตามข้อบังคับของ Unfair terms in Consumer Contracts Regulations 1999 ได้กำหนดให้มีหน่วยงานดังต่อไปนี้

1. Office of Fair Trading

Office of Fair Trading มีหน้าที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยการสอดส่องเพื่อป้องกันและให้คำแนะนำแก่ผู้บริโภคเมื่อได้รับการร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญากับผู้จำหน่ายสินค้าและบริการ โดยกฎหมายให้อำนาจ Director General of Fair Trading ในการใช้มาตรการออกคำสั่งห้ามมิให้ผู้จัดหาสินค้าและบริการใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมกับผู้บริโภค

2. Qualifying body

Qualifying body เป็นหน่วยงานที่ถูกแต่งตั้งขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระหน้าที่ของ Director General of Fair Trading โดยมีอำนาจและหน้าที่เช่นเดียวกับ Director General of Fair Trading ในการป้องกันและดูแลผู้บริโภคและในกรณีที่มีการร้องทุกข์จากผู้บริโภค หน่วยงานเหล่านี้สามารถให้คำแนะนำและความเห็นแก่ Director General of Fair Trading ว่ากรณีที่มีการร้องทุกข์เข้ามา นั้นจะถือว่ามีการใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ โดยภายใต้ Unfair Terms in Consumer Contracts Regulations 1999 ประกอบกับ Unfair Terms in Consumer Contracts (Amendment) Regulations 2001 จะมีหน่วยงานต่าง ๆ คอยดูแลในเรื่องเฉพาะทางดังต่อไปนี้³⁶

- (1) The Information Commissioner.
- (2) The Gas and Electricity Markets Authority.
- (3) The Director General of Electricity Supply for Northern Ireland.
- (4) The Director General of Gas of Northern Ireland.
- (5) The Director General of Telecommunications.
- (6) The Director General of Water Services.
- (7) The Rail Regulator.
- (8) Every weights and measures authority in Great Britain.

³⁵ Office of Fair Trading, "Unfair terms in contracts – what is an unfair term?," <<http://www.oft.gov.uk/Business/Legal/UTCC/unfair+what+is.htm>>, 6 February 2007.

³⁶ มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดย Unfair Terms in Consumer Contracts (Amendment) Regulations 2001

(9) The Department of Enterprise, Trade and Investment in Northern Ireland.

(10) The Financial Services Authority.

เมื่อพิจารณากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อในประเทศอังกฤษ จะเห็นได้ว่า มีการพัฒนาหลักกฎหมายและบทบัญญัติให้มีความสอดคล้องกับการพัฒนาในทางเศรษฐกิจตลอดมา โดยเฉพาะการที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้มีการบัญญัติกฎหมาย Consumer Credit Act ขึ้นมาควบคุมการให้สินเชื่อและคุ้มครองผู้บริโภคโดยเฉพาะ ทำให้มีกฎหมายที่ครอบคลุมคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งรวมถึงผู้เช่าซื้อด้วยอย่างเป็นระบบ

1.5. สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อตามหลักของคอมมอนลอว์ หมายถึง สัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินส่งมอบทรัพย์สินให้กับผู้เช่า โดยให้สิทธิแก่ผู้เช่าที่จะเลือกซื้อ ซึ่งสัญญานี้เป็นสัญญาที่แปลงมาจากสัญญาประเภท Bailment³⁷ ทั้งนี้ สัญญา Bailment หมายถึง การที่บุคคลหนึ่งเรียกว่า bailor มอบหมายทรัพย์สินให้บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่า bailee ภายใต้สัญญาว่าหากได้ใช้ทรัพย์สินตามความมุ่งหมายแล้วต้องส่งทรัพย์สินคืนตามคำสั่งของ bailor คำว่า Bailment ไม่อาจเทียบเคียงกับสัญญาชนิดใดในบรรพ 3 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของไทย แต่ถ้ามีลักษณะหรือเงื่อนไขอื่นมาประกอบด้วย อาจทำให้ Bailment กลายเป็นฝากทรัพย์สิน จำนำเช่า หรือเช่าซื้อไปได้³⁸

สัญญาเช่าซื้อของประเทศไทยแต่เดิมมีบทนิยามว่า

“สัญญาเช่าซื้อ” หมายถึง สัญญาเพื่อการรับมอบ (Bailment) โดยผู้รับมอบอาจจะซื้อทรัพย์สินที่ได้รับมอบไว้ หรือเป็นสัญญาที่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจักหรืออาจจักโอนไปสู่ผู้รับมอบทรัพย์สินไว้ได้³⁹

จึงอาจกล่าวได้ว่า สัญญาเช่าซื้อ หมายถึง สัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินนำทรัพย์สินออกให้เช่า และรับว่าจะขายทรัพย์สินนั้น หรือว่าจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไข

³⁷ Halbury's Law of England, 3rd ed, Vol. 19 (London: Butterworths, 1957, p. 510.

³⁸ อมรรัตน์ ลัคนทิน, “การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาซื้อขายสังหาริมทรัพย์ที่มีเงื่อนไขเกี่ยวกับการโอนกรรมสิทธิ์” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), น. 12.

³⁹ Hire Purchase Act 1965 Section 1.

ที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่านี้เท่านี้คราว อย่างไรก็ตามก็กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะยังไม่เปลี่ยนมือจนกว่าจะมีการชำระเงินครั้งสุดท้าย⁴⁰

ในทางปฏิบัติสัญญาเช่าซื้อจะแบ่งเป็น 2 ประเภท⁴¹ คือ

ประเภทแรก คือ สัญญาที่ให้ผู้เช่าซื้อเช่าทรัพย์สินนั้น โดยกำหนดค่าเช่าและให้สิทธิที่จะแสดงเจตนาซื้อสินค้านั้น เมื่อได้ชำระค่าเช่าครบถ้วนแล้ว แต่ต้องชำระเงินอีกจำนวนหนึ่งซึ่งเรียกว่า ค่าใช้สิทธิเลือกซื้อทรัพย์สิน ซึ่งเงินค่าซื้อทรัพย์สินกำหนดขึ้นเพื่อเป็นพินิจเท่านั้น

ประเภทที่สอง คือ สัญญาที่กำหนดราคาทรัพย์สินตั้งแต่แรกและรวมอยู่ในราคาเช่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นจะโอนไปยังผู้เช่าโดยอัตโนมัติเมื่อผู้เช่าชำระเงินค่าเช่าครบทุกงวด โดยไม่ต้องแสดงเจตนาในการซื้อทรัพย์สินนั้นอีก

ตามสัญญาเช่าซื้อแบบแรกนี้ เป็นสัญญาเช่าซื้อที่แท้จริง กล่าวคือ หากผู้เช่าชำระเงินค่าเช่าครบตามสัญญา กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็ยังไม่โอนไปยังผู้เช่า นอกจากผู้เช่าจะแสดงว่า จะซื้อทรัพย์สินนั้นโดยจะต้องชำระเงินอีกจำนวนหนึ่ง ส่วนตามสัญญาเช่าซื้อประเภทที่สองนั้น ก็จะต้องให้สิทธิแก่ผู้เช่าซื้อในการที่จะบอกเลิกสัญญาก่อนชำระเงินค่าผ่อนส่งครบถ้วน

โดยหลักแล้วคู่สัญญาในสัญญาเช่าซื้อย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในสัญญาและหน้าที่ตามที่กฎหมายลายลักษณ์อักษรกำหนดไว้ แต่อย่างไรก็ตามในกรณีที่ไม่มีการกำหนดไว้ในสัญญาหรือไม่มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลายลักษณ์อักษร สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญาดังกล่าวย่อมเป็นไปตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีหรือตามคำพิพากษาของศาลอังกฤษ หรือที่เรียกว่า เป็นไปตามหลัก Common Law

หากจะพิจารณาถึงหน้าที่ของผู้เช่าซื้อที่สำคัญ ๆ ในการปฏิบัติตามสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษมีดังต่อไปนี้

1.5.1. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อ

1. ความหมายและวิธีการคำนวณค่าเช่าซื้อ

สัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษนั้น กฎหมายคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึงสัญญาซึ่งเจ้าของกรรมสิทธิ์นำทรัพย์สินออกให้เช่าและตกลงว่าผู้เช่า

⁴⁰ มานะ พิทยาภรณ์, “ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะเช่าซื้อ” (วิทยานิพนธ์ชั้นปริญญาเอก คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2512), น. 11.

⁴¹ R.M. Goode, Hire Purchase Law and Practice, 2nd ed, (London: Butterworths, 1970), p. 33.

อาจเลือกที่จะส่งมอบทรัพย์สินคืนและบอกเลิกการเช่าหรือเลือกที่จะซื้อทรัพย์สินนั้นได้ เมื่อได้ชำระค่าเช่าครบตามจำนวนที่ตกลงกันไว้ในสัญญา⁴² จากความหมายข้างต้น สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นสัญญาที่ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อเพื่อให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเช่า โดยนอกจากผู้เช่าซื้อมีหน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อยังมีหน้าที่ในการชำระค่าเช่าซื้อตามที่กำหนดในสัญญา โดยค่าเช่าซื้อ คือเงินค่าตอบแทนในการที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้สอยหรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ขณะเดียวกันส่วนหนึ่งก็เป็นการชำระราคาทรัพย์สินในการที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้ออีกด้วย

ต่อมาได้มีการตราพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1974 ขึ้น ซึ่งหลักการที่สำคัญประการหนึ่งในการออกกฎหมายว่าด้วยการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคคือ การที่ผู้ให้สินเชื่อจะต้องเปิดเผยให้ผู้ขอสินเชื่อทราบถึงราคาที่แท้จริงของการให้สินเชื่ออย่างเต็มที่ ดังนั้น มาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 กำหนดให้ The Secretary of State มีอำนาจที่จะออกกฎกระทรวงซึ่งกำหนดให้การให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคต้องมีบทบัญญัติที่เป็นการแจ้งราคาที่แท้จริงแก่ลูกหนี้ที่จะต้องรับภาระหรือจะต้องรับภาระต่อไปภายใต้สัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค หรือที่เรียกว่า จำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต (the total charge for credit) โดยในกฎกระทรวงต้องมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(1) ทรัพย์สินภายใต้สัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค และวิธีในการกำหนดราคาทรัพย์สินนั้น

(2) วิธีการคำนวณอัตราจำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้สินเชื่อ”

ส่วนจำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต (the total charge for credit) อยู่ภายใต้บังคับของ The Consumer Credit (Total Charge for Credit) Regulation 1980 ซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ได้กำหนดไว้ว่า จำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิตซึ่งอาจจะกำหนดไว้ในสัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค คือ ค่าธรรมเนียมรวมทั้งหมดที่เกิดขึ้นในวันทำสัญญา เกี่ยวพันกับการทำสัญญา แต่ไม่รวมถึงค่าธรรมเนียมพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดไว้⁴³ ซึ่งค่าธรรมเนียมเหล่านี้ประกอบไปด้วย⁴⁴

⁴² A.G. Guest, The Law of Hire-Purchase, (Sweets & Maxwell: London, 1966), p. 9.

⁴³ ข้อ 3 แห่ง Consumer Credit (Total Charge for Credit) Regulation 1980.

⁴⁴ ข้อ 4 แห่ง Consumer Credit (Total Charge for Credit) Regulation 1980.

(1) จำนวนดอกเบี้ยทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคตามที่กำหนดไว้ในสัญญา และ

(2) ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่ต้องจ่ายตามสัญญาโดยลูกหนี้หรือของบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือจ่ายเพื่อประโยชน์ของบุคคลดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการจ่ายให้แก่เจ้าหนี้หรือบุคคลอื่นใด⁴⁵

จะเห็นได้ว่า ค่าเช่าซื้อตาม Consumer Credit Act 1974 ในปัจจุบันคือ จำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้สินเชื่อ (the total charge for credit) นั้นเอง ซึ่งในการคำนวณค่าเช่าซื้อนั้น The Secretary of State จึงได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 20 (1) แห่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ออกกฎกระทรวง the Consumer Credit (Total Charge for Credit) Regulations 1980 โดยได้กำหนดให้มีการคำนวณจำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้สินเชื่อ (the total charge for credit) ไว้หลายวิธีโดยกำหนดเป็นสูตรในการคำนวณไว้หลายสูตรเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามสัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองมากที่สุด เพราะความสามารถในการชำระหนี้ของลูกหนี้แต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป และสูตรแต่ละสูตรย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะของการขอสินเชื่อ คู่สัญญาจึงสามารถที่จะเลือกใช้สูตรการคำนวณค่าเช่าซื้อตามกำลังทรัพย์และความเหมาะสมสำหรับตน

2. ดอกเบี้ยในค่าเช่าซื้อ

พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคไม่ได้กำหนดจำกัดเพดานอัตราดอกเบี้ยไว้ แต่ได้ให้อำนาจศาลในการพิจารณาข้อสัญญาที่มีเงื่อนไขเรื่องมูลค่าของสินเชื่อ ที่ทำให้ลูกหนี้ต้องรับภาระมากกว่าปกติ คือเป็นข้อตกลงที่กำหนดให้ลูกหนี้มีหน้าที่ต้องชำระเงินสูงกว่าปกติตามหลักการค้าที่เป็นธรรม โดยศาลจะเข้าไปตรวจสอบการคำนวณอัตราดอกเบี้ยว่าใช้อัตราตามปกติขณะที่มีการทำสัญญาหรือไม่ โดยได้กำหนดตารางการคิดอัตราดอกเบี้ยไว้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องความต้องการและความสามารถในการขอสินเชื่อของลูกหนี้แต่ละคน

3. รายละเอียดเกี่ยวกับราคาเช่าซื้อเปรียบเทียบกับราคาเงินสด

ในการทำสัญญาเช่าซื้อในอดีตนั้น ผู้เช่าซื้อมักจะไม่ได้รับข้อมูลที่แท้จริงก่อนเข้าผูกพันตามสัญญา เนื่องจากต้องการซื้อสินค้าหรือบริการในทันทีจึงไม่ได้ให้ความสนใจกับราคาที่

⁴⁵ Halsbury's Laws of England, Fourth edition Reissue Volume 9, (London: Butterworths, 1998), p. 175.

ตนต้องชำระทั้งหมด และไม่ได้รับการบอกกล่าวที่เพียงพอจึงมักจะตกลงทำสัญญาโดยที่ไม่ได้ทำการเปรียบเทียบราคาก่อนที่จะตกลงซื้อ นอกจากนี้การโฆษณาชวนซื้อสินค้าของ salesmen (ผู้โฆษณาขายสินค้า) และ canvassers (ผู้ที่ออกชักชวน) บางครั้งจะใช้เทคนิคต่าง ๆ ชักชวนให้ผู้ซื้อเข้าทำสัญญาโดยหลงผิด ดังนั้น พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) จึงได้บัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจในการให้สินเชื่อต้องมีข้อความและรายละเอียดตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยได้กำหนดไว้ในมาตรา 44 แห่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ให้อำนาจ The Secretary of State ที่จะออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับแบบและรายการของคำโฆษณา กฎกระทรวงนี้ต้องมีบทบัญญัติที่เป็นหลักประกันได้ว่า คำโฆษณานั้นจะต้องบรรยายถึงลักษณะของสินเชื่อที่ผู้โฆษณาจะบริการให้แก่ผู้บริโภคอย่างถูกต้อง และให้ความเป็นธรรมแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้โดยให้คำนึงถึงสาระสำคัญและรายละเอียดของคำโฆษณานั้น ส่วนมาตรา 44 (2) กำหนดไว้ว่า กฎกระทรวงตาม (1) ต้องมีข้อความดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้แน่ชัดว่าข้อสัญญาใดบ้างที่จำเป็นต้องใส่ไว้ในคำโฆษณาและข้อสัญญาใดบ้างที่จะนำมาโฆษณาไม่ได้

2. กำหนดเงื่อนไขเพื่อเป็นหลักประกันว่าข้อสัญญาที่จำเป็นต้องมีในคำโฆษณานั้น ผู้โฆษณาได้ทำให้ปรากฏชัดเจนแก่ผู้บริโภค และข้อสัญญาในแต่ละส่วนนั้น ผู้โฆษณาจะทำให้ส่วนใดเด่นกว่าส่วนอื่นหรือลดความสำคัญลงมากกว่าส่วนอื่นมิได้

ในส่วนในการควบคุมรูปแบบและเนื้อหาของสัญญา การทำสัญญาให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคนั้น มาตรา 60 แห่งพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ให้อำนาจ The Secretary of State ที่จะออกข้อกำหนดเกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหาของสัญญา โดยมาตรา 60 (1) ได้กำหนดให้ The Secretary of State มีอำนาจออกกฎกระทรวงเกี่ยวกับแบบและรายการต่าง ๆ ในสัญญาเช่าซื้อ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญในการที่จะให้ผู้เช่าซื้อได้มีโอกาสรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตน และกฎกระทรวงที่ออกนี้ต้องมีบทบัญญัติอันจะเป็นหลักประกันได้ว่า ผู้เช่าซื้อจะต้องทราบรายละเอียดในสัญญาดังต่อไปนี้

1. สิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา
2. จำนวนเงินและอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต (the total charge for credit)
3. หลักการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้
4. เรื่องอื่น ๆ ตามที่ The Secretary of State เห็นสมควร

ส่วนมาตรา 60 วรรคสองแห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า กฎกระทรวง จะต้องมีความดังต่อไปนี้โดยเฉพาะ

1. กำหนดว่าข้อสัญญา เงื่อนไข หรือข้อความใดบ้างที่จะต้องระบุในสัญญา และ กำหนดว่าข้อสัญญา เงื่อนไข หรือข้อความใดบ้างที่จะระบุลงในสัญญามีได้ และจะไม่ผูกพันผู้เช่า

2. กำหนดเงื่อนไขเพื่อเป็นหลักประกันว่า ข้อสัญญาที่จะต้องระบุในสัญญานั้น ผู้เช่า ชื้อได้ทราบโดยตลอดแล้ว และสัญญานั้นจะมีข้อสัญญาที่ไม่เพียงพอ หรือมากเกินไปจนลด ความสำคัญของข้อความอื่นย่อมนำไม่ได้

จะเห็นได้ว่า มาตรา 60 ให้อำนาจ The Secretary of State ไว้อย่างกว้างขวางมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีตามมาตรา 60 วรรคสอง (ก) ที่ให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดว่า ข้อตกลงในสัญญาข้อใดบ้างที่ไม่ผูกพันผู้เช่าซึ่งในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 (Consumer Credit Act 1974) ไม่ได้กำหนดรายละเอียดไว้

ในการพิจารณาถึงพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act เกี่ยวกับกฎเกณฑ์ในการ ทำสัญญาให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ได้มี Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983 ออกมาวางกฎเกณฑ์ในการจัดทำสัญญาสำหรับให้เครดิตแก่ผู้บริโภค ซึ่งจัดทำขึ้นเพื่อดำเนินการ ตามบทบัญญัติของ Consumer Credit Act 1974 มาตรา 60 (1) ที่กำหนดให้ Secretary of State จัดทำกฎเกณฑ์เกี่ยวกับแบบของสัญญาและรายละเอียดของเอกสารที่รวบรวมข้อกำหนดต่าง ๆ เพื่อแสดงให้ผู้บริโภคทราบถึงสิทธิและหน้าที่ของตน เช่น สิทธิในการปรึกษาหารือในการกำหนด ภาระให้แก่ผู้บริโภคในสัญญา การกำหนดจำนวนและอัตราผลประโยชน์จากการให้เครดิต การ คัดกรองและเยียวยาการแสวงหาประโยชน์จากผู้บริโภคตามบทบัญญัติของกฎหมาย รวมทั้ง เนื้อหาอื่น ๆ ในเรื่องที่ Secretary of State เห็นสมควรว่าจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้บริโภคทราบ เกี่ยวกับนิติสัมพันธ์ตามสัญญา โดยให้อำนาจแก่ศาลยุติธรรมในการพิจารณาและบังคับตาม ข้อกำหนด

ในปัจจุบันได้มีการออก Consumer Credit (Agreements) (Amendment) Regulations 2004 เพื่อแก้ไขเพิ่มเติม Consumer Credit (Agreement) Regulations 1983 โดย กรมการค้าและอุตสาหกรรม ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 2005⁴⁶ ซึ่งมีขอบเขต

⁴⁶ Office of Public Sector Information, "The Consumer Credit (Agreements) (Amendment) Regulations 2004 (SI 2004/1482)," <http://www.opsi.gov.uk /SI/ si2004 / 20041482.html>, 6 February 2007

ครอบคลุมถึงการทำสัญญาเช่าซื้อกับผู้บริโภคด้วย และมีผลให้ผู้ประกอบการต้องจัดทำสัญญามาตรฐานตามหลักเกณฑ์ที่ข้อบังคับกำหนด⁴⁷ เช่น

1. กำหนดถึงข้อสัญญาว่าต้องใช้รูปแบบและสีของตัวอักษรที่อ่านได้ง่ายสำหรับคนทั่วไปรวมทั้งใช้ถ้อยคำที่อ่านเข้าใจได้ง่าย⁴⁸

2. กำหนดถึงข้อมูลที่ต้องมีในสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ซึ่งรายละเอียดหรือข้อมูลที่กำหนดให้ต้องมีในสัญญา มีการกำหนดไว้ในตารางที่ 1 ท้ายข้อบังคับ โดยในกรณีของสัญญาเช่าซื้อพบว่าตามตารางที่ 1 ยังคงกำหนดให้อาศัยกฎเกณฑ์ภายใต้ Consumer Credit Act 1974 เป็นหลัก และให้ใช้รูปแบบของสัญญาไว้เป็นพิเศษตามตารางที่ 2 โดยมีช่องลงลายมือชื่อตามตารางที่ 5⁴⁹

3. ผู้ประกอบการต้องจัดเตรียมข้อสัญญาที่แสดงถึงมาตรการต่าง ๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ตามสัญญาให้ผู้บริโภคทราบ โดยสามารถกำหนดข้อมูลเพิ่มเติมลงไปมากกว่าที่ข้อบังคับกำหนดได้ แต่ต้องแสดงข้อมูลที่บังคับให้ใช้ไว้เป็นหัวเรื่องก่อนจึงจะเพิ่มเติมรายละเอียดต่อไป กล่าวคือไม่ให้มีการแทรกข้อมูลลงในส่วนที่สำคัญของสัญญา เช่น ในส่วนยอดรวมของจำนวนเงินที่ต้องชำระตามสัญญา เป็นต้น⁵⁰

นอกจากนี้ มีการบัญญัติหลักเกณฑ์รองรับกรณีที่มีการแก้ไขสัญญาด้วยว่า ยังคงต้องประกอบด้วยข้อมูลที่กำหนดไว้ตามตารางที่ 8 และกำหนดให้เอกสารที่มีการแก้ไขยังคงต้องใช้ข้อสัญญาที่มีความชัดเจนโดยเฉพาะต้องมีข้อสัญญาที่มีการใช้อีกก่อนมีการแก้ไขด้วย⁵¹

ตามหลักเกณฑ์ข้างต้น The Secretary of State ได้กำหนดรูปแบบของสัญญาไว้ว่า สัญญาต้องทำเป็นหนังสือ ต้องระบุราคาเงินสด (cash price) จำนวนเงินมัดจำ (deposit) จำนวนเงินที่ต้องผ่อนชำระ และระยะเวลาในการชำระอัตราค่าธรรมเนียมรวมในการให้เครดิต (ราคาค่า

---

⁴⁷ Office of Fair Trading, “Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983 as amended by the 2004 Amendment Regulations,” <http://www.of.t.gov.uk/shared_of.t/reports/consumer_credit/OFT786a.pdf>, 6 February 2007, pp. 20-21.

⁴⁸ ข้อ 6 (2) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983.

⁴⁹ ข้อ 2 (1) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983.

⁵⁰ ข้อ 2 (4) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983.

⁵¹ ข้อ 7 (2) และข้อ 7 (13) แห่ง Consumer Credit (Agreements) Regulations 1983.

เช่าซื้อ) สิทธิของลูกหนี้ในการที่จะชำระค่าผ่อนส่งก่อนกำหนด รวมทั้งสิทธิของลูกหนี้ในการเลิกสัญญา

จะเห็นได้ว่า ในกฎหมายเช่าซื้อของประเทศอังกฤษได้บัญญัติให้ผู้ประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับราคาเช่าซื้อเปรียบเทียบกับราคาเงินสดโดยกำหนดไว้อย่างชัดเจนในส่วนต้นของสัญญาเช่าซื้อเพื่อเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอที่จะตัดสินใจตกลงใจเช่าทำสัญญาเช่าซื้อ

4. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อฉบับสิ้นลงเมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายไปทั้งหมด

หากการปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาเป็นอันพั่ววิสัยที่จะทำได้ยอมทำให้สัญญาฉบับลงวันที่โดยอัตโนมัตินับแต่เวลาที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้การปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญากลายเป็นพั่ววิสัย⁵² และคู่สัญญายอมหลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญานั้นต่อไป ดังนั้น หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายไปโดยอุบัติเหตุหรือโดยเหตุสุดวิสัย ผู้เช่าซื้อยอมหลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าเช่าซื้องวดต่อนั้นอีกต่อไป รวมทั้งหลุดพ้นจากความรับผิดที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ อย่างไรก็ตาม สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่มักจะมีข้อสัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่โดยเด็ดขาดที่จะต้องชดใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ให้เช่าซื้อในกรณีที่ทรัพย์สินสูญหายหรือถูกทำลาย แม้ว่าเหตุดังกล่าวจะปราศจากความผิดของผู้เช่าซื้อก็ตาม แต่แม้ว่าจะเป็นดังนั้นก็ตามก็เป็นที่ยอมรับว่าหน้าที่ในการชำระค่าเช่าซื้องวดในอนาคตของผู้เช่าซื้อนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความมีอยู่และนำมาใช้ได้ของทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั่นเอง ดังนั้น หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายไปแล้ว ผู้เช่าซื้อยอมหมดหน้าที่ดังกล่าวทันที⁵³

ในกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลงเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ เพราะเหตุพั่ววิสัยนั้น สิทธิของคู่สัญญาจะเป็นอย่างไรนั้น ก็คงต้องปรับให้เข้ากับบทบัญญัติแห่งกฎหมายในเรื่อง Law Reform (Frustrated Contract) Act 1943⁵⁴ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีหลักการพื้นฐานคือการป้องกันขัดขวางไม่ให้มีการได้มาซึ่งลาภมิควรได้โดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจากค่าใช้จ่ายของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ผลก็คือ ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิเรียกคืนจำนวนเงินทั้งหมดที่ตนได้จ่ายไปตามสัญญาโดยหักด้วย (1) ค่าใช้จ่ายที่ผู้ให้เช่าซื้อต้องจ่ายไปเพื่อปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาในส่วนของผู้ให้เช่าซื้อ

⁵² P.J. Cooke, D.W. Oughton, *The Common Law of Obligations* (London : Butterworths, 1989), p. 363.

⁵³ A.G. Guest, *supra note 42*, p.216.

⁵⁴ R.M. Goode, *supra note 41* , p. 337.

เองจนถึงวันที่เกิดเหตุการณ์ที่ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาได้ (frustration)⁵⁵ และ (2) เงินส่วนแบ่งสำหรับผลประโยชน์ (Benefit) ที่ผู้เช่าซื้อได้รับจากการนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปใช้ก่อนที่จะเกิดเหตุการณ์อันทำให้ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ (Frustrating Event)⁵⁶ แต่ทั้งนี้การประเมินค่าผลประโยชน์ดังกล่าวอาจจะมีข้อยุ่งยากและศาลก็คงต้องพิจารณาวินิจฉัยให้เกิดความเหมาะสมมากที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ในกรณีที่มีข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้ประกอบการวินิจฉัยเพียงเล็กน้อยไม่มากนัก โดยปัจจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งจะนำมาใช้ในการวินิจฉัยนั้นมีหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นระยะเวลาที่ผู้เช่าซื้อได้ครอบครองทรัพย์สิน สภาพของทรัพย์สินที่เช่าซื้อในขณะที่มีการส่งมอบให้กับผู้เช่าซื้อ ทั้งนี้ ค่าเช่าซื้อที่กำหนดไว้ในแต่ละงวดนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นค่าใช้ทรัพย์สินบวกด้วยค่าตอบแทนในการที่ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิเลือกที่จะซื้อทรัพย์สินหรือไม่ (option to purchase) ซึ่งศาลสามารถนำพยานหลักฐานเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องจ่ายเป็นค่าเช่าทรัพย์สินที่มีลักษณะและชนิดเดียวกันกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยเทียบเคียงกับช่วงระยะเวลาเดียวกันด้วยว่าหากมีการทำสัญญาเช่าทรัพย์สินดังกล่าวแล้วจะต้องเสียค่าเช่าเป็นจำนวนเท่าใด

ในคดีของศาล County⁵⁷ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า ทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งเป็นยานพาหนะได้เกิดเสียหายโดยอุบัติเหตุในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อมีผลใช้บังคับอยู่นั้น จำเลยซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อได้ฟ้องแย้งเรียกให้โจทก์คืนเงินที่ได้รับไว้จากจำเลย ซึ่งศาลวินิจฉัยว่า เมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อถูกทำลายไปแล้วย่อมทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ และได้ยกฟ้องแย้งของจำเลยโดยถือว่า ค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระมาแล้วเท่ากับผลประโยชน์ที่ผู้เช่าซื้อได้รับจากทรัพย์สินที่เช่าซื้อจนกระทั่งถึงเวลาที่ทรัพย์สินถูกทำลายแล้ว

อย่างไรก็ตามเกือบจะทั้งหมดของกรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายไปนั้นจะได้รับชดเชยจากการประกันภัยที่ทำไว้⁵⁸

ทั้งนี้เคยมีปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติที่ว่า เมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายแล้ว แต่บริษัทประกันภัยมิได้เข้าชดเชยคืนเป็นจำนวนเงินตามมูลค่าของทรัพย์สิน แต่ได้จัดหาทรัพย์สินอันใหม่มาใช้ทดแทน ดังนี้ สัญญาเช่าซื้อเดิมจะยังคงใช้กับทรัพย์สินอันใหม่ซึ่งเข้าแทนที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิมได้หรือไม่ มีผู้ให้ความเห็นว่า โดยปกติแล้ว เมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อเสียหาย (Destruction) ก็จะมีผลทำให้คู่สัญญาหลุดพ้นจากหน้าที่ตามสัญญาและทำให้สัญญาเช่าซื้อระงับไป ซึ่งกรณี

⁵⁵ Law Reform (Frustrated Contract) Act 1943. Section 1 (2).

⁵⁶ Law Reform (Frustrated Contract) Act 1943 Section 1 (3).

⁵⁷ คดี Bush Investment Trust, Ltd. v. Alder (1967).

⁵⁸ A.G. Guest, *supra* note 42, p.217.

เช่นนี้ หากกรรมกรรมประกันภัยที่ทำในนามผู้เช่าซื้อหรือเพื่อคุ้มครองรวมถึงผลประโยชน์ของผู้เช่าซื้อนั้นจะรวมถึงการนำทรัพย์สินใหม่มาใช้แทนแล้ว ศาลก็น่าจะตีความอนุমানข้อสัญญาระหว่างคู่สัญญาว่า หากทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ถูกทำลายและมีการทดแทนด้วยทรัพย์สินใหม่แล้ว สัญญาเช่าซื้อก็จะปรับใช้กับทรัพย์สินใหม่ที่มาแทนที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิมซึ่งถูกทำลายไปได้ โดยเฉพาะหากมีข้อสัญญากำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่เด็ดขาดในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งทำให้ต้องชำระค่าเช่าซื้อต่อไปแม้ว่าทรัพย์สินจะถูกทำลายไปแล้วก็ตาม ทั้งนี้ คงจะเป็นการไม่ยุติธรรมเป็นอย่างมากหากว่าจะยอมให้ผู้เช่าซื้อเรียกเก็บค่าเช่าซื้อต่อไปโดยที่ไม่ได้มีการตระหนักถึงผลประโยชน์ที่ผู้เช่าซื้อจะได้รับจากทรัพย์สินใหม่ที่เข้าทดแทนทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิม⁵⁹

ต่อมาได้มีการออกระเบียบมาใช้บังคับกับสัญญาเช่าซื้อที่เรียกว่า The Hire-Purchase and Credit Sale Agreement (Control) Order 1973 โดยการออกระเบียบดังกล่าวอาศัยอำนาจตาม The Emergency Law (Re-enactment and Repeals) Act 1964 โดยระเบียบดังกล่าวจะใช้บังคับกับทรัพย์สินตามสัญญาเช่าซื้อบางประเภทที่ถูกระบุไว้ ซึ่งตามข้อ 8 (4)⁶⁰ ของระเบียบดังกล่าวได้กล่าวถึงกรณีทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือถูกทำลายไปว่า คู่สัญญาสามารถนำทรัพย์สินใหม่ซึ่งมีสภาพใหม่และเป็นทรัพย์สินชนิดเดียวกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิมมาแทนได้ โดยกำหนดไว้ว่า

(1) ทรัพย์สินที่ถูกแทนที่ (ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิม) จะต้องมีความใหม่ในวันที่มีการทำสัญญากันและจะต้องถูกลักขโมยหรือถูกทำลายหรือได้รับความเสียหายจนไม่อาจซ่อมแซมได้ภายใน 12 เดือนนับแต่วันทำสัญญา และ

⁵⁹ R.M. Goode, *supra* note 41, p. 793.

⁶⁰ ข้อ 8 (4) แห่ง The Hire-Purchase and Credit Sale Agreement (Control) Order 1973 บัญญัติว่า “Nothing in this Article shall prohibit the replacement of goods comprised in an agreement (hereinafter called “the replaced goods”) by new goods of the same description (hereinafter called “the substituted goods”) provide that :

(i) the replaced goods were themselves new at the date of the agreement and within 12 months of that date were stolen, destroyed or so damaged as to be unrepairable, and

(ii) from the date of the substitution, the term of the agreement apply to the substituted goods as they applied to the replaced goods.”

(2) นับแต่วันที่ที่มีการนำทรัพย์สินใหม่เข้ามาแทนที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเดิม ก็ให้ถือว่าสัญญาเช่าซื้อเดิมนั้นใช้บังคับกับทรัพย์สินใหม่ที่เข้าแทนที่ด้วย

5. กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน

พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ.1974 (Consumer Credit Act 1974) ให้ผู้เช่าซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อในเวลาใดก็ได้ก่อนระยะเวลาชำระค่าเช่าซื้อจะสิ้นสุดลง โดยส่งคำบอกกล่าวเลิกสัญญาไปยังบุคคลผู้มีสิทธิหรือมีอำนาจในการรับชำระค่าเช่าซื้อตามสัญญา ทั้งนี้การบอกเลิกสัญญานั้นไม่กระทบต่อความรับผิดชอบใด ๆ ที่เกิดขึ้นก่อนสัญญาสิ้นสุด (section 99⁶¹)

ผลของการที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อก่อนจ่ายเงินค่าเช่าซื้องวดสุดท้ายนั้นตาม section 99 ผู้เช่าซื้อย่อมมีหน้าที่และความรับผิดชอบจากการบอกเลิกสัญญาตามที่กำหนดไว้ใน section 100⁶² ซึ่งกำหนดให้ผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบจากการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อ ดังนี้

---

⁶¹ Consumer Credit Act 1974 section 99 “Right to terminate hire-purchase agreements

(1) At any time before the final payment by the debtor under a regulated hire-purchase, the debtor shall be entitled to terminated the agreement by giving notice to any person entitled or authorised to receive the sums payable under the agreement.

(2) Termination of an agreement under subsection 1 does not affect any liability under the agreement which has accrued before the termination.”

⁶² Consumer Credit Act 1974 section 100 “liability of debtor on termination of hire-purchase agreement

(1) Where a regulated hire-purchase is terminated under section 99 the debtor shall be liable, unless the agreement provides for a smaller payment, or does not provide for any payment, to pay the creditor the amount (if any) by which one-half of the total price exceeds the aggregate of the sums paid and the sums due in respect of the total price immediately before the termination.

(1) เมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดตามที่กำหนดใน section 99 ผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบที่จะต้องจ่ายคืนหนึ่งของจำนวนเงินทั้งหมดที่เกินกว่าผลรวมของจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่จ่ายไปแล้ว และจำนวนเงินค่าเช่าซื้อที่ถึงกำหนดชำระก่อนสัญญาสิ้นสุด เว้นแต่ในสัญญาที่กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายเงินจำนวนน้อยกว่าหรือสัญญาไม่ได้กำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องจ่ายเงินใด ๆ ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา

(2) ถ้าลูกหนี้ฝ่าฝืนหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินที่เช่าซื้อดังเช่นวิญญูชนแล้ว ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบมากกว่าที่ระบุในข้อ 1 โดยถือว่าเป็นค่าเสียหายเนื่องมาจากการฝ่าฝืนหน้าที่นั้น

(3) ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่โดยไม่มีสิทธิ ศาลจะสั่งให้ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อโดยที่ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิที่เลือกที่จะจ่ายเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เว้นแต่ผู้เช่าซื้อจะพิสูจน์ให้เป็นที่พอใจแก่ศาลว่าผู้เช่าซื้อไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้กับผู้ให้เช่าซื้อ

นอกจากนี้ หากมีข้อสัญญาที่กำหนดผู้เช่าซื้อที่มีความรับผิดชอบเกินกว่าที่กำหนดไว้ใน section 100 แล้ว ข้อสัญญานั้นย่อมเป็นโมฆะ(section 173 (1),(2)⁶³)

(4) If the debtor has contravened an obligation to take reasonable care of the goods or land, the amount arrived at under subsection (1) shall be increased by sum required to recompense the creditor for that contravention.

(5) Where the debtor, on the termination of the agreement, wrongfully retains possession of goods to which the agreement relates, then court, unless it is satisfied that having regard to the circumstances it would not be just to do so, shall order the goods to be delivered to the creditor without giving the debtor an option to pay the value of the goods.”

⁶³Consumer Credit Act 1974 section 173 “Contracting-out forbidden

(1) A Term contained in a regulated agreement or linked transaction, or in any other agreement relating to an actual or prospective regulated agreement or linked transaction, is void, if, and to the extent that, it is inconsistent with the provision for the protection of the debtor or hirer or his relative or any surety contained in this Act or in any regulation made under this Act.

(2) Where a provision specified the duty or liability of the debtor or hirer or his relative or any surety in certain circumstances, a term is inconsistent with that

ในประเทศอังกฤษ สัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดไว้ในสัญญาว่า หากผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเงินจำนวนหนึ่งเรียกว่า “minimum payment” ซึ่งเป็นเงินค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาในกรณีที่สินค้านั้นราคาตกต่ำดังตัวอย่าง สัญญาข้อที่ 9 ของสัญญาในคดี Bridge v. Campbell Discount Co., Ltd. (1962) ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“Clause 9 : If the agreement or the hiring should be terminated for any reason before the vehicle became the property of hire-rent with interest and by way of agreed compensation for depreciation of the vehicle such further sum as would make the rentals paid and payable equal two-thirds of the hire-purchase price”⁶⁴

“ข้อ 9 หากได้มีการบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อไม่ว่าด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม ก่อนที่รถจักรยานยนต์จะโอนไปเป็นของผู้เช่าซื้อ ผู้เช่าซื้อตกลงจะชำระค่าเสียหายอันเกิดจากการเสื่อมราคาของรถจักรยานยนต์เป็นจำนวนสองในสามส่วนของราคาค่าเช่าซื้อ”

ข้อสัญญาตามข้อที่ 9 นี้ เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในนามของ “Minimum payment clause” และศาลจะวินิจฉัยว่าข้อตกลงเกี่ยวกับ Minimum payment clause เป็นโมฆะไม่ได้ เพราะไม่ใช่เบี้ยปรับในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญา ดังคำพิพากษาในคดีดังต่อไปนี้⁶⁵

Associated Distributor v. Hall (1938)⁶⁶ วินิจฉัยว่า กฎว่าด้วยเบี้ยปรับใช้ได้เฉพาะเวลาที่ผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญา (breach of agreement) แต่ในกรณีส่งมอบสินค้าคืนนั้น ไม่ใช่เป็นการผิดสัญญา แต่เป็นการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา

ตามแนวคำพิพากษาดังกล่าวข้างต้น เจ้าหนี้จึงฟ้องเรียกเงินจำนวนที่กำหนดไว้ได้แม้จะเป็นจำนวนสูงมากก็ตาม หลักนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อถือโอกาสกำหนดเงิน minimum payment ไว้สูงเกินไป ด้วยหลักตามคำพิพากษาดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเองต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายมากยิ่งขึ้นกว่ากรณีทำผิดสัญญา ฉะนั้น ทางศาลและรัฐบาลของอังกฤษได้สังเกตเห็นปัญหาดังกล่าว ต่อมาพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974

provision if it purports to impose, directly or indirectly, an additional duty or liability on him in those circumstances.”

⁶⁴ รອງพล เจริญพันธ์, “การคุ้มครองผู้บริโภคในการเช่าซื้อสินค้าตามหลักการของกฎหมายอังกฤษและออสเตรเลีย”, วารสารนิติศาสตร์, ปีที่ 10, ฉบับที่ 1, (มีนาคม 2523): น. 143-144.

⁶⁵ อมรรัตน์ ลัคณิน, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 38*, น. 43-44.

⁶⁶ (1938) 2 K.B. 38.

จึงได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีที่ลูกหนี้มีสิทธิบอกเลิกสัญญาเช่าซื้อได้ก่อนที่จะชำระค่าเช่าซื้อครบตามสัญญา⁶⁷ โดยในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาดังกล่าวข้างต้น ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบชำระเงินให้กับผู้ให้เช่าซื้อจำนวนหนึ่งตามที่ตกลงไว้ในสัญญาที่เรียกว่า smaller payment และหากในสัญญาไม่ได้กำหนดจำนวนเงินที่ต้องรับผิดชอบไว้ ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเงินให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อจำนวนครึ่งหนึ่งของราคาสินค้าทั้งหมด เกินไปจากยอดรวมของจำนวนเงินค่างวดที่ได้ชำระไปก่อนแล้วบวกกับเงินค่างวดที่ถึงกำหนดชำระอยู่ก่อนการบอกเลิกสัญญา⁶⁸ แต่ไม่ว่าในกรณีใดถ้าศาลเห็นว่าจำนวนเงินที่น้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้แล้วเพียงพอแก่ค่าเสียหายที่เจ้าหนี้จะได้รับเนื่องจากการที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาแล้ว ศาลก็อาจออกคำสั่งให้กำหนดจำนวนเงินที่น้อยกว่าให้ผู้เช่าซื้อชำระแก่ผู้ให้เช่าซื้อแทนจำนวนเงินตามที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้⁶⁹

6. กรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อยึดสินค้าคืน

กรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดนัดและผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อในอดีตก็เคยมีปัญหามาก กล่าวคือ หากเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อไปเกือบจะครบตามสัญญาแล้ว ต่อมาเกิดผิดนัดชำระค่าเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อก็จะทำการยึดทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อ ฉะนั้นจึงได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นเพื่อคุ้มครองลูกหนี้ และปัจจุบันกฎหมายลักษณะที่ให้ความคุ้มครองนี้ก็ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค⁷⁰

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาได้นั้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้ คือ ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องส่งคำเตือนเป็นหนังสือแสดงถึงเหตุแห่งการผิดสัญญา (default notice)⁷¹ และในหนังสือเตือนนี้จะต้องระบุเหตุแห่งการผิดสัญญาและถ้าการผิดสัญญาดังกล่าวอยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น กรณีผู้เช่าซื้อไม่ชำระเงิน 2 งวดต่อๆ กัน และกำหนดระยะเวลาให้ลูกหนี้แก้ไขให้เสร็จเรียบร้อยซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วัน แต่ถ้าการผิดสัญญาดังกล่าวไม่อยู่ในความสามารถของลูกหนี้ที่จะแก้ไขได้ เช่น ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสัญญาออกขายให้บุคคลภายนอกโดยไม่มีอำนาจ ให้กำหนดค่าเสียหายให้ลูกหนี้

⁶⁷ Consumer Credit Act 1974 Section 99.

⁶⁸ Consumer Credit Act 1974 Section 100 (1).

⁶⁹ Consumer Credit Act 1974 Section 100 (3).

⁷⁰ Brian W. Harvey, The Law of Consumer Protection and Fair Trading, p. 184.

⁷¹ Consumer Credit Act 1974 Section 87.

ชำระให้ภายในกำหนดเวลาซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วันและไม่ว่ากรณีใดก็ตาม ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องกล่าวถึงผลของการไม่ปฏิบัติตามคำเตือนให้ลูกหนี้เข้าใจอย่างแจ่มชัด⁷² และหากการผิดสัญญาของลูกหนี้ลูกหนี้ได้ปฏิบัติตามคำเตือนแล้ว ก็ให้ถือว่าลูกหนี้นั้นไม่เคยผิดสัญญา⁷³

1.5.2. หน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

1. สิทธิปฏิเสธไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อกรณีที่มีมูลเหตุที่จะอ้างกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อเองก็มีหน้าที่ที่จะต้องรับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อเฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ถูกต้องตรงตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อภายในเวลาที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม

ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้กับผู้เช่าซื้อ ทั้งนี้ หากในการทำสัญญาเช่าซื้อนั้นผู้ขายได้บรรยายคุณสมบัติของทรัพย์สินที่จะเช่าซื้อให้ผู้เช่าซื้อทราบ การบรรยายคุณสมบัติให้ผู้เช่าซื้อทราบนั้นเป็นการรับประกันอย่างโดยปริยายว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นต้องมีคุณสมบัติตรงกับลักษณะที่ผู้ขายได้บรรยายคุณสมบัติของทรัพย์สินที่ได้อธิบายให้ผู้เช่าซื้อทราบ ในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อ หรือ ในกรณีที่ผู้ขายได้ให้ตัวอย่างกับผู้เช่าซื้อเพื่อทดลองใช้ การให้ตัวอย่างทดลองใช้นั้นเป็นการรับประกันโดยปริยายว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นต้องมีคุณสมบัติเป็นอย่างเดียวกับทรัพย์สินที่เป็นตัวอย่างทดลอง

สถานที่ในการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ (ในกรณีที่ไม่มีกำหนดไว้ในสัญญา) ผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่สถานประกอบธุรกิจของผู้ให้เช่าซื้อ หรือถ้าผู้ให้เช่าซื้อไม่มีสถานที่ประกอบธุรกิจผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่พิกาศัยของผู้ให้เช่าซื้อ ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งซึ่งตั้งอยู่ที่อื่นนอกจากสถานที่ประกอบธุรกิจหรือที่พิกาศัยของผู้ให้เช่าซื้อ การส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อต้องส่งมอบ ณ ที่ที่ทรัพย์สินนั้นตั้งอยู่

ถ้าข้อสัญญาที่กำหนดเรื่องการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้กับผู้เช่าซื้อนั้นไม่ได้กำหนดเวลาที่เป็นเงื่อนไขในการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อในเวลาที่ยี่งคาดหมายได้ (reasonable time) และการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ผู้ให้เช่าซื้อต้องเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง มิฉะนั้น ผู้เช่าซื้ออาจถือว่าการส่งมอบดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันในทางสัญญา โดยสัญญาเพื่อการรับมอบ (Bailment) จะเกิดขึ้นเมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแล้ว

⁷² Consumer Credit Act 1974 Section 88.

⁷³ Consumer Credit Act 1974 Section 89.

เท่านั้น หากผู้เช่าซื้อปฏิเสธไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยปราศจากเหตุอันสมควร ผู้ให้เช่าซื้อจะฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเช่าไม่ได้ แต่อาจเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาได้

2. สิทธิของผู้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน

ในการทำสัญญาเช่าซื้อของประเทศอังกฤษนั้น ผู้ให้เช่าซื้อจะระบุลงในสัญญาเลยว่า ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน แต่แม้ผู้ให้เช่าซื้อจะให้สิทธิดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อก็จะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินโดยระบุว่าต้องชำระเป็นจำนวนเท่าใด หรือกำหนดเป็นจำนวนต่อร้อยละว่าจะต้องชำระเงินเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ของราคาเช่าซื้อ เงินที่กำหนดไว้นี้ก็เพื่อประกันว่าถ้าราคาสินค้าที่ส่งคืนลดลงไปมาก เงินนี้ก็ถือเป็นค่าประกันราคาสินค้าที่ลดลงที่ผู้เช่าซื้อจะต้องให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ เพื่อชดเชยราคาสินค้าที่ต่ำลงมา ฉะนั้น การระบุจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระในกรณีบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืนจึงมักจะกำหนดไว้สูง และเป็นการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้ให้เช่าซื้ออีกประการหนึ่ง ในความเป็นจริงแล้ว สินค้าบางอย่างราคาไม่ได้ลดลงอย่างมากมายในทางตรงข้ามกลับมีราคาสูงขึ้น และในกรณีนี้ผู้ให้เช่าซื้อก็ได้ตกลงไว้ในสัญญาว่าจะคืนเงินส่วนที่เกินให้ ผู้เช่าซื้อจึงถูกเอาเปรียบโดยเป็นฝ่ายที่ต้องรับภาระทั้งหมด

แต่เดิมกฎหมายคอมมอนลอว์ไม่ยอมรับรองสิทธิอันนี้ เพราะขัดต่อหลักว่าด้วยความศักดิ์สิทธิ์แห่งนิติกรรม (The Principle of Sanctity of Contract) ต่อมาทางปฏิบัติ ผู้ให้เช่าซื้อยอมตกลงไว้ในสัญญาให้ผู้เช่าซื้อเลิกสัญญาได้ทุกกรณี ปัญหาการบอกเลิกสัญญามีอยู่ว่า การส่งสินค้าคืนนั้นในบางกรณีสินค้ามีราคาสูงกว่าเดิม ทำให้ผู้ให้เช่าซื้อได้เปรียบและในบางกรณีราคาสินค้าต่ำลง ในกรณีเหล่านี้ผู้ให้เช่าซื้อจะกำหนดลงในสัญญาว่า ผู้เช่าซื้อที่ส่งมอบสินค้าคืนจะต้องจ่ายเงินเป็นจำนวนเท่าใดหรือเป็นกี่เปอร์เซ็นต์ เพื่อชดเชยราคาสินค้าที่ต่ำลง เงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระเรียกว่า minimum payment clause จึงถูกกำหนดขึ้นเพื่อเป็นการเอาเปรียบและศาลจะประกาศว่าเป็นเบี้ยปรับ (penalty) นั้นไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่มีการกำหนดเงินไว้สูงมากเป็นการเอาเปรียบ เพราะเบี้ยปรับจะใช้เฉพาะในกรณีผิดสัญญา แต่ในกรณีส่งมอบสินค้าคืนนี้มิใช่การผิดสัญญา แต่เป็นการใช้สิทธิที่ถูกต้องตามกฎหมาย ศาลจึงมักจะตีความว่าส่งมอบสินค้าคืน ผู้เช่าซื้อไม่ได้ใช้สิทธิเลิกสัญญาและผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญาไปเลย ทั้งนี้เพราะศาลต้องการใช้ทฤษฎีเบี้ยปรับเพื่อคุ้มครองผู้เช่าซื้อ⁷⁴ ฉะนั้น ทางศาลและรัฐบาลของอังกฤษได้เล็งเห็นปัญหาดังกล่าว ต่อมาจึงได้มีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคซึ่งได้ระบุจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อในกรณีที่เลิกสัญญาไว้ว่า หากในสัญญาไม่ได้กำหนดจำนวนเงินไว้ ก็

⁷⁴ นิทรา นัยโกวิท, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 5*, น. 107-108. .

ให้ผู้เช่าซื้อชำระเงินจำนวนครึ่งหนึ่งของราคาสินค้าทั้งหมด ซึ่งเกินกว่าจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อได้ชำระไปแล้วหรือจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องรับผิดชอบบอกเลิกสัญญา⁷⁵ นอกจากนี้กฎหมายยังให้อำนาจแก่ศาลที่จะการกำหนดเงินจำนวนน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ หากศาลเห็นว่าเงินจำนวนดังกล่าวพอแก่ค่าทดแทนที่ผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับเนื่องจากการบอกเลิกสัญญา ศาลอาจกำหนดจำนวนใหม่แทนจำนวนเงินที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ได้⁷⁶

ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อแล้ว หากผู้เช่าซื้อปฏิเสธไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยปราศจากเหตุอันสมควร ผู้ให้เช่าซื้อจะฟ้องคดีเพื่อเรียกค่าเช่าไม่ได้ แต่อาจเรียกค่าเสียหายฐานผิดสัญญาได้

1.5.3. หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ตามกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่โดยเด็ดขาด (strict duty) ในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ทั้งนี้หากมีความเสียหายอันใดเกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายต่อผู้ให้เช่าซื้อแม้ว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เช่าซื้อหรือเป็นเพราะอุบัติเหตุก็ตาม⁷⁷ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อจะมีได้มีข้อสัญญากำหนดหน้าที่ให้ผู้เช่าซื้อว่าจะต้องใช้มาตรฐานในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อระดับใดแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ยังคงมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ (reasonable care) ในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อ มีผลใช้บังคับอยู่⁷⁸ ทั้งจะต้องรับผิดชอบในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของตนเอง ตลอดจนลูกจ้างหรือตัวแทนของตนเองซึ่งได้กระทำไปภายในขอบอำนาจ⁷⁹ แต่ผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งผู้เช่าซื้อเองนั้นไม่อาจจะเข้าไปควบคุมได้⁸⁰ ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจึงไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่า

⁷⁵ Consumer Credit Act 1974 Section 100 (1).

⁷⁶ Consumer Credit Act 1974 Section 100 (4).

⁷⁷ Crane V. Galway (1905), 39 Irish Law Times, (1867-1970), p. 94.

⁷⁸ Tilling V. Balmain (1892), 8 Time Law Report, (1884-1952), p. 517.

⁷⁹ Sanderson V. Collins (1904), Law Reports, King's Bench Division, (1952), p. 628.

⁸⁰ Walker V. British Guarantee Association (1852), 18 Law Report, Queen's Bench Division, (1891-1901), p. 277.

ซื้อถูกหลักขโมยไปโดยที่ผู้เช่าซื้อไม่ได้ประมาณเงินเล่าในการดูแลรักษาทรัพย์สิน แต่ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบแม้ความเสียหายจะเกิดจากบุคคลอื่น ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปใช้ในการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการที่ผู้เช่าซื้อโอนความครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปยังบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอม ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายแก่ผู้ให้เช่าซื้อ แม้ว่าความเสียหายนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นเนื่องจากความผิดของบุคคลซึ่งผู้เช่าซื้อได้ฝากทรัพย์สินไว้⁸¹

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือเสียหาย ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นว่าความสูญหายหรือเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้เช่าซื้อ⁸² ซึ่งหากผู้เช่าซื้อสามารถพิสูจน์แสดงให้เห็นดังกล่าวได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์แสดงให้เห็นต่อไปอีกว่าความเสียหายหรือสูญหายนั้นเกิดขึ้นเมื่อใดและอย่างไร⁸³

หากพิจารณาตามพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1974 ในส่วนของหน้าที่ดูแลทรัพย์สินที่เช่าซื้อ แต่เดิมเมื่อสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลงแล้ว ตามมาตรา 27 (1) แห่ง The Hire-Purchase Act 1965 ผู้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในกรณีที่ตนเองมิได้ใช้ความระมัดระวังดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ คู่สัญญาสามารถตกลงกันกำหนดความรับผิดชอบของผู้เช่าซื้อในเรื่องนี้ให้แตกต่างไปจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้หากข้อตกลงที่คู่สัญญากำหนดนั้นมีความเหมาะสม ทั้งนี้ดูเหมือนว่าภาระในการพิสูจน์เพื่อแสดงให้เห็นว่าได้มีการใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามวัตถุประสงค์ของมาตรานี้ ก็คงจะเป็นเช่นเดียวกับที่กล่าวมาแล้วในเรื่องหน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อตามกฎหมายคอมมอนลอว์⁸⁴

⁸¹ Edwards V. Newland (E. Burchett, Ltd.), Third Parties, (1950) All England Law Reports, (1950), p. 1072.

⁸² Houghland V. R.R. Low (Luxury Coaches), Ltd., (1962), 2 All England Law Reports, (1962), p. 159.

⁸³ Coldman V. Hill, (1919), Law Reports, King's Bench Division, (1900-1952), p. 443.

⁸⁴ R.M. Goode, *supra* note 41, p. 261.

มีปัญหาว่าผลของมาตรา 28 (3)⁸⁵ และมาตรา 29 (2) (b) (c) จะทำให้ข้อตกลงในสัญญาเช่าซื้อที่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัติฉบับนี้ (The Hire-Purchase Act 1965) ซึ่งได้กำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ในการดูแลทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยเด็ดขาด (absolute duty) โดยมีต้องคำนึงว่าผู้เช่าซื้อจะได้ประมาณเงินเล่อหรือไม่นั้น จะเป็นโมฆะหรือไม่ คำตอบคือ ไม่เป็นโมฆะโดยพิจารณาจากถ้อยคำที่ใช้ในบทบัญญัติมาตราดังกล่าว ทั้งนี้ (b) ของมาตรา 29 (2) นั้นกล่าวถึงแต่เพียงความรับผิดของผู้เช่าซื้อที่พระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดไว้อันเป็นผลจากที่มีการ

---

⁸⁵ มาตรา 28 (3) แห่ง The Hire Purchase Act 1965 บัญญัติว่า “where a hire-purchase agreement or conditional sale agreement has been terminated under the last preceding section, the hirer or buyer, if he has failed to take reasonable care of the goods, shall be liable to pay damages for the failure...”

มาตรา 29 (2) (b) และ (c) บัญญัติว่า “The preceding subsection applies to any provision in any agreement (whether a hire-purchase agreement, credit-sale agreement or conditional sale agreement or not)

.....

(b) whereby the right conferred by section 27 of this Act to terminate a hire-purchase agreement or conditional sale agreement is excluded or restricted, or whereby any liability, in addition to the liability imposed by section 28 of this Act, is imposed on a hirer or buyer by reason of the termination of a hire-purchase agreement or conditional sale agreement under the said section 27, or

(c) whereby a hirer or buyer, after the termination in any manner whatsoever of a hire-purchase agreement or conditional sale agreement or (in the case of a hire-purchase agreement) of the bailment, is (apart from any liability which has accrued before the termination) subject to a liability to pay an amount which exceeds whichever is the lesser of the two following amount, that is to say

(i) the amount mentioned in paragraph (a) or (as the case may be) in paragraph (b) of section 28 (i) of this Act, and

(ii) an amount equal to the loss sustained by the owner or seller in consequence of the termination of the agreement or bailment, or ...”

เลิกสัญญาเช่าซื้อโดยผู้เช่าซื้อตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ส่วน (c) ก็ได้กล่าวขยายความในเรื่องนี้ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่มีการเลิกสัญญาเช่าซื้อในกรณีอื่นนอกจากที่ปรากฏในพระราชบัญญัติซึ่งมีขอบเขตกว้างกว่า โดยกล่าวถึงความรับผิดในเรื่องนี้ในกรณีภายหลังจากที่มีการเลิกสัญญาเช่าซื้อกันแล้ว แต่หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินตามที่ตกลงกันดังกล่าว นั้น มิได้เป็นผลทั้งจากกรณีภายหลังหรือกรณีที่เป็นผลจากการเลิกสัญญาเช่าซื้อดังกล่าว ในทางกลับกัน หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินตามข้อตกลงในสัญญานั้นจะเริ่มมีขึ้นในทันทีที่มีการส่งมอบทรัพย์สินจากผู้ให้เช่าซื้อไปยังผู้เช่าซื้อ และตามมาตรา 28 (1) และมาตรา 29 (2) (c) ก็ได้คุ้มครองสิทธิของผู้ให้เช่าซื้อที่มีต่อผู้เช่าซื้อซึ่งเพิ่มมากขึ้นโดยชัดแจ้งกว่าก่อนมีการเลิกสัญญา ดังนั้น คู่สัญญาจึงยอมที่จะตกลงกันกำหนดให้ผู้เช่าซื้อต้องมีความรับผิดโดยเด็ดขาด (strict liability) ในอันที่จะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างที่มีการปฏิบัติตามสัญญาได้⁸⁶ ทั้งนี้ต่อมาภายหลังจากที่ The Hire-Purchase Act 1965 ถูกยกเลิกโดย The Consumer Credit Act 1974 ก็มีบทบัญญัติกล่าวถึงเฉพาะความรับผิดของผู้เช่าซื้อในกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินภายหลังจากการเลิกสัญญา โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 100 (4)⁸⁷ ในลักษณะเช่นเดียวกับ The Hire-Purchase Act 1965 ฉะนั้น หลักการในเรื่องนี้จึงน่าจะเป็นเช่นเดิมดังที่กล่าวมา

1.5.4. หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

1. หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ในส่วนหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อของผู้เช่าซื้อนั้น หากไม่มีข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญาอย่างชัดแจ้ง ผู้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่ต้องซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ⁸⁸ เว้นแต่เป็นการปฏิบัติตามหน้าที่ของผู้เช่าซื้อที่จะต้องใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ แต่โดยส่วนใหญ่แล้วสัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อและซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้อยู่ในสภาพที่ดี การที่จะพิจารณาว่าข้อสัญญาดังกล่าวทำให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่ปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวหรือไม่ ต้องพิจารณาถึงสภาพของทรัพย์สินที่เช่าซื้อในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อ⁸⁹ ในคดี *Brady v. St. Margaret's Trust Ltd.*⁹⁰

⁸⁶ Ibid, p. 261.

⁸⁷ Consumer Credit Act 1974 Section 100 (4).

⁸⁸ *Sutton v. Temple* (1843) 12 M. & W. 52; *Story on Bailments* (9th ed.), p.392.

⁸⁹ *Schroeder v. Ward* (1863) 13 C.B.N.S. 410.

เจ้าของรถยนต์มือสองซึ่งเป็นผู้เช่าซื้อได้ฟ้องเรียกรถยนต์ที่เช่าซื้อคืนและฟ้องเรียกค่าเสียหายสำหรับการการกระผิดข้อสัญญาที่จะต้องซ่อมแซมรถยนต์คันที่เช่าซื้อให้อยู่ในสภาพที่ดี ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า ในการประเมินความเสียหาย ผู้ให้เช่าซื้อต้องแสดงพยานหลักฐานให้เห็นถึงสภาพของทรัพย์สินในขณะที่เริ่มทำสัญญาเช่าซื้อและสภาพของทรัพย์สินในเวลาที่ยุติสัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง โดย Lord Denning M.R. กล่าวว่า “หน้าที่ของผู้เช่าซื้อคือการดูแลรักษารถยนต์อันเป็นทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้อยู่ในสภาพที่ดีอันควรความหมายได้หากผู้เช่าซื้อได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้ออย่างเหมาะสม ผู้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่ต้องทำให้ทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่ในสภาพที่ดีกว่าสภาพที่เป็นอยู่ในขณะที่ทำสัญญาเช่าซื้อ”

ดังนั้น ผู้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่โดยปริยายที่จะต้องซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อนอกจากการปฏิบัติหน้าที่ในการใช้ทรัพย์สินด้วยความระมัดระวังตามสมควร แต่หากสัญญาได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน ผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อในระหว่างที่เช่าซื้อ แสดงให้เห็นหน้าที่โดยนัยของผู้เช่าซื้อที่จะต้องรับผิดชอบในการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งอาจทำโดยตัวผู้เช่าซื้อเองหรือโดยบุคคลที่สามหากจำเป็น

ในกรณีที่สัญญากำหนดไว้อย่างชัดเจนถึงหน้าที่ซ่อมแซมของผู้เช่าซื้อ ต้องถือว่าหน้าที่ดังกล่าวยังไม่เริ่มต้นจนกว่าผู้ให้เช่าซื้อจะได้ดำเนินการตามหน้าที่ตามที่สมควรเพื่อให้ทรัพย์สินอยู่ในสภาพที่ดีก่อนส่งมอบ หากผู้ให้เช่าซื้อละเลยหน้าที่ดังกล่าวถือว่า ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบต่อค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งเป็นผลมาจากการละเลยหน้าที่ของผู้ให้เช่าซื้อ⁹¹

ในส่วนหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อของผู้ให้เช่าซื้อนั้น เว้นแต่มีข้อสัญญากำหนดไว้เป็นอย่างอื่น ผู้ให้เช่าซื้อไม่มีหน้าที่ต้องซ่อมแซมทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อภายหลังส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ แต่หากการซ่อมแซมมีความจำเป็นที่เลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากเหตุที่มีการละเมิดข้อสัญญาเกี่ยวกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งจะต้องมีความเหมาะสม และใช้ประโยชน์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นได้ (the implied condition of fitness) ผู้ให้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ในกรณีที่ไม่มีข้อสัญญากำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อภายหลังส่งมอบ และผู้เช่าซื้อได้ออกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อไป ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิได้รับชดใช้จากผู้ให้เช่าซื้อแม้ว่าการซ่อมแซมดังกล่าวจะเป็นสิ่งจำเป็นและได้ออกค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเป็นจำนวนที่สมควรก็ตาม โดยหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อของ

⁹⁰ [1963] 2 Q.B. 494.

⁹¹ R.M. Goode, *supra* note 41, p. 263.

ผู้ให้เข้าซื้อไม่ได้จำกัดเพียงความชำรุดบกพร่องเนื่องจากการใช้ทรัพย์สินที่เข้าซื้อ แต่รวมถึงความเสียหายหรือความชำรุดบกพร่องเนื่องจากอุบัติเหตุด้วย แต่ไม่รวมถึงความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้เข้าซื้อ

ในกรณีที่สัญญาเข้าซื้อกำหนดไว้อย่างชัดเจนให้ผู้ให้เข้าซื้อเป็นผู้ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เข้าซื้อ แต่ถ้าผู้ให้เข้าซื้อละเลยไม่ซ่อมแซมตามความจำเป็นภายหลังจากที่ได้รับแจ้งจากผู้เข้าซื้อว่าการซ่อมแซมดังกล่าวมีความจำเป็น ผู้เข้าซื้อก็ชอบที่จะทำการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เข้าซื้อเอง และมีสิทธิได้รับการชดเชยค่าใช้จายที่เกิดขึ้นตามสมควร

ข้อสัญญาซ่อมแซมทรัพย์สินที่เข้าซื้อของผู้ให้เข้าซื้อต้องเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งมิใช่เป็นการแสดงเจตนาแบบมีเงื่อนไข ถ้าพ้องการผิดสัญญาข้อนี้ไม่ทำให้ผู้เข้าซื้อสิทธิบอกเลิกสัญญาหรือไม่ชำระค่าเข้าซื้อต่อไปได้ แต่ต้องเป็นการเยียวยาความเสียหายต่างหาก อย่างไรก็ตาม อาจมีข้อเท็จจริงที่แสดงให้เห็นเจตนาเป็นอย่างอื่นได้ เช่น การละเลยไม่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เข้าซื้อโดยแสดงเจตนาที่จะไม่ผูกพันตามสัญญาต่อไป หรือการละเลยไม่ซ่อมแซมของผู้ให้เข้าซื้อดังกล่าวทำให้เกิดอุปสรรคไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในทางการค้าของสัญญา ผู้เข้าซื้อก็อาจเลิกสัญญาได้⁹²

2. ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง

ผู้ให้เข้าซื้อมีหน้าที่ในการรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่อง โดยไม่อาจทำสัญญาเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดชอบได้ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ค.ศ.1977 (Unfair Contract Terms Act 1977) section 6 (2)(b) กำหนดไว้ในกรณีที่ทำสัญญากับผู้บริโภค ความรับผิดชอบสำหรับการผิดหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ใน section 9 ,10, 11 ของพระราชบัญญัติว่าด้วยการส่งมอบสินค้า ค.ศ.1973 คือ

⁹² Ibid , p. 243-244.

Section 9⁹³ กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบหากทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไม่ตรงกับการบรรยายการส่งมอบหรือการเช่า โดยภายใต้สัญญาเช่าซื้อ หากทรัพย์สินที่เช่าซื้อถูกส่งมอบหรือถูกเช่า นั้นมีการบรรยายลักษณะของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ซึ่งการบรรยายลักษณะทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นเป็นข้อตกลง โดยปริยายว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นต้องมีลักษณะเหมือนกับที่บรรยายไว้ และถ้าภายใต้สัญญาเช่าซื้อ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นถูกส่งมอบหรือถูกเช่าโดยมีการอ้างอิงตัวอย่างและคำบรรยาย มันไม่เป็นการเพียงพอถ้าส่วนสำคัญของทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นเหมือนตัวอย่าง แต่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไม่เป็นไปตามคำบรรยาย ทั้งนี้ ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไม่ถูกปกป้องจากการส่งมอบให้เหมือนกับคำบรรยายด้วยเหตุผลเพียงว่า มีการเปิดเผยทรัพย์สินที่เช่าซื้อสำหรับการขาย การส่งมอบหรือการเช่า และทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ได้ถูกเลือกโดยบุคคลผู้รับการส่งมอบหรือเช่า

Section 10⁹⁴ ที่กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบหากทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นไม่มีลักษณะตรงกับข้อตกลงที่ถือได้ว่าเป็นข้อตกลงโดยปริยายในกรณีที่มีข้อตกลงโดยปริยายเกี่ยวกับคุณภาพหรือความเหมาะสม ดังนี้

---

⁹³ The Supply of goods Act 1973 section 9 “Bailing or hiring description

(1) Where under a hire-purchase agreement goods are bailed or (in Scotland) hired by description, there is an implied [term] that the goods will correspond with the description, and if under the agreement the goods are bailed or hired by reference to a sample as well as a description, it is not sufficient that the bulk of the goods corresponds with the sample if the goods do not also correspond with the description.

(2) Goods shall not be prevented from being bailed or hired by description by reason only that, being exposed for sale, bailment or hire, they are selected by the person to whom they are bailed or hired.”.

⁹⁴The Supply of Goods Act 1973 section 10 “Implied undertakings as to quality or fitness

(1) Except as provided by this section and section 11 below and subject to the provisions of any other enactment, including any enactment of the Parliament of Northern Ireland, or the Northern Ireland Assembly, there is no implied [term] as to the quality or fitness for any particular purpose of goods bailed or (in Scotland) hired under a hire-purchase agreement.

---

(2) Where the creditor bails or hires goods under a hire purchase agreement in the course of a business, there is an implied term that the goods supplied under the agreement are of satisfactory quality.

(2A) For the purposes of this Act, goods are of satisfactory quality if they meet the standard that a reasonable person would regard as satisfactory, taking account of any description of the goods, the price (if relevant) and all the other relevant circumstances.

(2B) For the purposes of this Act, the quality of goods includes their state and condition and the following (among others) are in appropriate cases aspects of the quality of goods—

(a) fitness for all the purposes for which goods of the kind in question are commonly supplied,

(b) appearance and finish,

(c) freedom from minor defects,)

(d) safety, and

(e) durability.

(2C) The term implied by subsection (2) above does not extend to any matter making the quality of goods unsatisfactory—

(a) which is specifically drawn to the attention of the person to whom the goods are bailed or hired before the agreement is made,

(b) where that person examines the goods before the agreement is made, which that examination ought to reveal, or

(c) where the goods are bailed or hired by reference to a sample, which would have been apparent on a reasonable examination of the sample.

(3) Where the creditor bails or hires goods under a hire-purchase agreement in the course of a business and the person to whom the goods are bailed or hired, expressly or by implication, makes known—

(a) to the creditor in the course of negotiations conducted by the creditor in relation to the making of the hire-purchase agreement, or

เมื่อผู้ให้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อภายใต้สัญญาเช่าซื้อในการกระทำทางธุรกิจ มีข้อตกลงโดยปริยายว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นถูกส่งมอบภายใต้สัญญานั้นมีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจโดยทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่มีคุณภาพเป็นที่น่าพอใจถ้าทรัพย์สินที่เช่าซื้อที่มีมาตรฐานในระดับที่วิญญูชนพอใจ โดยพิจารณาถึงคำบรรยายลักษณะ, ราคา(ถ้าเกี่ยวข้อง) และเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ได้แก่

1. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นเหมาะสมสำหรับวัตถุประสงค์ในการส่งมอบโดยปกติ
2. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ มีรูปลักษณะและความสมบูรณ์
3. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นปราศจากความชำรุดบกพร่องเล็กน้อย
4. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ มีความทนทาน
5. ทรัพย์สินที่เช่าซื้อ มีความปลอดภัย

ทั้งนี้ ข้อตกลงโดยปริยายดังกล่าวไม่ได้รวมถึงกรณีที่ทำให้เกิดความไม่พอใจในคุณภาพทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อได้เตือนผู้เช่าซื้อไว้แล้วก่อนทำสัญญา หรือผู้เช่าซื้อได้ตรวจสอบสภาพของทรัพย์สินที่เช่าซื้อก่อนที่จะทำสัญญา หรือหากผู้ให้เช่าซื้อส่งมอบสินค้าภายใต้สัญญาเช่าซื้อในทางการประกอบธุรกิจและผู้เช่าซื้อได้รับรู้โดยชัดแจ้งหรือโดยปริยาย เป็นต้น

Section 11⁹⁵ กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องรับผิดชอบจากการที่สินค้านั้นไม่มีคุณภาพเหมือนกับสินค้าตัวอย่าง โดยผู้เช่าซื้อต้องมีโอกาสอันสมควรมในการเปรียบเทียบสินค้ากับสินค้า

any particular purpose for which the goods are being bailed or hired, there is an implied [term] that the goods supplied under the agreement are reasonably fit for that purpose, whether or not that is a purpose for which such goods are commonly supplied, except where the circumstances show that the person to whom the goods are bailed or hired does not rely, or that it is unreasonable for him to rely, on the skill or judgment of the creditor..."

(2) Goods shall not be prevented from being bailed or hired by description by reason only that, being exposed for sale, bailment or hire, they are selected by the person to whom they are bailed or hired."

⁹⁵ The Supply of Goods Act 1973 section 11 "Samples

(1) Where under a hire-purchase agreement goods are bailed or (in Scotland) hired by reference to a sample, there is an implied (term)—

(a) that the bulk will correspond with the sample in quality; and

ตัวอย่างและสินค้านั้นต้องปราศจากความชำรุดบกพร่องที่ไม่ปรากฏจากการตรวจสอบสินค้า ตัวอย่างอย่างเหมาะสม

ในประเทศอังกฤษนั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่องนั้นอาจฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายได้ตามสัญญาซื้อขายที่ได้ทำไว้กับผู้ขาย โดยถือว่าเป็นการ breach of terms implied by the Sales of Goods Act⁹⁶ ซึ่งความรับผิดตามกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะเป็น strict liability แต่ผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นคู่สัญญาซื้อขายด้วยก็ไม่อาจฟ้องร้องได้เป็นไปตามหลัก doctrine of privity จึงต้องฟ้องร้องคดีตามกฎหมายลักษณะละเมิดฐาน negligence และหลักละเมิดฐาน negligence กับหลักกฎหมายในเรื่องของความรับผิดทางสัญญานั้นแตกต่างกันอย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากคดี Daniels & Daniels v. R White & Sons Ltd. and Tarbard (1938)⁹⁷

ข้อเท็จจริงโดยย่อในคดีนี้ก็คือ Mr. Daniels ได้ซื้อน้ำ lemonard จาก Mrs. Tarbard ซึ่งบรรจุขวดและผลิตโดย R White & Sons ปรากฏว่าในขวดดังกล่าวได้มีกรด carboic acid เจือปนอยู่ด้วยโดยไม่ทราบสาเหตุ Mr. Daniels และภรรยาได้ดื่มน้ำ ดังกล่าวและต้องเจ็บป่วยเพราะกรด carboic ซึ่งเจือปนอยู่นั้น Mr. Daniels ได้ฟ้อง R White & Sons ให้รับผิดทางละเมิดฐานประมาทเลินเล่อ แม้ตามกฎหมายแล้วผู้ผลิตจะมี duty of care ก็ตาม แต่เมื่อไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยประมาทเลินเล่อ ศาลก็ยกฟ้องโจทก์

แต่ในคดีที่ Mr. Daniels ฟ้อง Mrs. Tarbard ให้รับผิดตามสัญญานั้น ศาลให้จำเลยรับผิดเพราะถือว่าผู้ขาย breach of terms implied by the Sales of Goods Act ในเรื่องสินค้านั้น

that the person to whom the goods are bailed or hired will have a reasonable opportunity of comparing the bulk with the sample; and that the goods will be free from any defect,(making their quality unsatisfactory) which would not be apparent on reasonable examination of the sample.”

⁹⁶ Section 13 (1) Where there is a contract for the sale of goods by description, there is an implied term that the goods will correspond with the description and

(2) If the sale is by sample as well as by description it is not sufficient that the bulk of the goods corresponds with the sample if the goods do not also correspond with the description.

⁹⁷ (1938) 4. All E.R. 258.

ความชำรุดบกพร่องและขาดความเหมาะสมจะนำออกสู่ตลาด (lack of merchantability) ส่วน
ภริยาของ Mr. Daniels นั้นไม่อาจเรียกร้องค่าเสียหายได้ เพราะไม่ใช่คู่สัญญา

ในการฟ้องคดี negligence ศาลได้นำหลัก duty of care ในคดี *Lievre v. Gould* มา
ใช้ มีแนวความคิดในต่างประเทศมานานนับร้อยปีแล้วว่า ภายใต้สถานการณ์ที่แน่นอน (certain
circumstance) บุคคลอาจมีหน้าที่ (duty) ต่อบุคคลอีกคนหนึ่งได้ แม้ทั้งสองจะไม่มีสัญญาต่อกัน

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ คดี *Langridge v. Levy* (1837) 7 L.J.Ex.387

คดีนี้ มีข้อเท็จจริงว่า จำเลยขายปืนให้ ก. โดยรู้ว่าไม่ปลอดภัยแต่หลอก (Fraud) ว่า
ปลอดภัย ก. หลงเชื่อจึงซื้อไว้ บุตร ก. เอาปืนไปยิงเกิดระเบิดขึ้น ทำให้บุตร ก. ได้รับบาดเจ็บ
จำเลยต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายให้บุตร ก.

นับถึงปัจจุบันนี้ ในประเทศไทยยังไม่มีคดีบรรทัดฐานเกี่ยวกับการฟ้องร้องเรียก
ค่าเสียหายที่เกิดจากพิษภัยของสินค้าที่ชำรุดบกพร่อง ทั้งนี้ ในต่างประเทศมีการฟ้องร้องกันหลาย
เรื่อง อาทิเช่น

1. คดี *Donoghue v. Stevenson* (1932) All ER Rep 1

นาย Stevenson จำเลยเป็นผู้ผลิต (manufacturer) น้ำอัดลมส่งขายตามร้านค้า
วันที่ 26 สิงหาคม ค.ศ. 1928 โจทก์กับเพื่อนไปที่ร้านกาแฟของนาย Minchella เพื่อนสั่งน้ำอัดลม
ของจำเลยมาให้โจทก์ดื่ม โจทก์ดื่มเข้าไปแล้ว เมื่อเทใส่แก้วจะดื่มต่อก็มีซากเน่าของหอยทากตาม
ออกมาจากขวดด้วย โจทก์เห็นแล้วเกิดอาการในกรณีที่ลูกหนี้ออกและเจ็บป่วยด้วยโรคกระเพาะ
อักเสบ (gastro-enteritis) จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากจำเลยผู้ผลิตเป็นเงิน 500 ปอนด์ โดยอ้าง
เหตุแห่งข้อหาว่า จำเลยประมาทเลินเล่อในการปล่อยให้ผลิตภัณท์เช่นนี้ออกสู่สาธารณชน

ศาลสูงสุด (The House of Lords) วินิจฉัยปัญหาข้อกฎหมายโดยเสียงข้างมาก (3
ใน 4) ว่า ทุกคนมีหน้าที่ต้องระมัดระวัง (duty of care) เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทำหรือละเว้นกระทำ
ที่อาจสังเกตเห็นได้ (reasonably foreseen) ว่า อาจเป็นผลร้ายต่อคนรอบข้าง (neighbor) ศาลสูงสุด
ให้ศาลล่างวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงใหม่ โดยเริ่มพิจารณาเมื่อวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1932
จำเลยก็ตายไปเสียก่อน และคดีจบลงด้วยการประนีประนอมกันเป็นเงิน 200 ปอนด์⁹⁸

2. *Walton v. British Leyland* (1976) (unreported)

ล้อหลังของรถยนต์ที่จำเลยผลิตหลุดออกมาขณะรถกำลังแล่นก่อนอันตรายแก่โจทก์
สาเหตุเกิดจากการออกแบบผิดพลาด จำเลยรู้แล้วเนื่องจากมีรายงานอุบัติเหตุในเรื่องนี้ก่อนหน้านี

⁹⁸ Richard Kidner, *Case Book on Torts*, Blackstone Press Ltd., 3 rd. Ed.
(1994), p. 54.

หลายครั้ง จำเลยจึงประมาทเดินเล่อ โดยขายรถยนต์ที่มีการออกแบบผิดพลาดเช่นนี้ การวินิจฉัยด้วยความระมัดระวังโดยอาศัยมาตรฐานแห่งความระมัดระวังในเวลาที่มีเรื่องฟ้องร้องกัน บุคคลย่อมไม่ถูกตำหนิ หากขณะนั้นยังไม่มีใครค้นพบว่าเป็นเรื่องที่มีอันตรายแฝงไว้

ข้อยกเว้นความรับผิดของผู้ขายดังกล่าวข้างต้นในปัจจุบันจะต้องอยู่ภายใต้การตรวจสอบของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้วย ซึ่งในต่างประเทศมักจะมีการบัญญัติกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคไว้เป็นพิเศษต่างหากจากประมวลกฎหมายแพ่ง ซึ่งในกลุ่มกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคที่สำคัญ ได้แก่ กฎหมายสัญญาที่ไม่เป็นธรรม (The Unfair Contract Terms Act 1977)

นอกจากการฟ้องให้รับผิดฐานละเมิดแล้วผู้เสียหายยังอาจฟ้องคดีละเมิดฐานหลอกลวง (tort deceit) ได้ในกรณีผู้ขายแสดงข้อความอันเป็นเท็จเกี่ยวกับสินค้า (false representation) โดยตนรู้หรือรู้ว่าเป็นเท็จ หรือความไม่รู้นั้นก็เกิดขึ้นเพราะความประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงเพื่อให้ผู้ซื้อหลงเชื่อ และผู้ซื้อได้หลงเชื่อ

The Sale of Goods Act, 1893 ได้กำหนดถึงเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญของสัญญาซื้อขาย (condition) และเงื่อนไขธรรมดาแห่งสัญญาซื้อขาย (warranty) ไว้ในมาตรา 14 และ 15 (2) (c) กล่าวคือ

เงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญไม่มีคำจำกัดความปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติฉบับนี้ แต่คำจำกัดความของเงื่อนไขธรรมดามีอยู่ในพระราชบัญญัติแต่เป็นนัย

เงื่อนไขธรรมดาของสัญญาซื้อขายหมายถึง ข้อตกลงที่ระบุถึงสินค้าที่จะซื้อขายกันตามสัญญา และเป็นข้อตกลงที่ควบคู่ไปกับวัตถุประสงค์ใหญ่ของสัญญาซื้อขายนั้น การผิดเงื่อนไขธรรมดาของสัญญาซื้อขายให้สิทธิแก่ผู้ซื้อเรียกค่าเสียหาย แต่ไม่มีสิทธิส่งสินค้าคืนและบอกเลิกสัญญาสำหรับการกระทำผิดเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา ซึ่งเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้านั้นผู้ซื้อไม่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาและส่งของคืน ฉะนั้นจึงไม่มีภาระอีกต่อไปและมีสิทธิเรียกราคาที่ได้ให้แก่ผู้ขายคืนได้ ยิ่งกว่านั้นยังมีสิทธิเรียกค่าเสียหายอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามสิทธิดังกล่าวถูกจำกัดลงบ้างโดยมาตรา 11 (1) (c) ซึ่งบัญญัติไว้ว่า ให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินนั้นตกเป็นของผู้ซื้อ ในกรณีต่อไปนี้

1. ถ้าสัญญาซื้อขายไม่สามารถแบ่งเป็นระยะหรือตอนของการซื้อขายได้และถ้าผู้ซื้อได้รับมอบสินค้าไว้แล้วทั้งหมดหรือบางส่วน หรือ

2. ถ้าสินค้านั้นเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่งสำหรับการผิดเงื่อนไขที่เป็นสาระสำคัญให้ถือเสมือนหนึ่งเป็นการผิดเงื่อนไขธรรมดา ซึ่งผู้ซื้อไม่มีสิทธิส่งของคืนหรือบอกเลิกสัญญา เว้นเสียแต่ว่าในสัญญาได้ระบุไว้โดยตรงหรือเป็นนัยว่าให้เลิกสัญญาได้ แต่ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ถือ

การผิดเงื่อนไขสาระสำคัญเสมือนหนึ่งเป็นเงื่อนไขธรรมดา การระบุไว้ในสัญญาปฏิเสธความรับผิดชอบเอง ผู้ขายก็ไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้ซื้อที่จะฟ้องเรียกค่าเสียหายในกรณีผู้ขายส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้ออาจจะมีสิทธิ

ก. บอกลีกสัญญา

ข. ขอลดหย่อนราคาในส่วนที่ชำรุดบกพร่อง หากผู้ซื้อขอยอมรับมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง

ค. ฟ้องเรียกค่าเสียหายในส่วนที่ชำรุดบกพร่อง. ในกรณีที่ผู้ซื้อได้ชำระราคาเต็มจำนวนไปแล้ว

การเยียวยาผู้ซื้อหรือสิทธิดังกล่าวข้างต้น สามารถพิจารณาให้แนววินิจฉัยตามหลักกฎหมายอังกฤษได้ ดังต่อไปนี้⁹⁹

บทบัญญัติในมาตรา 53 ของ Sale of Goods Act 1979¹⁰⁰ เป็นส่วนขยายแนววินิจฉัยของศาลอังกฤษในคดี Hadley V. Baxendale¹⁰¹ กล่าวคือ

---

⁹⁹ กิตติ งามศิลป์ปะเสถียร, “เกณฑ์ในการกำหนดค่าเสียหายจากการผิดสัญญาซื้อขายสินค้า” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), น. 86.

¹⁰⁰ Sale of Goods Act 1979, section 53: Remedy for breach of warranty

(1) Where there is a breach of warranty by the seller, or where the buyer elects (or is compelled) to treat any breach of a condition on the part of the seller as a breach of warranty, the buyer is not by reason only of such breach of warranty entitled to reject the goods ; but the may -

(a) set up against the seller the breach of warranty in diminution or extinction of the price, or

(b) maintain an action against the seller for damages for the breach of warranty.

(2) The measure of damages for breach of warranty is the estimated loss directly and naturally resulting, in the ordinary course of events, from the breach of warranty.

(3) In the case of breach of warranty of quality such loss is prima facie the difference between the value of the goods at the time of delivery to the buyer and the value they would have had if they had fulfilled the warranty.

ตามข้อเท็จจริงในคดีมีอยู่ว่า โจทก์เป็นเจ้าของโรงสีได้ส่งเพลลาเครื่องจักรให้จำเลยซึ่งเป็นผู้รับขนส่งต่อไปให้โรงงาน เพื่อเป็นต้นแบบในการทำเพลลาอันใหม่ ในระหว่างที่ทำสัญญาเสมือนของจำเลยทราบว่าสิ่งที่รับขนส่งเป็นเพลลาที่ชำรุด และโจทก์เป็นเจ้าของเพลลานั้น จำเลยส่งเพลลากลับมาล่าช้า โจทก์จึงฟ้องเรียกค่าเสียหายจากการขาดกำไรอันเนื่องมาจากการต้องปิดโรงสี ศาลไม่รับข้อเรียกร้องของโจทก์ในข้อนี้ด้วยเหตุผลที่ว่า สิ่งที่จำเลยรู้ไม่เป็นการเพียงพอที่จะพิสูจน์ให้เห็นได้ว่า การขาดกำไรหรือขาดรายได้ของโรงสีที่ต้องหยุดทำการลงอันเนื่องมาจากการส่งเพลลากลับมาล่าช้า เพราะโดยปกติโรงสีทั่วไปจะมีเพลลาสำรองไว้หนึ่งอัน แต่กรณีนี้ โจทก์ไม่มีเพลลาสำรองและผู้รับขนส่งก็ไม่รู้ถึงข้อเท็จจริงประการนี้ ผู้พิพากษา กล่าวไว้ในคดีนี้

ศาลเห็นว่า หลักกฎหมายที่ถูกต้องในคดีนี้มีอยู่ว่า ในกรณีที่สองฝ่ายเข้าทำสัญญากันและฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา ค่าเสียหายที่อีกฝ่ายหนึ่งควรจะได้รับอันเป็นผลมาจากการผิดสัญญานั้นควรเป็นความเสียหายที่พึงพิจารณาอย่างเป็นธรรมได้ว่า เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตามปกติธรรมดาแห่งพฤติการณ์นั้น หรือเป็นความเสียหายที่คู่สัญญาพึงจะได้ไตร่ตรองคาดเห็นขณะที่ทำสัญญาว่า ผลเช่นนั้นอาจเกิดขึ้นได้จากการผิดสัญญา และถ้ามีพฤติการณ์พิเศษของสัญญาที่ทำกันปกติ และโจทก์ได้แจ้งแก่จำเลยและเป็นที่รู้กันทั้งสองฝ่าย ค่าเสียหายจากการผิดสัญญาซึ่งคู่สัญญาได้คาดเห็นไตร่ตรองก็จะเท่ากับค่าเสียหายตามปกติของพฤติการณ์พิเศษซึ่งทั้งสองฝ่ายรู้แล้ว แต่หากฝ่ายที่ผิดสัญญาไม่รู้ถึงพฤติการณ์พิเศษนั้น ฝ่ายที่ผิดสัญญาก็ต้องรับผิดชอบ

ค่าเสียหายตามปกติที่ตามมา ไม่ต้องรับผิดชอบค่าเสียหายอันเกิดจากพฤติการณ์พิเศษ

ในกรณีดังกล่าวจึงต้องเป็นค่าเสียหายที่เป็นผลโดยตรงของการผิดสัญญาจากการดำเนินธุรกิจนั้นตามปกติธรรมดา

1. ค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหรือค่าใช้จ่ายสิ้นเปลือง

นอกจากการเรียกค่าเสียหายอันเกิดจากการที่ผู้ขายส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่องตามที่กล่าวมาแล้ว ผู้ซื้ออาจเรียกค่าเสียหายที่เกิดจากค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองในจำนวนที่สมเหตุผล ทั้งนี้ต้องอยู่ในความคาดเห็นของคู่สัญญาว่า ค่าใช้จ่ายประเภทนั้น ๆ ไม่ใช่ว่าจะไม่เกิดขึ้นถ้ามีการผิดสัญญาจากการส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง

(4) The fact that the buyer has set up the breach of warranty in diminution or extinction of the price does not prevent him from maintaining an action for the same breach of warranty if he has suffered further damages.

¹⁰¹ Beale, Huge, "Casebooks on The Common Law of Europe, Contract Law", (Oxford and Portland, Oregon, 2002), p. 821.

ในกรณีส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อนำสินค้าชำรุดบกพร่องไปใช้แล้วเกิดความเสียหายมากกว่าปกติ ความเสียหายนี้ถือเป็นค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นหรือค่าใช้จ่ายสิ้นเปลืองที่ผู้ขายต้องรับผิดชอบ ตามแนววินิจฉัยของศาลอังกฤษ

2. ค่าเสียหายจากการขาดกำไรเป็นส่วนที่ผู้ซื้ออาจเรียกได้จากผู้ขาย ถ้าในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย ผู้ขายรู้ หรือ ควรจะารู้ หรือ คาดเห็นว่า ผู้ซื้อจะมีเจตนาจะนำสินค้านั้นไปสร้างกำไรอาจเป็นการขายช่วง หรือ อาจนำสินค้าไปเป็นส่วนประกอบการผลิต ฉะนั้น การส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่องอาจทำให้ผู้ซื้อขาดกำไรจากการคาดหวัง

3. ในกรณีที่สินค้าที่ซื้อขายกันนั้นเป็นเครื่องจักรเพื่อการผลิต และผู้ขายได้ให้คำรับรองเกี่ยวกับระดับของประสิทธิภาพของเครื่องจักรแก่ผู้ซื้อ หากเครื่องจักรทำงานไม่ได้ ประสิทธิภาพตามที่กำหนดซึ่งถือว่าชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อย่อมเรียกค่าเสียหายได้ เพราะทำให้ผลิตสินค้าช้าลง หรือ ผลิตน้อยลง หรือ ผลิตไม่ได้คุณภาพตามที่ควรจะเป็น ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้ซื้อขายผลิตภัณฑ์ในราคาต่ำกว่าปกติ ทำให้กำไรลดลง

4. ในกรณีของการขายช่วง หากผู้ขายรู้หรือพึงคาดเห็นว่า ผู้ซื้อจะนำสินค้าไปขายช่วง ฉะนั้นหากผู้ขายผิดสัญญาส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง ทำให้ผู้ซื้อต้องเสียหายจากการขาดกำไรในการขายช่วง นอกจากผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายจากการขาดกำไรแล้ว ผู้ซื้อยังอาจเรียกค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นจากผู้ขายอีกได้

5. ค่าเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายและทรัพย์สิน หากศาลวินิจฉัยเห็นว่า ผู้ขายพึงคาดเห็นว่า เมื่อผู้ขายส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อ สินค้าชิ้นนั้น ๆ ไม่เพียงแต่ทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้ซื้อ แต่ยังอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกายของผู้ซื้อด้วย ดังเช่นในกรณีสินค้าที่ซื้อขายกันนั้นเป็นอาหารซึ่งมีสารพิษเจือปน ทำให้ผู้ซื้อ ๆ ไปบริโภคแล้วล้มป่วยลง

นอกจากนี้ ผู้ซื้ออาจเรียกค่าเสียหายจากการเสียชีวิต ความเจ็บปวดทรมาน การเสียรูปโฉม อวัยวะบางส่วนไม่ทำงาน การขาดรายได้จากการทำงาน ซึ่งเป็นค่าเสียหายประเภทเดียวกันกับการฟ้องละเมิด แต่การฟ้องฐานผิดสัญญานี้ ผู้ซื้อไม่ต้องพิสูจน์การกระทำประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ซึ่งเป็นภาระหนักสำหรับผู้ซื้อรวมทั้งค่าใช้จ่ายด้วย ตามแนววินิจฉัยของศาลอังกฤษในคดี

หากผู้ขายพึงคาดเห็นได้ว่า ค่าเสียหายที่เกิดแก่ร่างกายและทรัพย์สินยังครอบคลุมไปถึงความเสียหายที่เกิดแก่สมาชิกในครอบครัวของผู้ซื้อ เพราะสินค้าที่ผู้ซื้อซื้อไปโดยปกติอาจนำไปใช้ในครัวเรือน ฉะนั้น ความเสียหายก็จะเกิดแก่สมาชิกในครัวเรือนได้ เช่น เครื่องดื่ม เป็นต้น

ศาลในประเทศอังกฤษได้ตัดสินให้ผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายได้ โดยเฉพาะกรณีที่ผู้ซื้อต้องเสียหายทางการเงิน เช่น ค่ารักษาพยาบาลสำหรับสมาชิกในครอบครัวที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าชำรุดบกพร่อง อาหารเป็นพิษทำให้ภริยาเสียชีวิต ผู้ซื้อซึ่งเป็นสามีสามารถเรียกค่าเสียหายจากการรักษาพยาบาล ค่าปลงศพ ค่าจ้างแรงงานคนใช้ที่ต้องจ้างมาทำงานบ้านแทนภริยา

6. ค่าเสียหายที่ผู้ซื้อสินค้าชำรุดบกพร่องต้องชดเชยแก่บุคคลภายนอก

ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ผู้ซื้อต้องชดเชยให้แก่บุคคลภายนอก หากผู้ขายพึงคาดเห็นได้ว่า ไม่ใช่ว่าความเสียหายจะไม่เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอกหากผู้ขายผิดสัญญาส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง ในกรณีเช่นนี้ เมื่อผู้ซื้อต้องชดเชยค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกอันมีต้นเหตุมาจากการส่งมอบสินค้าชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้จากผู้ขายได้ โดยทั่วไปอาจฟ้องละเมิด หรือฟ้องผิดสัญญาก็ได้

1.5.5. หน้าที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา¹⁰²

ผู้เช่าซื้อที่มีหน้าที่กระทำการอย่างใด ๆ โดยไม่ให้ขัดกับข้อสัญญาอันเป็นหน้าที่ตามหลักกฎหมาย Common Law เช่น ผู้เช่าซื้อต้องไม่ขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือนำไปจำนำ หรือใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยผิดกับวัตถุประสงค์ของสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น หากผู้เช่าซื้อกระทำการใด ๆ ที่ขัดกับข้อสัญญาเช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อย่อมที่จะสิ้นสุดตามความเป็นจริงและผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะกลับเช่าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อและบอกเลิกสัญญาได้

1.5.6. หน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ

ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อจะมีหน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนให้กับผู้ให้เช่าซื้อโดยเสียค่าใช้จ่ายด้วยตนเอง (ยกเว้นทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นเป็นทรัพย์สินที่สูญเสียง่าย) หากผู้เช่าซื้อยังคงครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้ออยู่โดยไม่มีสิทธิ ศาลจะสั่งให้ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแก่ผู้ให้เช่าซื้อโดยที่ผู้เช่าซื้อไม่มีสิทธิที่จะเลือกที่จะจ่ายเงินตามมูลค่าของทรัพย์สินที่เช่าซื้อ เว้นแต่ผู้เช่าซื้อจะพิสูจน์ให้เห็นที่พอใจแก่ศาลว่าผู้เช่าซื้อไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้กับผู้ให้เช่าซื้อ

ส่วนการเข้าครอบครองทรัพย์สิน (Repossession of goods) ในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและยึดสินค้าคืนนั้น เพื่อคุ้มครองผู้เช่าซื้อไม่ให้ถูกยึดทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนในกรณีที่ผิดสัญญา จึงได้มีแนวความคิดให้มีทรัพย์สินที่ได้รับความคุ้มครอง (Protected Goods) นั้น ซึ่ง

¹⁰²R.M Goode, *supra* note 41, pp 258-281.

หลักการดังกล่าวนี้ ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเช่าซื้อของอังกฤษฉบับก่อนๆ และปัจจุบันหลักการนี้ได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (The Consumer Credit Act 1974) มาตรา 90 ซึ่งได้นำมาใช้กับสัญญาเช่าซื้อ และสัญญาซื้อขายมีเงื่อนไขโดยเฉพาะ ซึ่งมาตราดังกล่าวได้บัญญัติไว้ว่า ผู้ให้เช่าซื้อยังคงมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินค่านั้น และผู้เช่าซื้อได้ชำระค่าเช่าซื้อให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อตามสัญญามาแล้วถึง 1 ใน 3 ของมูลค่าสินค้าตามสัญญาเช่าซื้อ ผู้ให้เช่าซื้อจะยึดสินค้าคืนจากผู้เช่าซื้อไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาลเสียก่อน หากไม่ปฏิบัติตามมาตรา 90 นี้ ผลคือสัญญาเป็นอันเลิกกัน และลูกหนี้ก็หลุดพ้นความรับผิดชอบใดๆ อันจะเกิดขึ้นต่อไป และมีสิทธิได้รับเงินที่ชำระไปแล้วทั้งหมดคืนจากผู้ให้เช่าซื้อ¹⁰³

ถ้าทรัพย์นั้นไม่ใช่ทรัพย์ที่ได้รับความคุ้มครอง ผู้ให้เช่าซื้อก็ไม่อาจที่จะเข้าไปยังสถานที่ที่ทรัพย์นั้นตั้งอยู่เพื่อยึดสินค้าคืน เว้นแต่จะมีคำสั่งศาล¹⁰⁴

นอกจากนี้ หากผู้เช่าซื้อยินยอมให้ผู้ให้เช่าซื้อยึดทรัพย์คืนไปด้วยความสมัครใจ ผู้ให้เช่าซื้อก็ย่อมทำได้ไม่ขัดต่อมาตรา 91 ดังคำพิพากษาของศาลดังต่อไปนี้

Mercantile Credit Co., Ltd v. Gross¹⁰⁵ บริษัทการเงินใจทกให้จำเลยเช่าซื้อรถยนต์ไป ต่อมาจำเลยค้างชำระค่าเช่าซื้อหลายงวด ใจทกจึงได้ส่งคำบอกกล่าวแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญา และให้จำเลยส่งมอบรถคืน จำเลยจึงส่งมอบรถและเอกสารสำคัญของรถคืนให้ใจทกในวันต่อมา ศาลวินิจฉัยว่า จำเลยยินยอมส่งมอบรถคืนแก่ใจทกด้วยความสมัครใจ ดังนั้น จึงไม่ต้องมีคำสั่งศาล

Bentinck Ltd. v. Cromwell Engineering¹⁰⁶ ศาลวินิจฉัยว่า เพียงแต่ลูกหนี้ให้เพื่อนยืมทรัพย์ไปหรือนำทรัพย์ (รถยนต์) ไปทิ้งไว้ให้อู่ซ่อมเครื่อง ยังไม่ถึงว่าลูกหนี้ละทิ้งทรัพย์โดยสิ้นเชิง เจ้าหนี้ไม่มีสิทธิเข้ายึดทรัพย์ เว้นแต่จะมีคำสั่งศาลอนุญาตให้ยึดไป

นอกจากนี้เกี่ยวกับกรณีที่ลูกหนี้ผิดสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อใช้สิทธิได้ 2 ประการ คือ บอกเลิกสัญญาแล้วยึดทรัพย์คืน หรือไม่ใช้สิทธิเลิกสัญญาแต่ฟ้องขอให้ชำระเงินที่ค้างชำระ สำหรับกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อเลิกสัญญาและยึดทรัพย์คืนนั้น ศาลก็มีอำนาจที่จะออกคำสั่งกำหนดเวลาให้โอกาสแก่ลูกหนี้ชำระหนี้ และกรณีเช่นนี้เจ้าหนี้อย่อมจะเรียกร้องค่าเสียหายได้ด้วย ส่วนในกรณีที่ผู้ให้เช่าซื้อใช้วิธีการฟ้องขอให้ลูกหนี้ชำระเงินนั้น ศาลก็มักจะกำหนดเวลาที่แน่นอนให้ลูกหนี้ชำระ

¹⁰³ Consumer Credit Act 1974 Section 91.

¹⁰⁴ Consumer Credit Act 1974 Section 92.

¹⁰⁵ (1965) 2. Q.B. 205.

¹⁰⁶ (1971) 1. Q.B. 324.

หนี้ และนอกจากนี้ศาลยังสามารถที่จะแก้ไขจำนวนเงินที่ลูกหนี้ต้องชำระเพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ได้ต่อไป¹⁰⁷

2. กฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของประเทศออสเตรเลีย

ประเทศออสเตรเลียแบ่งออกเป็น 8 มลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐมีหน่วยงานปกครองและมีกฎหมายของตนเอง ทำให้กฎหมายที่ใช้ในแต่ละมลรัฐจึงเป็นเอกเทศแยกจากกัน สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของประเทศออสเตรเลียคือพระราชบัญญัติเช่าซื้อนั้น เดิมมีถึง 8 ฉบับด้วยกัน แต่เนื่องจากต่อมาบางมลรัฐได้มีการยกเลิกและประกาศใช้กฎหมายพิเศษคือกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคแทน¹⁰⁸ โดยมลรัฐ “Australia Capital Territory” และ “New south Wales” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 1985 และมลรัฐ “South Australia” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 1972 สำหรับมลรัฐ “Northern Territory” ได้ยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 1996¹⁰⁹ และต่อมามลรัฐ “Tasmania” ก็ได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติเช่าซื้อในปี ค.ศ. 2000 ด้วย¹¹⁰ ทำให้ปัจจุบันคงเหลือเพียง 3 มลรัฐเท่านั้นที่พระราชบัญญัติเช่าซื้อยังคงมีผลใช้บังคับ คือ “Queensland”, “Western Australia” และ “Victoria”

ในการศึกษากฎหมายเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อของประเทศออสเตรเลียนี้ ผู้เขียนขอนำกฎหมายของมลรัฐ Queensland มาทำการศึกษา เนื่องจากกฎหมายเช่าซื้อและกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค (Consumer Credit Law) ของมลรัฐ Queensland ถือเป็นกฎหมาย

¹⁰⁷ Consumer Credit Act 1974 Section 129.

¹⁰⁸ Paul Latimer, *Australia Business Law*, (New South Wales : CCH, 1990), p. 898.

¹⁰⁹ Parliament of Victoria, “Review of the Hire-Purchase Act 1959 Chapter Four,” <<http://www.parliament.vic.gov.au/SARC/Hirepurchase/hprep96d.html>>, 6 February 2007.

¹¹⁰ Department of Premier and Cabinet, Tasmania, “Amendment Notations to Acts,” <http://www.dpac.tas.gov.au/divisions/opc/PastAmend_H_L.html>, 6 February 2007.

แม่แบบที่มลรัฐอื่น ๆ ให้การยอมรับและมีการนำไปตรากฎหมายเพื่อใช้บังคับในมลรัฐของตน¹¹¹ จากการศึกษากฎหมายเช่าซื้อของมลรัฐ Queensland พบว่ามีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

2.1. พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (Hire-Purchase Act 1959)

2.1.1 วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

พระราชบัญญัตินี้ตราขึ้นเพื่อควบคุมการทำสัญญาเช่าซื้อและสัญญาซื้อขายผ่อนชำระในมลรัฐ Queensland อันเป็นผลเนื่องมาจากแนวความคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศแถบทวีปยุโรปได้แพร่หลายและขยายอิทธิพลมาถึงประเทศออสเตรเลีย และจากการสำรวจพบว่าผู้บริโภคมีการขอสินเชื่อทำสัญญาเช่าซื้อสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคเพื่อการบริโภคในชีวิตประจำวันมากขึ้น โดยปัญหาที่พบจากการให้สินเชื่อเพื่อการเช่าซื้อในขณะนั้น คือ ผู้ให้สินเชื่อซึ่งเป็นผู้กำหนดข้อสัญญาเกี่ยวกับการให้สินเชื่อมีการกำหนดข้อสัญญาที่เป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะในเรื่องการผิมนัดชำระค่าเช่าซื้อและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่ค่อนข้างสูง ประกอบกับในช่วงกลางเดือนมีนาคม ค.ศ. 1956 มลรัฐต่าง ๆ มีการออกกฎหมายขึ้นภาษีรถยนต์ น้ำมันและสินค้าเพื่อการอุปโภคบริโภค ทำให้ผู้ให้สินเชื่อมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเช่าซื้อสูงขึ้นอีก ส่งผลให้มีผู้บริโภคจำนวนมากไม่สามารถชำระค่าเช่าซื้อได้ตามสัญญาและต้องถูกยึดสินค้าที่เช่าซื้อคืน เพื่อให้มีกฎหมายควบคุมการประกอบธุรกิจให้เช่าซื้อและซื้อขายผ่อนชำระและคุ้มครองผู้บริโภค มลรัฐ Queensland จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959 ขึ้นใช้บังคับ¹¹²

ขอบเขตในการคุ้มครองของกฎหมายฉบับนี้ จึงมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญาเช่าซื้อที่อยู่ภายใต้บทนิยามของกฎหมาย ซึ่งรวมถึงผู้เช่าทำสัญญาซื้อขายผ่อนชำระด้วย กับผู้ให้เช่าซื้อหรือผู้ขายผ่อนชำระ โดยพระราชบัญญัตินี้ได้ให้คำนิยามของสัญญาเช่าซื้อไว้ว่า

“สัญญาเช่าซื้อนั้น รวมถึงการให้เช่าทรัพย์สินโดยให้สิทธิในการเลือกซื้อสินค้าและสัญญาซื้อขายผ่อนชำระ (hire-purchase agreement includes a letting of goods with an

¹¹¹ Andrew Gibson and Douglas Fraser, Commercial Law (Melbourne : Longman, 1999), p. 344.

¹¹² สิทธิรัตน์ ฟองวิฑู, อั่งแล้ว เชิงอรรถที่ 3 , น. 96-97.

option to purchase and an agreement for the purchase of goods by installments)” โดยมีข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับกับสัญญาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้¹¹³

- (1) สัญญาที่กรรมสิทธิ์ในตัวทรัพย์สินก่อนมีการส่งมอบ หรือ
- (2) สัญญาที่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ซื้อเป็นผู้ประกอบการค้าหรือค้าสินค้าที่มีลักษณะเหมือนหรือประเภทเดียวกันกับที่ระบุไว้ในสัญญาเช่าซื้อ หรือ
- (3) สัญญาให้สินเชื่อประเภท credit sale ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติการให้เครดิต ค.ศ. 1987 (Credit Act 1987)
- (4) สัญญาเช่าสินค้าที่ไม่อยู่ในขอบเขตของ Credit Act 1987 section 15
- (5) สัญญาให้สินเชื่อที่อยู่ภายใต้บังคับของ Consumer Credit (Queensland) Act
- (6) สัญญาเช่าสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act ตามมาตรา 10 (1) ซึ่งถือเป็นการซื้อขายสินค้าโดยผ่อนชำระหรือ
- (7) สัญญาให้เช่าโดยให้สิทธิที่จะซื้อสินค้าในราคาตลาดที่มีมูลค่าสูงกว่า 40,000,000 เหรียญ ในเวลาที่มีการทำสัญญา หรือ
- (8) สัญญาซื้อขายโดยผ่อนชำระซึ่งมีมูลค่าราคาตลาดสูงกว่า 40,000,000 เหรียญ ในเวลาที่มีการทำสัญญา

2.1.2. การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

มาตรการทางกฎหมายภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดให้ผู้เช่าซื้อและผู้ให้เช่าซื้อ มีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายดังต่อไปนี้

สิทธิของผู้เช่าซื้อ

- (1) สิทธิที่จะได้รับสำเนาหนังสือสัญญาและรายละเอียดสถานภาพทางการเงินตลอดเวลาก่อนที่จะมีการชำระเงินค่าเช่าซื้องวดสุดท้าย โดยในเบื้องต้นผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบสำเนาหนังสือสัญญาเช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อภายใน 14 วัน นับจากได้รับคำขอเช่าซื้อสินค้าเป็นลายลักษณ์อักษรจากผู้เช่าซื้อ พร้อมด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่จะต้องชำระและที่ได้มีการชำระแล้วให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ ตลอดจนจำนวนเงินที่จะถึงกำหนดชำระแต่ละงวดภายใต้สัญญาเช่าซื้อ หากผู้ให้เช่าซื้อละเลยไม่ส่งมอบเอกสารดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะมีความผิดต้องระวางโทษปรับเป็นจำนวนเงินไม่เกิน 100 เหรียญ จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง¹¹⁴

¹¹³ Hire-Purchase Act 1959 Section 2.

¹¹⁴ Hire-Purchase Act 1959 Section 7.

(2) สิทธิที่จะชำระค่าเช่าซื้อก่อนถึงกำหนดตามสัญญา โดยผู้เช่าซื้อจะต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังผู้ให้เช่าซื้อก่อนล่วงหน้า โดยผู้เช่าซื้อจะได้รับส่วนลดค่าธรรมเนียม และส่วนลดค่าประกันในกรณีที่มีการเอาประกัน ตลอดจนส่วนลดค่าบำรุงรักษาทรัพย์สิน¹¹⁵ เป็นต้น

(3) สิทธิที่จะขอให้ผู้ให้เช่าซื้อขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อซึ่งถูกเรียกคืนการครอบครองอันเป็นเหตุมาจากการผิดสัญญาของผู้เช่าซื้อให้แก่บุคคลอื่น ซึ่งถูกเสนอซื้อโดยผู้เช่าซื้อในราคาซื้อขายเงินสดซึ่งไม่น้อยไปกว่ามูลค่าทรัพย์สินที่ระบุไว้ในหนังสือบอกกล่าว หากราคาซื้อขายมีมูลค่ามากกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระ ผู้ให้เช่าซื้อต้องคืนส่วนล้ามูลค่าดังกล่าวให้แก่ผู้เช่าซื้อ¹¹⁶

สิทธิของผู้ให้เช่าซื้อ

(1) สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ

(2) ผู้ให้เช่าซื้อที่มีสิทธิที่จะเรียกคืนการครอบครองทรัพย์สิน หากผู้เช่าซื้อผิดสัญญา โดยผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งหนังสือบอกกล่าวไปยังผู้เช่าซื้อตามแบบที่กำหนดในพระราชบัญญัติพร้อมทั้งกำหนดระยะเวลาในหนังสือบอกกล่าวซึ่งไม่น้อยกว่า 7 วัน นับจากที่มีการส่งหนังสือบอกกล่าว

อย่างไรก็ตาม หนังสือบอกกล่าวอาจไม่ต้องจัดทำขึ้น หากมีเหตุการณ์ที่เป็นที่เชื่อได้ว่าทรัพย์สินที่เช่าซื้ออาจมีการเคลื่อนย้าย หรือปิดบังโดยคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง¹¹⁷

(3) สิทธิที่จะได้รับชำระค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อได้ค้างชำระในกรณีที่มีการผิดนัดชำระหนี้กรณีดังกล่าว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้รับชำระหนี้ค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระต่อเมื่อได้มีการเรียกคืนการครอบครอง พร้อมทั้งนำทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อออกขาย โดยเงินที่ได้จากการขายทรัพย์สินดังกล่าวให้นำมาหักเป็นค่าเช่าซื้อที่ผู้เช่าซื้อค้างชำระ หากมีเงินคงเหลือภายหลังจากที่หักเป็นค่าเช่าซื้อที่ค้างชำระ จึงให้คืนแก่ผู้เช่าซื้อ¹¹⁸

หากพิจารณาในส่วนของการกำหนดเนื้อหาที่จะต้องมีในสัญญาเช่าซื้อ พบว่ามีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดที่ต้องมีในสัญญาเช่าซื้อในเรื่องดังต่อไปนี้¹¹⁹

(1) ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาหรือตัวแทนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิฉะนั้นจะมีผลให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจบังคับให้เป็นไปตามสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ในการได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาจะสิ้นสุดลง¹²⁰

¹¹⁵ Hire-Purchase Act 1959 Section 11.

¹¹⁶ Hire-Purchase Act 1959 Section 15.

¹¹⁷ Hire-Purchase Act 1959 Section 13.

¹¹⁸ Hire-Purchase Act 1959 Section 15.

¹¹⁹ Hire-Purchase Act 1959 Section 3 (2).

(2) ต้องระบุวันที่ที่สัญญาเช่าซื้อจะมีผลบังคับ

(3) ต้องระบุจำนวนเงินที่ต้องชำระทั้งหมดตามสัญญา จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวดกับบุคคลและสถานที่ที่ตกลงให้ผู้เช่าซื้อไปชำระค่าเช่าซื้อ เวลาในการชำระค่าเช่าซื้อแต่ละงวดและต้องมีคำบรรยายถึงลักษณะของสินค้าที่เช่าซื้ออย่างเพียงพอให้ถูกต้องและชัดเจน

(4) ข้อตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบเมื่อไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาไม่ว่าจะกำหนดความรับผิดชอบเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด จะต้องมีการบรรยายรายละเอียดให้ชัดเจน

(5) กำหนดข้อมูลที่ต้องแสดงในรูปแบบของตาราง ให้มีการแสดงราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด (cash price) จำนวนเงินที่ชำระแล้วหรือเงินมัดจำ (deposit) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าบำรุงรักษาสินค้าตามสัญญา (maintenance) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าขนส่งสินค้าตามสัญญา (freight) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนพาหนะซึ่งเป็นสินค้าที่เช่าซื้อ (vehicle registration fees) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าประกันภัยสินค้า (insurance) จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา (terms charges) จำนวนเงินคงเหลือเบื้องต้นที่ต้องชำระตามสัญญาเช่าซื้อ (balance originally payable under the agreement) ที่คำนวณจากยอดรวมของจำนวนเงินที่กล่าวมา (ไม่รวมจำนวนเงินมัดจำ) มาหักออกด้วยจำนวนเงินมัดจำ และระบุถึงจำนวนรวมของเงินที่ต้องชำระตามสัญญาทั้งหมด

ทั้งนี้ หากผู้ให้เช่าซื้อฝ่าฝืนไม่ได้กำหนดเนื้อหาที่กล่าวมาไว้ในสัญญา ก็จะมีผลให้ผู้ให้เช่าซื้อมีความรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติ โดยมาตรา 3 (1) กำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อต้องชำระตามสัญญาให้ผู้เช่าซื้อทราบตามรูปแบบในตารางที่ 1 ท้ายพระราชบัญญัติ ซึ่งมีการกำหนดรูปแบบไว้ว่าต้องแสดงราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา ค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ค่าประกันภัยต่อปี ค่าบำรุงรักษา ค่าขนส่ง ค่าจดทะเบียนพาหนะและอื่น ๆ ยอดรวมของจำนวนเงินที่ต้องจ่าย ผลต่างระหว่างราคาสินค้าเป็นเงินสดกับจำนวนเงินที่ต้องชำระตามสัญญา จำนวนงวดที่ต้องชำระ จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวด และช่วงเวลาของระยะเวลาที่ต้องชำระในแต่ละครั้ง)

ภายใต้พระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959 ไม่ได้กำหนดให้หน่วยงานใดที่ถูกต้องตั้งขึ้นมาโดยเฉพาะเพื่อควบคุมธุรกรรมเช่าซื้อโดยตรง ทำให้เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรมที่ต้องทำการพิจารณาตัดสินคดีเพื่อบังคับการให้เป็นไปภายใต้พระราชบัญญัติ Hire purchase Act 1959 โดยมีมาตรการดังนี้¹²¹

¹²⁰ Hire-Purchase Act 1959 Section 3 (6).

¹²¹ Hire-Purchase Act 1959 Section 28.

(1) ศาลมีอำนาจที่จะนำสัญญาเข้าชื่อมาพิจารณาใหม่ (Reopen) ให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่สัญญา เมื่อปรากฏแก่ศาลว่าการทำสัญญาของคู่สัญญาเกิดจากความไม่ยุติธรรม

(2) ศาลมีอำนาจดำเนินการแก้ไขสัญญาในเรื่องต่าง ๆ หากปรากฏว่ามีการใช้ข้อสัญญาในเรื่องต่าง ๆ ที่ไม่ยุติธรรมและมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องเสียเปรียบอย่างมาก เช่น ช่วยเหลือผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกันจากการที่ต้องจ่ายเงินมากเกินไปจนสมควรสำหรับราคาเงินสด ค่าธรรมเนียมและเงินจำนวนอื่นใด ด้วยการปรับลดจำนวนเงินที่ต้องชำระให้มีความเป็นธรรมและมีความสมเหตุสมผล

(3) หากปรากฏว่ามีบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่เช่าซื้อได้รับกำไรหรือผลประโยชน์จากสัญญาโดยไม่ยุติธรรมและทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าต้องเสียเปรียบเกินสมควร ศาลมีอำนาจเพิ่มบุคคลนั้นเข้าเป็นคู่สัญญาและให้คำพิพากษามีผลถึงบุคคลดังกล่าวด้วย

ทั้งนี้ ศาลมีอำนาจในการพิจารณาสัญญาดังที่กล่าวมาได้ แม้ว่าเวลาที่ต้องชำระเงินตามสัญญาเช่าซื้อจะถึงกำหนดแล้วหรือไม่ก็ตาม

2.2. พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติทางการค้า ค.ศ. 1974 (Trade Practices Act 1974)

2.2.1. วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

กฎหมายฉบับนี้เกิดขึ้นจากแนวความคิดที่จะควบคุมการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการในทางการค้า (Unconscionable conduct) ที่มีการนำสัญญาสำเร็จรูปมาใช้ในการประกอบธุรกิจ ทำให้อำนาจในการเจรจาต่อรองของผู้บริโภคลดน้อยลง โดยแนวความคิดนี้เริ่มปรากฏชัดเจนในคดี Commercial Bank of Australia Ltd V Amadio (1983) 46 ALR 402¹²² ซึ่งศาลยุติธรรมได้หันมาให้ความสำคัญกับหลักความเป็นธรรมในการทำสัญญามากขึ้น

ในคดีนี้ผู้พิพากษาตัดสินจากพฤติการณ์ที่ธนาคารไม่แจ้งให้นายและนาง Amadio ทราบถึงความรับผิดชอบในหนี้ที่คนทั้งสองนำบ้านมาจำนองเพื่อค้ำประกันหนี้ว่าเป็นหนี้ที่ไม่จำกัดวงเงิน อีกทั้งนายและนาง Amadio สามารถพูดและเข้าใจภาษาอังกฤษได้เพียงเล็กน้อย ว่าเป็นพฤติการณ์ที่ไม่เป็นธรรมแก่คู่สัญญาอีกฝ่ายและขัดกับศีลธรรมอันดี และในคดี Blomley V Ryan Fullagar (1954) 99 CLR 362 ศาลได้ให้ตัวอย่างในการพิจารณาในเรื่องความเข้าใจสัญญาของคู่สัญญาว่าให้พิจารณาถึงความชัดเจนหรือความจำเป็น ความเจ็บป่วย อายุ เพศ ความบกพร่อง

¹²² J.W. Carter, D.J. Harland and K.E. Lindgren, Case and Materials on Contract Law in Australia, (Victoria : Butterworths, 1988), p. 507.

ทางร่างกายหรือจิตใจ ความมีเมตตา การไม่รู้หนังสือหรือไม่ได้รับการศึกษา การไม่ได้รับความช่วยเหลือหรืออธิบายในข้อที่เป็นสาระสำคัญของคู่สัญญาด้วย¹²³

ต่อมาหลักกฎหมายในการควบคุมการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการในทางการค้า (Unconscionable conduct) ได้ถูกนำมาบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974 โดยคำแนะนำของ Swanston Committee ในปี ค.ศ. 1986 และในปัจจุบันหลักการดังกล่าวบัญญัติอยู่ใน section 51 AB ใน Part IVA ของพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974 โดยหลักการนี้ส่งเป็นการคุ้มครองคู่สัญญาฝ่ายที่อ่อนแอกว่าทางเศรษฐกิจ ทำให้ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงในการแข่งขันทางการค้าและการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทางธุรกิจด้วย¹²⁴

เนื่องจากพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974 มีหลักการควบคุมการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการในทางการค้า (Unconscionable conduct) ที่มีผลทั้งเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาที่ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการเพื่อการบริโภคส่วนบุคคล และยังมีผลเป็นการคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก (Small Business) ที่ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจด้วย¹²⁵ ในการศึกษาผู้เขียนจึงขอพิจารณาเฉพาะในส่วนของกฎหมายที่ให้ ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค (Consumer transactions) เท่านั้น

ดังนั้น กฎหมายฉบับนี้จึงคุ้มครองผู้บริโภคที่เข้าทำสัญญาทุกประเภทกับผู้ประกอบการทางการค้า เพื่อให้ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการเพื่อใช้ในการบริโภคส่วนบุคคลในการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.2.2 การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

มาตรการในการควบคุมการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการที่มีต่อผู้บริโภคตามกฎหมายฉบับนี้ กำหนดให้ผู้ประกอบการที่จัดหาสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภคจะต้องไม่มี

¹²³ สิริรัตน์ ฟองวิฑู, *Supra note 3*, น. 100-102.

¹²⁴ Australian Government Solicitor, "Competition Law and Commonwealth Business Activities," <<http://www.ag.gov.au/publications/agspubs/legalpubs/legalbriefings/br39htm>>, 28 February 2007.

¹²⁵ การคุ้มครองแก่ผู้ประกอบการขนาดเล็ก (Small Business) ที่ได้มาซึ่งสินค้าหรือบริการเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจ มีการบัญญัติหลักเกณฑ์รองรับไว้อีกส่วนหนึ่งใน Section 51 AC

พฤติการณ์ที่ทำให้คู่สัญญาอีกฝ่ายต้องเสียเปรียบเกินสมควร¹²⁶ ซึ่งศาลจะพิจารณาจากองค์ประกอบ คือ

1. อำนาจต่อรองระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค
2. มีพฤติการณ์ของผู้ประกอบการที่ทำให้ผู้บริโภคต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขโดยไม่มีเหตุอันควรเพื่อประโยชน์ของฝ่ายผู้ประกอบการหรือไม่
3. ผู้บริโภคเข้าใจสัญญาหรือเอกสารประกอบในการจัดหาสินค้าหรือบริการของผู้ประกอบการหรือไม่
4. มีการใช้สิทธิพลเพื่อกดดันผู้บริโภคหรือไม่
5. พิจารณาจากมูลค่าของสินค้าหรือบริการเมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการรายอื่น โดยมีหน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการเพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัติ

Trade Practices Act 1974 ได้แก่¹²⁷

(1) Australia Competition and Consumer Commission

Australia Competition and Consumer Commission เป็นหน่วยงานเฉพาะสำหรับทำหน้าที่ควบคุมผู้ประกอบการไม่ให้มีพฤติการณ์ที่ทำให้ผู้บริโภคต้องเสียเปรียบจากการเข้าทำสัญญาเพื่อจัดหาสินค้าหรือบริการให้แก่ผู้บริโภค โดยยังมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้บริโภคที่ถูกเอาเปรียบจากพฤติการณ์ที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการในทางการค้า (Unconscionable conduct) ในการเป็นตัวแทนของผู้บริโภคนำคดีขึ้นสู่ศาลเพื่อขอความยุติธรรมแทนผู้บริโภคด้วย

(2) Australia Competition Tribunal

Australia Competition Tribunal เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ควบคุมและดูแลการดำเนินงานของ Australia Competition and Consumer Commission อีกชั้นหนึ่ง และในกรณีที่บุคคลใดไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของ Australia Competition and Consumer Commission ก็สามารถยื่นอุทธรณ์คำสั่งมาให้ Australia Competition Tribunal พิจารณาได้ โดย Australia Competition Tribunal สามารถมีคำสั่งยืนยันคำสั่งเดิม แก้ไขเล็กน้อยหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งของ Australia Competition and Consumer Commission ก็ได้

(3) ศาล

¹²⁶ Section 51 AB ใน Part IVA แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974

¹²⁷ Paul Latimer, *supra note 108*, p. 345.

ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่บังคับการเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974 โดยศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ประกอบการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นเงิน สั่งให้คืนเงินแก่ผู้บริโภค เลิกสัญญาหรือแก้ไขสัญญาเพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้บริโภคได้

เกี่ยวกับบทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัตินี้ มีบทกำหนดโทษทางอาญา เช่น หากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติในเรื่องการกระทำที่ไม่เหมาะสมของผู้ประกอบการในทางการค้า (Unconscionable conduct) โดยจะมีโทษปรับขั้นสูงอยู่ที่จำนวน 1.1 ล้านดอลลาร์ในกรณีผู้ประกอบการเป็นบริษัทและจำนวน 220,000 ดอลลาร์ในกรณีผู้ประกอบการเป็นบุคคลธรรมดา

โดยศาลยังมีอำนาจที่จะออกคำสั่งบังคับเป็นการลงโทษแก่ผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืน ซึ่งอาจมีคำสั่งให้ผู้ประกอบการปฏิบัติดังต่อไปนี้¹²⁸

1. มีคำสั่งคุมประพฤติ (Probation orders) โดยให้บริษัทหรือผู้ประกอบการให้การอบรมพนักงานและบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องของหลักการ Unconscionable conduct หรือแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ให้เข้าไปดูแลการทำธุรกิจของผู้ฝ่าฝืนเพื่อทำรายงานจัดส่งให้แก่ศาลว่ามีการกระทำที่ขัดต่อคำสั่งศาลหรือไม่ โดยศาลสามารถมีคำสั่งให้ควบคุมประพฤติผู้ประกอบการได้เป็นระยะเวลาถึง 3 ปี

2. มีคำสั่งให้ทำประโยชน์แก่สังคม (Community service orders) โดยให้ผู้ประกอบการที่ฝ่าฝืนกฎหมายต้องจัดทำวิดีโอโทรทัศน์เพื่ออธิบายหน้าที่ของผู้ประกอบการภายใต้พระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974 เผยแพร่แก่ประชาชน

3. มีคำสั่งให้ตีตประกาศโฆษณาข้อมูลหรือข้อสัญญาที่สำคัญ (Corrective advertising orders) โดยการเปิดเผยข้อมูลที่เฉพาะเจาะจงหรือข้อตกลงในสัญญาให้ผู้บริโภคทราบ

นอกจากนี้ ศาลอาจมีคำสั่งประกาศโฆษณาการกระทำผิดกฎหมายของผู้ประกอบการเพื่อให้ผู้บริโภคทราบได้อีกด้วย¹²⁹

2.3. พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1994 (Consumer Credit Act 1994)

ผลจากการทำข้อตกลงและลงนามร่วมกันใน Australia Uniform Credit Law Agreement 1993 ระหว่างมลรัฐทั้ง 8 มลรัฐของประเทศออสเตรเลีย เมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ.

¹²⁸ Section 86 C ใน Part IVA แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974.

¹²⁹ Section 86 D ใน Part IVA แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practices Act 1974.

1993 ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพในการมีกฎหมายควบคุมเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคร่วมกันในประเทศออสเตรเลีย¹³⁰ ทำให้แต่ละมลรัฐมีการออกพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1994 ของแต่ละมลรัฐในเวลาต่อมา โดยมลรัฐ Queensland เป็นมลรัฐแรกที่มีการออก Consumer Credit (Queensland) Act 1994 จากรัฐสภาเมื่อวันที่ 2 กันยายน ค.ศ. 1994 และได้รับการอนุมัติเป็นกฎหมายเมื่อวันที่ 14 กันยายน ค.ศ. 1994¹³¹

2.3.1 วัตถุประสงค์และขอบเขตการคุ้มครอง

วัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและควบคุมการประกอบธุรกิจของผู้ให้สินเชื่อ โดยมีบทบัญญัติกฎหมายเพื่อกำหนดรูปแบบของสัญญา กำหนดสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สัญญา รวมทั้งกำหนดให้อำนาจศาลในการดำเนินการเพื่อบังคับตามพระราชบัญญัติ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในบางมาตราให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตลอดมา

ขอบเขตของบุคคลที่กฎหมายฉบับนี้คุ้มครอง คือ ผู้บริโภคที่เข้าทำธุรกรรมเกี่ยวกับการขอสินเชื่อจากผู้ประการในทุกรูปแบบ แต่ก็มีข้อยกเว้นไม่ใช้บังคับกับ¹³²

(1) การให้สินเชื่อระยะสั้น คือมีระยะเวลาไม่เกิน 62 วัน (Short term credit) ที่มีการเก็บค่าธรรมเนียมไม่เกิน 5% ของวงเงินสินเชื่อและมีการคิดอัตราดอกเบี้ยไม่เกิน 24% ต่อปี

(2) การให้สินเชื่อที่ไม่ได้มีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร (Credit without express prior agreement)

(3) การให้สินเชื่อที่คำนวณค่าธรรมเนียมตามยอดเงินทางบัญชี (Credit for which only account charge payable)

(4) การให้สินเชื่อที่ให้มีการหักกลบค่านนี้ (Joint credit and debit facilities)

¹³⁰ The Uniform Consumer Credit Code, "Australia Uniform Credit Laws Agreement 1993," http://www.creditcode.gov.au/display.asp?file=/content/original_credit_code.htm, 25 February 2007.

¹³¹ The Parliament of New South Wales, "The Uniform Consumer Credit Code Briefing Paper 25/94 by Marie Swain," <<http://www.parliament.nsw.gov.au/prod/parliament/publications.nsf/0.57DDC93FFDC67271CA256ECF000A57AD>>, 25 February 2007.

¹³² Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 7.

- (5) ตั๋วเงิน (Bills facilities)
- (6) การทำสัญญาประกันภัยที่มีการชำระเงินประกันเป็นงวด ๆ (Insurance premiums by installments)
- (7) การทำสัญญาจำนำ (Pawnbrokers)
- (8) การบริหารจัดการอสังหาริมทรัพย์ของผู้ที่เสียชีวิตโดยได้รับสิทธิพิเศษที่จะได้รับผลประโยชน์ล่วงหน้าจากอสังหาริมทรัพย์ (Trustees of estates)
- (9) การให้เงินกู้ยืมแก่พนักงานของผู้ประกอบการ (Employee loans)
- (10) การจัดการประการอื่นนอกเหนือจากการให้สินเชื่อ (Regulations may exclude credit)

2.3.2. การคุ้มครองสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา

กฎหมายฉบับนี้มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา เพื่อควบคุมไม่ให้ผู้บริโภคได้รับความไม่เป็นธรรม ทั้งมาตรการก่อนที่จะมีการทำสัญญาและภายหลังที่ได้ทำสัญญากัน กล่าวคือ

ก่อนทำสัญญา มีมาตรการทางสัญญาในการควบคุมผู้ประกอบการด้วยการกำหนดแบบของสัญญาว่าต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อของลูกหนี้และเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อ หรือทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรโดยลงลายมือชื่อโดยเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อและตัวแทนที่เป็นผู้เสนอการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ตามที่ปรากฏในข้อตกลงที่ได้มีการเสนอสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้แล้ว¹³³

นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังได้รับความคุ้มครองจากการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการให้สินเชื่อต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ที่จะเกิดขึ้นภายหลังที่มีการทำสัญญาเพื่อให้ผู้บริโภคทราบก่อนที่จะลงนามในสัญญา ทั้งควรเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในสัญญาที่อาจมีความแตกต่างกันให้ผู้บริโภคเลือกทำสัญญาด้วย¹³⁴

ทั้งนี้ เกี่ยวกับเนื้อหาของข้อสัญญาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมี ได้มีการกำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลในเรื่องดังต่อไปนี้¹³⁵

- (1) ชื่อผู้ให้สินเชื่อ (credit provider's name)

¹³³ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 12.

¹³⁴ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 14.

¹³⁵ Andrew Gibson and Douglas Fraser, *supra note 111*, pp. 336-337.

- (2) จำนวนของสินเชื่อ (amount of credit)
- (3) อัตราดอกเบี้ยต่อปี (annual percentage rate) ซึ่งหากมีการอ้างอิงอัตราดอกเบี้ยที่จะใช้ในสัญญาตามอัตราอื่นใด ก็ต้องระบุชื่อของอัตราหรือมีการบรรยายการอ้างอิงให้ชัดเจน
- (4) วิธีการคำนวณอัตราดอกเบี้ย (calculation of the interest charges)
- (5) จำนวนดอกเบี้ยที่ต้องชำระ (total amount of the interest charges payable)
- (6) ค่าธรรมเนียมการขอสินเชื่อ (credit fees and charges)
- (7) อัตราดอกเบี้ยผิดนัด (default rate)
- (8) ค่าใช้จ่ายในการทวงถาม (enforcement expenses)
- (9) การจำนองหรือค้ำประกัน ถ้า (mortgage of guarantee to be taken, if any)
- (10) ค่านายหน้าที่ต้องชำระให้แก่ผู้จัดหาสินเชื่อ (commission paid by or to credit provider)

(11) ข้อมูลเกี่ยวกับภาระผูกพันตามสัญญาประกันภัย ในกรณีที่ในมีการทำสัญญาประกันภัยพร้อมกับการขอสินเชื่อในสัญญาเช่าซื้อด้วย (insurance financed by contract)

(12) รายการอื่น ๆ หรือข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด (any information or warning required by the regulations)¹³⁶

ภายหลังทำสัญญา กฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ผู้บริโภคในเรื่องดังต่อไปนี้

(1) มีสิทธิที่จะได้รับสำเนาของสัญญาภายใน 14 วันนับแต่วันที่ทำสัญญา เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้บริโภคได้รับสำเนาหนังสือสัญญาที่ได้ลงลายมือชื่อของผู้ประกอบการอยู่ก่อนแล้ว

(2) มีสิทธิได้รับรายการทางบัญชีเกี่ยวกับยอดเงินที่ชำระแล้วและวันที่ได้ชำระรวมทั้งยอดเงินที่ค้างชำระ เมื่อผู้บริโภคร้องขอเป็นลายลักษณ์อักษร

(3) มีสิทธิที่จะชำระค่าเช่าซื้อทั้งหมดก่อนถึงกำหนดตามสัญญา¹³⁷

(4) มีสิทธิขอให้ศาลนำสัญญาให้สินเชื่อขึ้นมาพิจารณาใหม่ หากผู้บริโภคสามารถทำให้ศาลเห็นได้ว่าสัญญาที่สร้างขึ้นไม่มีความยุติธรรม

(5) ในกรณีที่ผู้บริโภคผิดนัดไม่ชำระเงินตามสัญญา ผู้บริโภคต้องได้รับหนังสือทวงถามจากผู้ให้สินเชื่ออย่างน้อย 30 วัน ผู้ให้สินเชื่อจึงจะสามารถใช้สิทธิเรียกคืนการครอบครอง

¹³⁶ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 15.

¹³⁷ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 75.

ทรัพย์ได้ และในระหว่างที่ยังไม่ครบกำหนดเวลาดังกล่าว ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะชำระเงินที่ค้างชำระได้ก่อนที่ถูกเรียกคืนการครอบครอง

(6) ในกรณีที่ผู้บริโภคประสบปัญหาด้านการเงิน ซึ่งอาจเป็นเพราะถูกเลิกจ้างหรือล้มป่วยลง ผู้บริโภคสามารถขอให้ผู้ให้สินเชื่อทำการแก้ไขข้อตกลงในสัญญาได้ โดยสามารถทำได้ 3 วิธี ได้แก่ วิธีแรก อาจขอให้มีการขยายระยะเวลาที่กำหนดตามสัญญาและขอให้มีการลดจำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวดให้น้อยลง วิธีที่สอง อาจขอให้มีการเลื่อนกำหนดระยะเวลาการชำระเงินตามสัญญาออกไป และวิธีที่สาม อาจขอให้มีการขยายระยะเวลาตามสัญญาและเลื่อนกำหนดระยะเวลาการจ่ายเงินออกไปด้วย

อย่างไรก็ตาม สิทธิดังกล่าวจะไม่สามารถกระทำได้หากเป็นกรณีที่จำนวนวงเงินสูงสุดตามสัญญาให้สินเชื่อมีมากกว่า 125,000 เหรียญ¹³⁸ และหากการใช้สิทธินี้ถูกปฏิเสธจากผู้ให้สินเชื่อ ผู้บริโภคสามารถใช้สิทธิร้องขอต่อศาลให้มีการพิจารณาแก้ไขสัญญาเพื่อขยายระยะเวลาออกไปได้¹³⁹

(7) มีสิทธิในการบอกเลิกสัญญาก่อนที่สัญญาจะสำเร็จเสร็จลง¹⁴⁰ โดยทำคำบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษรไปยังเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อ แต่ผู้ให้สินเชื่อยังคงมีสิทธิเรียกให้ผู้บริโภคชำระค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายอื่นใดที่เกิดขึ้นก่อนการบอกเลิกสัญญาได้ ซึ่งเงินที่ยังต้องชำระหนี้กฎหมายยังถือว่าเป็นเงินที่ต้องชำระตามสัญญาการให้สินเชื่อ

นอกจากนี้ หากมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อสัญญาภายหลังที่ผู้บริโภคได้ลงนามในสัญญาแล้ว ข้อสัญญาที่แก้ไขจะไม่ผูกพันกับผู้บริโภคที่ไม่ได้ให้ความยินยอมยอมรับการแก้ไขสัญญาเป็นหนังสือ เว้นแต่การแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้นจะมีผลเป็นการลดภาระความรับผิดชอบของผู้บริโภคตามสัญญาให้น้อยลง

พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 กำหนดให้มีหน่วยงานหรือองค์กรในการดำเนินการเพื่อบังคับการตามพระราชบัญญัติ ได้แก่

(1) Officials of Consumer Affairs

เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ตรวจสอบและประสานงาน โดยให้ความร่วมมือในการดูแลการทำธุรกรรมประเภทต่าง ๆ ที่ตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติ Consumer Credit Act 1994 เพื่อให้มีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัติ

¹³⁸ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 66.

¹³⁹ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 68.

¹⁴⁰ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 19.

การดำเนินงานของ Officials of Consumer Affairs มีการจัดตั้งหน่วยงานต่างๆ อีก หลายนหน่วยงานช่วยทำหน้าที่ดูแลและคุ้มครองผู้บริโภคในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้¹⁴¹

1. The Fair Trading Operation Advisory Committee ทำหน้าที่ดูแล ให้คำแนะนำ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมาย consumer laws และ fair trading operation

2. The Consumer Products Advisory Committee ทำหน้าที่ดูแลและให้คำแนะนำ เกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า โดยมีอำนาจในการสั่งให้ยกเลิกการ จำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ไม่เหมาะสมได้

3. The Trade Measurement Advisory Committee ทำหน้าที่ให้คำแนะนำเรื่อง เทคนิค และควบคุมเกี่ยวกับเรื่องมาตรฐานการชั่ง ตวง วัด

4. The Uniform Consumer Credit Code Management Committee ทำหน้าที่ ดูแลนโยบายและการจัดการเพื่อให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคใน ประเทศออสเตรเลีย

(2) ศาล

พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 ให้อำนาจศาลในการ บังคับการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติ โดยศาลมีอำนาจเป็นอย่างมากในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งสามารถกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งบังคับให้ผู้ให้สินเชื่อจัดส่งรายงานทางบัญชีแก่ลูกหนี้ เมื่อมีการร้องขอจากลูกหนี้หรือผู้ค้าประกัน¹⁴²

2. ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้มีการแก้ไขสัญญา เช่น การขยายระยะเวลาชำระค่าเช่าซื้อ ตามสัญญา ในกรณีที่ลูกหนี้ประสบปัญหาทางการเงินจากการถูกเลิกจ้าง เจ็บป่วยหรือมีเหตุผล อื่นที่ควรคุ้มครอง¹⁴³

3. ศาลมีอำนาจที่จะนำสัญญาเช่าซื้อมาพิจารณาเนื้อหาของข้อสัญญาใหม่ (reopen) หากปรากฏแก่ศาลว่าสัญญาดังกล่าวไม่ยุติธรรม¹⁴⁴

¹⁴¹ Ministerial Council on Consumer Affairs, "Consumer Protection in Australia & New Zealand," <<http://www.consumer.gov.au/html/protection.htm>>, 28 February 2007.

¹⁴² Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 35.

¹⁴³ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 66.

¹⁴⁴ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 70.

4. ศาลมีอำนาจให้การเยียวยาแก่ผู้เช่าซื้อและผู้ค้าประกัน จากการที่ต้องจ่ายเงินให้ผู้ประกอบการมากเกินไปจนสมควร โดยศาลมีอำนาจปรับลดให้มีจำนวนที่เป็นธรรมและสมเหตุสมผล

5. หากศาลเห็นว่ามิบุคคลอื่นที่ไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินได้รับเงินหรือผลประโยชน์ใดตามสัญญา ซึ่งศาลได้ตัดสินแล้วว่าเป็นการไม่ยุติธรรมแก่คู่สัญญาฝ่ายที่ต้องเสียเปรียบ ศาลมีอำนาจเพิ่มบุคคลดังกล่าวเข้าเป็นคู่สัญญาและให้คำพิพากษามีผลถึงบุคคลนั้นด้วย

ภายใต้พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 มีบทกำหนดโทษ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นโทษปรับ ตัวอย่างเช่น

1. ในกรณีที่ผู้ให้สินเชื่อกระทำความผิดหรือฝ่าฝืนต่อระเบียบปฏิบัติ (key requirement) ที่กฎหมายฉบับนี้กำหนดและมีการร้องขอให้ศาลพิจารณาโดยผู้ให้สินเชื่อหรือหน่วยงานคุ้มครองผู้บริโภคของรัฐ จะมีโทษปรับทางแพ่งขั้นสูงสุดรวมแล้วไม่เกิน 500,000 เหรียญสำหรับการฝ่าฝืนข้อกำหนดในแต่ละครั้ง¹⁴⁵

2. ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ค้าประกัน เป็นยื่นคำร้องขอต่อศาลก่อนผู้ให้กู้และหน่วยงานคุ้มครองของรัฐว่ามีการฝ่าฝืนต่อระเบียบปฏิบัติ (key requirement) ศาลอาจมีคำสั่งให้ผู้ให้สินเชื่อต้องจ่ายค่าปรับทางแพ่งเป็นการลงโทษ แต่ไม่เกินจำนวนอัตราดอกเบี้ยตามสัญญานับตั้งแต่วันที่ทำสัญญาหรือนับตั้งแต่วันที่มีการฝ่าฝืนข้อกำหนด

อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อหรือผู้ค้าประกันสามารถแสดงให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนระเบียบปฏิบัติของผู้ให้สินเชื่อ ศาลมีอำนาจกำหนดจำนวนค่าปรับทางแพ่งได้ไม่เกินความเสียหายที่เกิดขึ้นได้¹⁴⁶

3. ในกรณีที่ผู้ให้สินเชื่อฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติอื่นในกฎหมาย ซึ่งไม่ใช่ระเบียบปฏิบัติ (Key requirement) ตามที่มาตรา 100 กำหนดไว้ ศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ผู้ให้สินเชื่อต้องจ่ายเงินเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อชดเชยความเสียหายให้แก่ผู้เช่าซื้อหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากการฝ่าฝืนกฎหมายของผู้ให้สินเชื่อ¹⁴⁷

ตั้งแต่พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 มีผลบังคับใช้ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1994 เป็นต้นมา มีการปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัตินี้ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นตลอดมา ดังนี้

¹⁴⁵ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 105.

¹⁴⁶ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 103.

¹⁴⁷ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 114.

1. พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Amendment Act 1998 ออกมาโดยวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ผู้กู้และผู้ค้าประกันได้รับข้อมูลเพียงพอในการเข้าทำสัญญา ซึ่งอาศัยมาตรการควบคุมการโฆษณาของผู้ประกอบการ เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการตัดสินใจเข้าทำสัญญา (Consumer Credit Transaction) ได้อย่างถูกต้อง¹⁴⁸

2. พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Amendment Act 2001 ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการให้ Consumer Credit (Queensland) Act ครอบคลุมถึงการบังคับใช้กับการให้สินเชื่อแบบ pay-day ซึ่งเป็นกรให้กู้ในวงเงินไม่สูงมากนัก โดยลูกหนี้จะต้องชำระคืนในวันถัดไป เนื่องจากการสินเชื่อแบบ pay-day มาได้รับความนิยมทำกันมากขึ้นในภายหลัง และพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act เดิมมีข้อจำกัดไม่ใช้กับการให้สินเชื่อที่มีระยะเวลาน้อยกว่า 62 วัน ฝ่ายนิติบัญญัติจึงเสนอให้มีการออก Consumer Credit (Queensland) Amendment Act 2001 มาเพื่อใช้บังคับรองรับการให้สินเชื่อแบบ pay-day ด้วยการกำหนดเงื่อนไขในคำนิยามของ “Short term credit” เพิ่มขึ้น¹⁴⁹

3. พระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Amendment Act 2002 ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องจัดเตรียมข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยที่มีการโฆษณา เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบและเลือกก่อนที่จะเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการ¹⁵⁰

4. พระราชบัญญัติ Consumer Credit and Trade Measurement Amendment Act 2006 เป็นส่วนหนึ่งของ a uniform national legislative ซึ่งออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการทำธุรกรรมการให้สินเชื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ให้อยู่ในบังคับของ Consumer Credit Act

---

¹⁴⁸ Office of the Queensland Parliamentary Counsel, “Consumer Credit (Queensland) Amendment Bill 1998,” <http://www.legislation.qld.gov.au/Bills/49PDF/1998/ConsCredit_Qld_AmdBill98Exp.pdf>, 28 February 2007.

¹⁴⁹ Office of the Queensland Parliamentary Counsel, “Consumer Credit (Queensland) Amendment Bill 2001,” <<http://www.legislation.qld.gov.au/Bills/50PDF/2001/ConsCrQAmdB01Exp.pdf>>, 28 February 2007.

¹⁵⁰ Office of the Queensland Parliamentary Counsel, “Consumer Credit (Queensland) Amendment Bill 2002,” <http://www.legislation.qld.gov.au/Bills/50PDF/2002/ConCdt_Q_AmdB02.pdf>, 28 February 2007.

โดยมีผลเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 และมีกรปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบและวิธีการชั่ง ตวง นับ ด้วย¹⁵¹

2.4. สิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อ

2.4.1. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อ

1. ความหมายและวิธีการคำนวณค่าเช่าซื้อ

มาตรา 2 แห่งพระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959 บัญญัติไว้ว่า สัญญาเช่าซื้อ รวมถึงการให้เช่าทรัพย์สินโดยให้สิทธิในการเลือกซื้อสินค้าโดยการชำระค่าเช่า (hire-purchase agreement includes a letting of goods with an option to purchase and an agreement for the purchase of goods by instalments (whether such agreement describes such instalments as rent or hire or otherwise)...” ดังนั้น สัญญาเช่าซื้อจึงเป็นสัญญาที่ผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อเพื่อให้ผู้เช่าซื้อได้ใช้หรือได้รับประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการเช่า โดยนอกจากผู้เช่าซื้อมีหน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อยังมีหน้าที่ในการชำระค่าเช่าซื้อ โดยค่าเช่าซื้อ คือเงินค่าตอบแทนในการที่ผู้เช่าซื้อได้ใช้สอยหรือได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ขณะเดียวกันส่วนหนึ่งก็เป็นการชำระราคาทรัพย์สินในการที่จะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นด้วย โดยค่าเช่าซื้อ (instalments) สามารถคำนวณได้จาก ราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด (cash price) จำนวนเงินที่ชำระแล้วหรือเงินมัดจำ (deposit) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าบำรุงรักษาสินค้าตามสัญญา (maintenance) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าขนส่งสินค้าตามสัญญา (freight) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนพาหนะซึ่งเป็นสินค้าที่เช่าซื้อ (vehicle registration fees) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าประกันภัยสินค้า (insurance) จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา (terms charges) จำนวนเงินคงเหลือเบื้องต้นที่ต้องชำระตามสัญญาเช่าซื้อ (balance originally payable under the agreement) ที่คำนวณจากยอดรวมของจำนวนเงินที่กล่าวมา (ไม่รวมจำนวนเงินมัดจำ) มาหักออกด้วยจำนวนเงินมัดจำ

¹⁵¹ Office of the Queensland Parliamentary Counsel, “Consumer Credit and Trade Measurement Amendment Bill 2006,” <<http://www.legislation.qld.gov.au /Bills /51PDF/2006/ConsumerAmdB06Exp.pdf>>, 28 February 2007.

ส่วนในการพิจารณาตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 ได้กำหนดให้ The Governor in Council มีอำนาจในการออกกฎกระทรวง Consumer Credit (Queensland) Special Provisions Regulation 2008 กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการคำนวณค่าเช่าซื้อ รวมทั้งดอกเบี้ย ค่าธรรมเนียมการให้สินเชื่อต่างๆ และค่าใช้จ่ายที่ต้องเสียไป (เว้นแต่ค่าธรรมเนียม ค่าภาระติดพันหรือค่าอากรอื่นใดที่เสียแก่หน่วยงานของรัฐ) ที่ผู้ให้เช่าซื้อ (ลูกหนี้) ต้องชำระแก่ผู้ให้สินเชื่อ โดยข้อ 3 (1) ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยต่อปีที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกจากผู้เช่าซื้อได้ไว้ว่าห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 48 ต่อปี โดยข้อ 4 ได้กำหนดเป็นสูตรในการคำนวณค่าเช่าซื้อไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามสัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองมากที่สุด

2. ดอกเบี้ยในค่าเช่าซื้อ

มาตรา 33 แห่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (The Hire-Purchase Act 1959) ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ห้ามมิให้กำหนดเงื่อนไขบางประการลงในสัญญาเช่าซื้อ (Avoidance of certain provisions) มิเช่นนั้น เงื่อนไขหรือข้อความที่ตกลงกันในสัญญาเช่าซื้อย่อมตกเป็นโมฆะ โดยในส่วนของความคิดอัตราดอกเบี้ยนั้น มาตรา 33 (1) (d)¹⁵² แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดไว้ว่า ผู้เช่าซื้อในสัญญาเช่าซื้อนั้นจะต้องชำระดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดไว้ในสัญญาแต่ต้องไม่เกินกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดคือร้อยละ 8 ต่อปี ดังนั้น หากคู่สัญญาตกลงชำระดอกเบี้ยกันเกินกว่าร้อยละ 8 ต่อปี ข้อสัญญาดังกล่าวย่อมตกเป็นโมฆะ

โดยในส่วนของพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 ได้มีมาตรการในการคุ้มครองผู้บริโภค โดยผู้บริโภคยังได้รับความคุ้มครองจากการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการให้สินเชื่อต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ที่จะเกิดขึ้นภายหลังที่มีการทำสัญญาเพื่อให้ผู้บริโภคทราบก่อนที่จะลงนามในสัญญา ทั้งควรเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในสัญญาที่อาจมีความแตกต่างกันให้ผู้บริโภคเลือกทำสัญญาด้วย

ทั้งนี้ เกี่ยวกับเนื้อหาของข้อสัญญากฎหมายกำหนดให้ต้องมี ได้มีการกำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลในเรื่องอัตราดอกเบี้ยต่อปี (annual percentage rate) ซึ่งหากมีการอ้างอิงอัตราดอกเบี้ยที่จะใช้ในสัญญาตามอัตราอื่นใด ก็ต้องระบุชื่อของอัตราหรือมีการบรรยายการอ้างอิงให้ชัดเจน วิธีการคำนวณอัตราดอกเบี้ย (calculation of the interest charges) และจำนวนดอกเบี้ย

¹⁵² Hire-Purchase Act 1959 Section 33 (1) (d).

ที่ต้องชำระ (total amount of the interest charges payable) ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Amendment Act 2002 ออกมาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดให้ผู้ประกอบการต้องจัดเตรียมข้อมูลให้ผู้บริโภคทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยที่มีการโฆษณา เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเปรียบเทียบและเลือกก่อนที่จะเข้าทำสัญญากับผู้ประกอบการได้ โดย The Governor in Council อาศัยอำนาจตามมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัติ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 ออกกฎกระทรวง Consumer Credit (Queensland) Special Provisions Regulation 2008 กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการคำนวณดอกเบี้ยที่ต้องผู้เช่าซื้อต้องชำระให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ โดยข้อ 3 (1) ได้กำหนดเพดานอัตราดอกเบี้ยต่อปีที่ผู้ให้เช่าซื้อสามารถเรียกจากผู้เช่าซื้อได้ไว้ว่าห้ามมิให้คิดดอกเบี้ยเกินกว่าร้อยละ 48 ต่อปี โดยข้อ 4 ได้กำหนดเป็นสูตรในการคำนวณไว้อย่างชัดเจนเพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองแก่ผู้เช่าซื้อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามสัญญาการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภคให้ได้รับความคุ้มครองมากที่สุด

3. รายละเอียดเกี่ยวกับราคาเช่าซื้อเปรียบเทียบกับราคาเงินสด

สามารถพิจารณาได้จากกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (The Hire-Purchase Act 1959) และ พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1994 (Consumer Credit Act 1994) ดังต่อไปนี้

3.1. พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 (The Hire-Purchase Act 1959)

มาตรา 1 แห่ง The Hire-Purchase Act 1959 บัญญัติให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งรายละเอียดเกี่ยวกับจำนวนเงินที่ผู้เช่าซื้อจะต้องเป็นหนี้ให้ผู้เช่าซื้อดูก่อนทุกครั้ง โดยในรายละเอียดจะต้องระบุราคาเงินสด ราคาเช่าซื้อเงินที่จะต้องเสียเป็นเงินเพิ่มพิเศษ

หากพิจารณาในส่วนของการกำหนดเนื้อหาที่จะต้องมีในสัญญาเช่าซื้อ พบว่ามีการกำหนดรูปแบบและรายละเอียดที่ต้องมีในสัญญาเช่าซื้อในเรื่องดังต่อไปนี้¹⁵³

(1) ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อของคู่สัญญาหรือตัวแทนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มิฉะนั้นจะมีผลให้ผู้ให้เช่าซื้อไม่อาจบังคับให้เป็นไปตามสัญญาและสิทธิต่าง ๆ ในการได้รับผลประโยชน์ตามสัญญาจะสิ้นสุดลง¹⁵⁴

¹⁵³ Hire-Purchase Act 1959 Section 3 (2).

¹⁵⁴ Hire-Purchase Act 1959 Section 3 (6).

- (2) ต้องระบุวันที่ที่สัญญาเช่าซื้อจะมีผลบังคับ
- (3) ต้องระบุจำนวนเงินที่ต้องชำระทั้งหมดตามสัญญา จำนวนเงินที่ต้องชำระในแต่ละงวดกับบุคคลและสถานที่ที่ตกลงให้ผู้เช่าซื้อไปชำระค่าเช่าซื้อ เวลาในการชำระค่าเช่าซื้อแต่ละงวดและต้องมีคำบรรยายถึงลักษณะของสินค้าที่เช่าซื้ออย่างเพียงพอให้ถูกต้องและชัดเจน
- (4) ข้อตกลงใด ๆ เกี่ยวกับการกำหนดความรับผิดชอบเมื่อไม่ปฏิบัติตามข้อสัญญาไม่ว่าจะกำหนดความรับผิดชอบเป็นเงินหรือสิ่งอื่นใด จะต้องมีการบรรยายรายละเอียดให้ชัดเจน
- (5) กำหนดข้อมูลที่ต้องแสดงในรูปแบบของตาราง ให้มีการแสดงราคาของสินค้าที่เช่าซื้อเป็นเงินสด (cash price) จำนวนเงินที่ชำระแล้วหรือเงินมัดจำ (deposit) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าบำรุงรักษาสินค้าตามสัญญา (maintenance) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าขนส่งสินค้าตามสัญญา (freight) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าธรรมเนียมจดทะเบียนพาหนะซึ่งเป็นสินค้าที่เช่าซื้อ (vehicle registration fees) จำนวนเงินส่วนที่จ่ายเป็นค่าประกันภัยสินค้า (insurance) จำนวนเงินอื่น ๆ ที่มีการเรียกให้ชำระตามสัญญา (terms charges) จำนวนเงินคงเหลือเบื้องต้นที่ต้องชำระตามสัญญาเช่าซื้อ (balance originally payable under the agreement) ที่คำนวณจากยอดรวมของจำนวนเงินที่กล่าวมา (ไม่รวมจำนวนเงินมัดจำ) มาหักออกด้วยจำนวนเงินมัดจำ และระบุถึงจำนวนรวมของเงินที่ต้องชำระตามสัญญาทั้งหมด

3.2. พระราชบัญญัติการให้สินเชื่อแก่ผู้บริโภค ค.ศ. 1994 (Consumer Credit Act 1994)

กฎหมายฉบับนี้มีมาตรการทางกฎหมายในการกำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สัญญา เพื่อควบคุมไม่ให้ผู้บริโภคได้รับความไม่เป็นธรรม ทั้งมาตรการก่อนที่จะมีการทำสัญญาและภายหลังที่ได้ทำสัญญากัน กล่าวคือ

ก่อนทำสัญญา มีมาตรการทางสัญญาในการควบคุมผู้ประกอบการด้วยการกำหนดแบบของสัญญาว่าต้องทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษร ลงลายมือชื่อของลูกหนี้และเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อ หรือทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรโดยลงลายมือชื่อโดยเจ้าหนี้ผู้ให้สินเชื่อและตัวแทนที่เป็นผู้เสนอการให้สินเชื่อแก่ลูกหนี้ ซึ่งบุคคลดังกล่าวได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ตามที่ปรากฏในข้อตกลงที่ได้มีการเสนอสินเชื่อให้แก่ลูกหนี้แล้ว¹⁵⁵

นอกจากนี้ ผู้บริโภคยังได้รับความคุ้มครองจากการที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ประกอบการให้สินเชื่อต้องเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ที่จะเกิดขึ้นภายหลังที่มีการทำ

¹⁵⁵ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 12.

สัญญาเพื่อให้ผู้บริโภคทราบก่อนที่จะลงนามในสัญญา ทั้งควรเปรียบเทียบอัตราดอกเบี้ยที่ใช้ในสัญญาที่อาจมีความแตกต่างกันให้ผู้บริโภคเลือกทำสัญญาด้วย¹⁵⁶

ทั้งนี้ เกี่ยวกับเนื้อหาของข้อสัญญาที่กฎหมายกำหนดให้ต้องมี ได้มีการกำหนดให้ต้องแสดงข้อมูลในเรื่องดังต่อไปนี้¹⁵⁷

(1) ชื่อผู้ให้สินเชื่อ (credit provider's name)
 (2) จำนวนของสินเชื่อ (amount of credit)
 (3) อัตราดอกเบี้ยต่อปี (annual percentage rate) ซึ่งหากมีการอ้างอิงอัตราดอกเบี้ยที่จะใช้ในสัญญาตามอัตราอื่นใด ก็ต้องระบุชื่อของอัตราหรือมีการบรรยายการอ้างอิงให้ชัดเจน

(4) วิธีการคำนวณอัตราดอกเบี้ย (calculation of the interest charges)
 (5) จำนวนดอกเบี้ยที่ต้องชำระ (total amount of the interest charges payable)
 (6) ค่าธรรมเนียมการขอสินเชื่อ (credit fees and charges)
 (7) อัตราดอกเบี้ยผิดนัด (default rate)
 (8) ค่าใช้จ่ายในการทวงถาม (enforcement expenses)
 (9) การจำนองหรือค้ำประกัน ถ้า (mortgage of guarantee to be taken, if any)
 (10) ค่านายหน้าที่ต้องชำระให้แก่ผู้จัดหาสินเชื่อ (commission paid by or to credit provider)

(11) ข้อมูลเกี่ยวกับภาระผูกพันตามสัญญาประกันภัย ในกรณีที่ในมีการทำสัญญาประกันภัยพร้อมกับการขอสินเชื่อในสัญญาเข้าซื้อด้วย (insurance financed by contract)

(12) รายการอื่น ๆ หรือข้อมูลตามที่กฎหมายกำหนด (any information or warning required by the regulations)¹⁵⁸

4. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อฉบับสิ้นลงเมื่อทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายไปทั้งหมด

หากการปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญาเป็นอันพั่ววิสัยที่จะทำได้ยอมทำให้สัญญาฉบับลงวันที่โดยอัตโนมัตินับแต่เวลาที่มีเหตุการณ์ที่ทำให้การปฏิบัติชำระหนี้ตามสัญญากลายเป็นพัน

¹⁵⁶ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 14.

¹⁵⁷ Andrew Gibson and Douglas Fraser, *supra note 111*, pp. 336-337.

¹⁵⁸ Consumer Credit (Queensland) Act 1994 Section 15.

วิสัย¹⁵⁹ และคู่สัญญายอมหลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องชำระหนี้ตามสัญญานั้นต่อไป ดังนั้น หากทรัพย์สินที่เข้าชื่อสูญหายหรือถูกทำลายไปโดยอุบัติเหตุหรือโดยเหตุสุดวิสัย ผู้เข้าชื่อยอมหลุดพ้นจากหน้าที่ที่จะต้องชำระค่าเช่าซึ่งงวดต่อนั้นอีกต่อไป รวมทั้งหลุดพ้นจากความรับผิดที่จะต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เข้าชื่อคืนแก่ผู้ให้เช่าชื่อ อย่างไรก็ตาม สัญญาเช่าชื่อส่วนใหญ่มักจะมีข้อสัญญา กำหนดให้ผู้เช่าชื่อมีหน้าที่โดยเด็ดขาดที่จะต้องชดเชยค่าเสียหายแก่ผู้ให้เช่าชื่อในกรณีที่ทรัพย์สินสูญหายหรือถูกทำลาย แม้ว่าเหตุดังกล่าวจะปราศจากความผิดของผู้เช่าชื่อก็ตาม แต่แม้ว่าจะเป็นดังนั้นก็ตามก็เป็นที่ยอมรับว่าหน้าที่ในการชำระค่าเช่าซึ่งงวดในอนาคตของผู้เช่าชื่อนั้นย่อมขึ้นอยู่กับความมีอยู่และนำมาใช้ได้ของทรัพย์สินที่เช่าชื่อนั้นเอง ดังนั้น หากทรัพย์สินที่เข้าชื่อสูญหายหรือถูกทำลายไปแล้ว ผู้เช่าชื่อยอมหมดหน้าที่ดังกล่าวทันที¹⁶⁰

ในส่วนของกฎหมายออสเตรเลีย ในกรณีที่สัญญาสิ้นสุดลงเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาต่อไปได้ เพราะเหตุพ้นวิสัยนั้น สิทธิของคู่สัญญาจะเป็นอย่างไรนั้น ต้องพิจารณาตามหลักการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย (Frustration) โดยกฎหมายสัญญามีหลักว่า ถ้าหากการชำระหนี้ตามสัญญาไม่อาจกระทำได้ เพราะเหตุแทรกแซงที่อยู่เหนือการควบคุมของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และถ้าหากไม่มีข้อกำหนดพิเศษในสัญญาที่จะปรับใช้เมื่อเกิดเหตุเช่นนั้น สัญญายอมสิ้นสุดลงและคู่สัญญาต่างหลุดพ้นจากการชำระหนี้และความรับผิดในภายภาคหน้า เช่น ความรับผิดที่ยังไม่เกิดขึ้นและยังไม่สามารถบังคับตามสิทธิได้ ความเสียหายนั้นให้ตกเป็นพับไป¹⁶¹

หลักการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย ซึ่งเป็นที่ยอมรับในปัจจุบันว่าการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยสามารถเกิดขึ้นได้หาก¹⁶²

(1) เหตุแทรกแซงนั้นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญหรือรุนแรงกับสภาพของสิทธิและความรับผิดตามสัญญา

(2) คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายไม่ได้ก่อให้เกิดเหตุแทรกแซงนั้นขึ้น

¹⁵⁹ P.J. Cooke, D.W. Oughton, The Common Law of Obligations (London : Butterworths, 1989), p. 363

¹⁶⁰ A.G. Guest, *supra* note 42, p.216.

¹⁶¹ Re Continental C. and G. Rubber Co. Pty. Ltd. (1919) 27 C.I.R.194, per Knox C.J. and Barton J. at pp. 200-201.

¹⁶² National Carriers Ltd. v. Panalpina (Northern) Ltd. [1981] A.C. 675 at p. 700; [1981] 1 All E.R. 161 at p. 175.

(3) คู่สัญญาไม่ได้กำหนดไว้ในขณะทำสัญญาว่าหากเกิดเหตุแทรกแซงขึ้นจะปฏิบัติอย่างไร กล่าวคือ ในสัญญาไม่มีข้อกำหนดว่าจะทำอย่างไรเมื่อเกิดเหตุแทรกแซงขึ้น และ

(4) ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่นั้น จะเป็นการไม่เป็นธรรมที่จะให้คู่สัญญาปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งคู่สัญญาได้ตกลงกันเอาไว้ก่อนหน้านี้

ส่วนกฎแห่งความสมบูรณ์ของสัญญา (The rule of absolute contracts) นั้น ผู้พิพากษาในศตวรรษที่ 17 ได้วางหลักเอาไว้ว่า เมื่อบุคคลใดเข้าผูกพันตามสัญญาแล้ว บุคคลนั้นย่อมไม่อาจหลบเลี่ยงจากความรับผิดชอบในค่าเสียหายตามสัญญาได้โดยการพิสูจน์ว่า การชำระหนี้ไม่เป็นประโยชน์หรือไม่อาจกระทำได้นั้นเกิดจากพฤติการณ์ภายนอกที่ตนไม่ต้องรับผิดชอบ ดังเช่น

คดี *Paradine v. Jane*¹⁶³ ซึ่งเป็นคดีที่ผู้เช่าไม่ยอมจ่ายค่าเช่าโดยอ้างว่า ที่พิพาทถูกครอบครองโดยศัตรู ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ผู้เช่าไม่สามารถควบคุมได้ ผู้เช่าจึงไม่ต้องจ่ายค่าเช่าจากผลกำไรเพราะไม่มีกำไรเกิดขึ้น ผู้เช่าแพ้คดีเพราะตนได้สัญญาว่าจะจ่ายค่าเช่า ดังนั้น ผู้เช่าจึงต้องจ่ายค่าเช่า ถ้าหากว่าผู้เช่าไม่ต้องจ่ายค่าเช่าในกรณีดังกล่าว เขาก็จะต้องใส่ข้อตกลงยกเว้นเอาไว้ในสัญญาเช่า กฎนี้มีรากฐานมาจากหลักอิสระในการทำสัญญา ซึ่งคู่สัญญามีสิทธิปกป้องตนเองจากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้โดยการแสดงเจตนาเอาไว้ในข้อตกลงในสัญญาซึ่งหลักนี้ยังเป็นหลักกฎหมายที่ดีที่สามารถใช้ได้อยู่¹⁶⁴ แต่คดีหลังๆ ที่ตามมาได้ทำให้ขอบเขตในการใช้หลักดังกล่าวแคบลง โดยการพัฒนาลักษณะการชำระหนี้อาจเป็นพันธียุติขึ้น

ความแข็งแกร่งของกฎความเด็ดขาดของสัญญาได้ผ่อนปรนลงในคดี *Taylor v. Caldwell*¹⁶⁵ ซึ่งเป็นคดีแรกที่นำหลักการชำระหนี้กลายเป็นพันธียุติมาใช้บังคับ โดยในคดีดังกล่าว D สัญญาว่าจะให้ P เช่าห้องแสดงดนตรีเพื่อจัดคอนเสิร์ต แต่ห้องแสดงดนตรีได้ถูกไฟไหม้เสียก่อนที่จะมีการแสดงคอนเสิร์ต P จึงฟ้อง D ฐานผิดสัญญาโดยใช้หลักความเด็ดขาดของสัญญา กล่าวอ้างว่า D ผิดสัญญาเพราะไม่จัดเตรียมสถานที่ให้เรียบร้อยเพื่อจะใช้ในการแสดงคอนเสิร์ตตามที่ได้ตกลงกันเอาไว้ ศาลมีคำพิพากษาว่า การที่ไม่มีห้องแสดงดนตรีนั้นมิได้เกิดจากความผิดของคู่สัญญาฝ่ายใด คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายจึงได้รับการปลดปล่อยจากการชำระหนี้ตามสัญญา

หลักการชำระหนี้กลายเป็นพันธียุติในปัจจุบันได้วางหลักไว้ว่า การที่คู่สัญญาไม่สามารถชำระหนี้ได้ภายหลังจากการทำสัญญาอาจทำให้คู่สัญญาหลุดพ้นจากการปฏิบัติตาม

¹⁶³ (1647) Aley 26; 82 E.R. 897.

¹⁶⁴ *Kawasaki Steel Corporation v. Sardoil S.P.A. (The "Zuiho Maru" [1977] 2 Lloyd's Rep. 552.*

¹⁶⁵ (1863) 3 B. & S. 826.; 122 E.R. 309.

สัญญาได้ รวมถึงกรณีที่ทรัพย์สินเป็นวัตถุแห่งสัญญาถูกทำลาย ซึ่งสัญญาที่ความมีอยู่ของทรัพย์สินเฉพาะสิ่งเป็นสิ่งสำคัญจะสิ้นสุดลงเพราะการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยเนื่องจากทรัพย์สินนั้นไม่มีอยู่ต่อไป ดังเช่นในคดี Taylor v. Caldwell ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ผลในทางกฎหมายคอมมอนลอว์ของการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย มีดังนี้

1. ถ้าหากมีการชำระเงินตอบแทนในการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญาแล้ว แต่เมื่อไม่มีการปฏิบัติการชำระหนี้เพราะการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย คู่สัญญาที่ได้ชำระเงินตอบแทนไปแล้วย่อมมีสิทธิเรียกคืนเงินดังกล่าวได้ในฐานลาภมิควร เพราะผลตอบแทนจากการที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งชำระเงินไม่ได้เกิดขึ้น

2. ในทำนองเดียวกัน หากว่าคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งยังไม่ได้ชำระเงินตอบแทนการปฏิบัติการชำระหนี้ตามสัญญา และมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นทำให้การปฏิบัติการชำระหนี้ไม่อาจกระทำได้ ดังนั้น คู่สัญญาที่ต้องชำระเงินตอบแทนจึงสามารถยกการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้แก่คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ หากคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเรียกร้องให้ชำระเงินตอบแทน

3. ถึงแม้ว่าสัญญาจะสิ้นสุดบังคับในเวลาที่มีการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย แต่ถือว่าสัญญายังมีผลบังคับและผูกพันให้คู่สัญญาต้องปฏิบัติการชำระหนี้ที่เกิดขึ้นก่อนที่มีการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย ดังนั้น สิทธิตามสัญญาที่เกิดขึ้นก่อนการชำระกลายเป็นพ้นวิสัยจึงยังสามารถบังคับได้ตามกฎหมาย

4. ในกรณีที่คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ชำระหนี้ตอบแทนตามสัญญาเพียงบางส่วนหรือในกรณีที่มิใช่จ่ายเกิดขึ้นก่อนเกิดเหตุอันทำให้การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยไม่ก่อให้เกิดสิทธิแก่คู่สัญญาที่จะได้รับขาดใช้เงินจำนวนดังกล่าว

5. ในกรณีที่เป็นสิทธิเรียกร้องที่ไม่ใช่ตัวเงิน การทำให้คู่กรณีกลับคืนสู่ฐานะเดิมจึงขัดกับหลักกฎหมายคอมมอนลอว์ที่เรียกว่า สัญญากำหนดหน้าที่เหมือนกันทั้งสองฝ่าย (the doctrine of entire contract) และอาจไม่สามารถกระทำได้

ในส่วนของการปฏิรูปกฎหมายสารบัญญัติของหลักการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยของประเทศออสเตรเลียนั้น เนื่องจากมีข้อบกพร่องในการบังคับใช้หลักการชำระหนี้เป็นพ้นวิสัยในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เขตอำนาจศาลหลายแห่งจึงได้พยายามที่จะปฏิรูปกฎหมายโดยการออกกฎหมายเพื่อเปลี่ยนผลทางกฎหมายอันเนื่องมาจากการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย ดังนี้

1. มลรัฐ Victoria ได้มีการบัญญัติ The Frustrated Contracts Act 1959 (Vic) ซึ่งมีบทบัญญัติที่เหมือนกับ The Law Reform (Frustrated Contracts) Act 1943 ของประเทศอังกฤษ

โดย The Frustrated Contracts Act 1959 (Vic) ได้กำหนดผลของการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยไว้ในมาตรา 3 (1) ซึ่งวางหลักไว้ว่า เมื่อการชำระหนี้ตามสัญญาเป็นไปไม่ได้ หรือพ้นวิสัย คู่สัญญาต่างหลุดพ้นจากการชำระหนี้ในภายภาคหน้า และในมาตรา 3 (2) ยังได้กำหนดให้ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจโดยอิสระเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ไขที่เป็นธรรมให้แก่คู่สัญญา กล่าวคือ ในกรณีคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งได้ชำระเงินไปแล้วหรือจะต้องจ่ายตามสัญญาก่อนที่สัญญาจะสิ้นผล หากเป็นกรณีที่ได้จ่ายไปแล้ว คู่สัญญาฝ่ายนั้นย่อมมีสิทธิได้รับการชดใช้เงินคืน แต่หากยังไม่ได้มีการชำระเงินบุคคลดังกล่าวก็ไม่มีหน้าที่ที่จะต้องชำระเงินต่อไป แต่หากว่าคู่สัญญาที่ได้รับเงินที่ได้จ่ายไปมีค่าใช้จ่ายใดๆ เกิดขึ้น ศาลย่อมมีดุลพินิจที่จะอนุญาตให้คู่สัญญาฝ่ายนั้นยึดเงินเอาไว้ได้ทั้งหมด หรือหากคู่สัญญาที่จะได้รับเงินมีค่าใช้จ่ายใดๆ เกิดขึ้น ศาลย่อมมีดุลพินิจที่จะให้คู่สัญญาดังกล่าวได้รับชดใช้เงินได้ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่บางส่วน โดยที่

(a) ก่อนที่ค่าใช้จ่ายจะได้รับชดใช้หรือจะต้องจ่ายก่อนสัญญาสิ้นผล

(b) จะได้รับชำระไม่เกินจำนวนเงินที่ต้องจ่าย กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายที่เสียไปอาจไม่ได้รับการชดใช้คืนทั้งหมด

(c) ศาลมีดุลพินิจที่จะตัดสินว่าจะอนุญาตให้คู่สัญญาชำระเป็นเงินจำนวนเท่าใด

ส่วนมาตรา 3 (3) กำหนดว่า ในการใช้ดุลพินิจของศาลศาลต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ประกอบ โดยเฉพาะค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยคู่สัญญาที่ได้รับประโยชน์และผลที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์เช่นว่าในพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการพ้นวิสัย

2. มลรัฐ New South Wales¹⁶⁶ ได้มีการบัญญัติ The Frustrated Contracts Act 1978 (N.S.W.) มีความแตกต่างจากกฎหมายอังกฤษตรงที่ได้กำหนดแบบแผนอันซับซ้อนสำหรับการปรับใช้เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า ความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยได้ถูกแบ่งปันอย่างเท่าเทียมกันในระหว่างคู่สัญญา โดยได้ถูกกำหนดไว้ในส่วนที่ 3 ของพระราชบัญญัติดังกล่าว โดยมาตรา 12 กำหนดว่า คู่สัญญาที่ได้ชำระเงินไปก่อนการชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยมีสิทธิได้รับเงินคืน ส่วนมาตรา 7 กำหนดว่า สัญญาที่ถึงกำหนดชำระหนี้แล้ว แต่

---

¹⁶⁶ Based on Report of the Law Reform Commission on Frustrated Contracts, LRC. 25, Government Printer, N.S.W., 1976. The legislation is similar to that enacted in British Columbia in 1974.

คู่สัญญาไม่สามารถชำระหนี้ได้เพราะการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัย คู่สัญญายอมหลุดพ้นจากการชำระหนี้เว้นแต่ค่าเสียหายตามที่จำเป็น¹⁶⁷

3. มลรัฐ South Australia ได้มีการบัญญัติ The Frustrated Contracts Act 1988 (S.A.) ได้พยายามที่จะเอาชนะความล้มเหลวของการออกกฎหมายในรัฐอื่นๆ โดยเสนอหลักความยุติธรรมที่แบ่งสรรได้ (the principle of distributive justice) กล่าวคือ ค่าใช้จ่ายและผลประโยชน์ที่คู่สัญญาเกิดขึ้นก่อนการชำระหนี้กลายเป็นพันธวิสัยจะถูกนำมารวมกันและหารกันในระหว่างคู่สัญญาจะทำให้ไม่มีคู่สัญญาฝ่ายใดได้เปรียบหรือเสียเปรียบกัน ซึ่งศาลมีอำนาจในการปรับใช้หลักความยุติธรรมที่แบ่งสรรได้ดังกล่าว¹⁶⁸

5. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อกรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาและส่งมอบสินค้าคืน

ในประเทศออสเตรเลีย สัญญาเช่าซื้อมักจะกำหนดไว้ในสัญญาว่า หากผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเงินจำนวนหนึ่งเรียกว่า “minimum payment” ซึ่งเป็นเงินค่าเสียหายอันเกิดจากการบอกเลิกสัญญาในกรณีที่สินค้านั้นราคาตกต่ำ ซึ่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ยอมให้มีการชำระเงินตาม minimum payment clause ได้ถ้าจำนวนเงินที่ต้องชำระนั้นไม่สูงกว่าจำนวนเงินที่ต้องชำระในกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น และในการผิดสัญญานั้น พระราชบัญญัติได้นำเอาวิธีการคำนวณค่าเสียหายมาบัญญัติไว้แน่ชัดลงไป ตัวอย่างมาตรา 12 (6) ของ Hire-Purchase Act 1959 บัญญัติไว้ว่า “หากสัญญาเช่าซื้อได้ทำขึ้นตามที่กำหนดในหมวดนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะเรียกจำนวนเงินดังต่อไปนี้จากผู้เช่าซื้อ

(1) จำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาโดยการส่งคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือ

(2) จำนวนเงินซึ่งผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิได้รับหากผู้ให้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อในเวลาที่มีการบอกเลิกสัญญา

แล้วแต่จำนวนใดจะน้อยกว่า”

กล่าวคือ พระราชบัญญัติได้นำเอาวิธีคิดค่าเสียหายเมื่อมีการผิดสัญญามาใช้กับกรณีคืนสินค้าโดยไม่ผิดสัญญาโดยอนุโลมเป็นการแก้ปัญหาข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากหลักการใน

¹⁶⁷ Greig, D.W. and Davis, J.L.R., *The Law of Contracts*, Sydney, (The Law Book Co. Ltd., 1987), pp. 1344-1347.

¹⁶⁸ Paul Latimer, *supra note 108*, pp. 385-391.

คดี Associated Distributor v. Hall (1938)¹⁶⁹ ซึ่งศาลสูงของประเทศอังกฤษได้วินิจฉัยว่า กฎว่าด้วยเบี้ยปรับใช้ได้เฉพาะเวลาที่ผู้เช่าซื้อทำผิดสัญญา (breach of agreement) แต่ในกรณีส่งมอบสินค้าคืนนั้น ไม่ใช่เป็นการผิดสัญญา แต่เป็นการใช้สิทธิบอกเลิกสัญญา หลักนี้จึงเป็นเหตุให้ผู้ให้เช่าซื้อถือโอกาสกำหนดเงิน minimum payment ไว้สูงเกินไป ด้วยหลักตามคำพิพากษาดังกล่าว จึงเป็นเหตุให้กรณีผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาเองต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายมากยิ่งขึ้นกว่ากรณีทำผิดสัญญา

6. หน้าที่ชำระค่าเช่าซื้อกรณีผู้เช่าซื้อผิดสัญญาและผู้ให้เช่าซื้อยึดสินค้าคืน

การผิดสัญญาที่เกิดขึ้นโดยทั่ว ๆ ไป เป็นกรณีที่ผู้เช่าซื้อไม่ชำระค่าเช่าซื้อเป็นงวดตามสัญญา ในกรณีเช่นนี้พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแสดงเจตนาจะยึดสินค้าคืนก่อน ในหนังสือต้องกำหนดเวลาแน่นอนลงไปแต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 วัน นับแต่วันส่งหนังสือ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการเคลื่อนย้ายหรือปิดบังสินค้าทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือไปดังกล่าว¹⁷⁰

หลังจากยึดสินค้าแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือให้ผู้เช่าชำระเงินที่ค้างชำระภายใน 21 วัน¹⁷¹ ในขณะที่ยังไม่ครบ 21 วัน ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิดังนี้

1. สิทธิขอรับสินค้าคืนและขอให้สัญญายังคงผูกพันตามเดิม (right of reinstatement)¹⁷² การให้สิทธินี้ผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบเงินที่ค้างชำระทั้งหมดรวมทั้งค่าธรรมเนียมที่ตนได้กระทำผิดสัญญา ตลอดจนคืน (خذใช้) เงินเป็นค่าเสียหายในการยึดทรัพย์ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ หรือ

2. สิทธิขอซื้อสินค้านั้นโดยชำระเงินทั้งหมด พร้อมกับจ่ายค่าเสียหาย¹⁷³ หรือ

3. สิทธิขอให้ขายทรัพย์สินที่ยึดนั้นให้แก่บุคคลใดตามที่ผู้เช่าซื้อเสนอมาในราคาตามที่ไม่น้อยกว่าราคาจริงของสินค้านั้น¹⁷⁴

ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิดังกล่าวภายใน 21 วันเป็นอันหมดสิทธิ

¹⁶⁹ รองพล เจริญพันธ์, อ้างแล้ว เชนเจอร์นัลที่ 64, น. 145-146.

¹⁷⁰ Hire-Purchase Act 1959 Section 13 (1) (2).

¹⁷¹ Hire-Purchase Act 1959 Section 13 (3).

¹⁷² Hire-Purchase Act 1959 Section 15 (1) (a) (i) และ Section 16.

¹⁷³ Hire-Purchase Act 1959 Section 11 (3).

¹⁷⁴ Hire-Purchase Act 1959 Section 15 (1) (a) (ii).

จากนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะต้องขายสินค้านั้น ซึ่งในการขายสินค้านั้นมักจะมีปัญหาเกิดขึ้น

2 ประการ คือ

1. เมื่อขายสินค้าไปนั้นราคาอาจจะยังไม่ตกมาก และเมื่อเอาราคาสินค้ารวมกันเข้ากับเงินผ่อนที่จ่ายไปแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้กำไรมากกว่าราคาเช่าซื้อจริงๆ เสียอีก ปัญหาที่มีอยู่ว่าในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกเงินส่วนเกิน (surplus) คืนได้หรือไม่

มาตรา 15 (1) (b) แห่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ได้ให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกเงินส่วนเกินคืนใน 2 กรณีต่างกัน คือ

1.1. ถ้าเงิน “ค่าเช่าซื้อสุทธิ”¹⁷⁵ (the net amount payable) มากกว่าค่าของสินค้าที่ยึดคืน¹⁷⁶ (the value of the goods) ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ “เงินทั้งหมดที่จ่ายไปแล้วตามสัญญา” (the total amount paid) ลบกับผลต่างระหว่างค่าเช่าซื้อสุทธิตกับค่าของสินค้าที่ยึดคืน

1.2. ถ้า “ค่าของสินค้า” (the value of the goods) มากกว่า “ค่าเช่าซื้อสุทธิ” (the net amount payable) ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ “เงินทั้งหมดที่จ่ายไป” บวกกับผลต่างระหว่างค่าสินค้าและค่าเช่าสุทธิ

2. ในบางกรณีค่าของสินค้าอาจตกลงไปมากจนทำให้ผู้ให้เช่าซื้อขาดทุน ในกรณีเช่นนี้ที่ได้กล่าวมาแล้วคือ ผู้ให้เช่าซื้อมักจะกำหนด minimum payment clause ลงไปในสัญญา แต่บางครั้งกำหนดจำนวนเงินมากเกินไปจนเกินกว่าค่าเสียหายที่ตนได้รับจริงๆ ในกรณีเช่นนี้ ทฤษฎีในคดี Cooden Engineering v. Stanford¹⁷⁷ กล่าวว่า minimum payment clause นี้ไม่ใช่ค่าเสียหายจริงๆ ที่กำหนดไว้ (not a liquidated damages) จึงเป็นโมฆะ เพราะเป็นเบี้ยปรับ (penalty) ในกรณีเช่นนี้ผู้ให้เช่าต้องฟ้องเรียกค่าเสียหายให้ศาลคำนวณจะมาฟ้องเอาตาม minimum payment clause ไม่ได้ ศาลก็จะคำนวณโดยอาศัย “ราคาเช่าซื้อสุทธิ” เป็นเกณฑ์

¹⁷⁵ “ค่าเช่าซื้อสุทธิ” หมายความว่า จำนวนเงินที่จะต้องจ่ายตามสัญญาทั้งหมด หักด้วยอัตราส่วนลดในเรื่องดอกเบี้ย ค่าเบี้ยประกันภัยและค่าบำรุงรักษา (มาตรา 15 (2)).

¹⁷⁶ “ค่าของสินค้า” หมายความว่า ราคาขายที่ดีที่สุดที่จะสามารถกำหนดได้ (best price obtainable) หักด้วยค่าใช้จ่ายในการยึดสินค้าคืน ค่าใช้จ่ายในการเก็บซ่อมและรักษาสินค้า และค่าใช้จ่ายในการขายสินค้า (มาตรา 15 (2)).

¹⁷⁷ (1952) 2 All E.R. 915.

ศาลในคดี *Yeoman Credit Ltd. v. Wargowski* (1961)¹⁷⁸ คิดค่าเสียหายโดยใช้ราคาเช่าซื้อสุทธิ (ราคาเช่าซื้อ rebate for interest, maintenance and Insurance) ลบกับเงินทั้งหมดที่ได้จ่ายไปแล้วตามสัญญา รวมทั้งราคาสินค้าที่ยืดไป ผลต่างเป็นเท่าใดก็ถือว่าเป็นค่าเสียหาย ในบางกรณีถ้าผู้ให้เช่าต้องเสียค่าใช้จ่ายในการยึดสินค้า ศาลจะเอาเงินค่าใช้จ่ายนี้บวกลงไปในค่าเสียหายด้วยก็ยอมทำได้ (*Overstone v. Shipway*)¹⁷⁹ (*Financing Ltd v. Baldock*)¹⁸⁰

ในประเทศออสเตรเลียปัจจุบันปัญหาเรื่องนี้หมดไปนานแล้ว เพราะพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ห้ามมิให้ใช้ minimum payment clause เป็นการเอาเปรียบผู้ให้เช่าซื้อและพระราชบัญญัติได้นำเอาวิธีการคำนวณค่าเสียหายดังที่ได้บรรยายในคดี *Yeoman Credit Ltd. v. Wargowski* มาบัญญัติไว้ชัดเจนในมาตรา 15 (1) (c) แห่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959

2.4.2. หน้าที่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

1. สิทธิปฏิเสธไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อกรณีที่มีมูลเหตุที่จะอ้างกฎหมาย

เมื่อพิจารณาจากลักษณะของสัญญาเช่าซื้อของประเทศออสเตรเลียแล้วจะเห็นได้ว่าผู้ให้เช่าซื้อมีหน้าที่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อให้แก่ผู้เช่าซื้อและผู้เช่าซื้อเองก็มีหน้าที่ที่จะต้องรับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อเฉพาะแต่ทรัพย์สินที่ถูกต้องตรงตามที่กำหนดไว้ในสัญญา ทั้งผู้ให้เช่าซื้อต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อภายในเวลาที่กำหนดไว้ในช่วงเวลาที่เหมาะสม มิฉะนั้น ผู้เช่าซื้ออาจถือว่าการส่งมอบดังกล่าวไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันในทางสัญญา

2. สิทธิอิสระที่จะไม่รับมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยใช้สิทธิเลิกสัญญา

ในกฎหมายเช่าซื้อของประเทศออสเตรเลียได้บัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้เช่าซื้อในการบอกเลิกสัญญา และส่งมอบสินค้าคืนโดยสมัครใจ (Voluntary Return of Goods) ไว้ในมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 โดยมาตรา 12 (1)¹⁸¹ บัญญัติว่า การส่งมอบ

¹⁷⁸ (1961) 3 All E.R. 145.

¹⁷⁹ (1962) 1 All E.R. 52.

¹⁸⁰ (1963) All E.R. 443.

¹⁸¹ มาตรา 12 (1) แห่งพระราชบัญญัติ Hire-Purchase 1959 บัญญัติว่า "The hirer of any goods comprised in a hire-purchase agreement may terminate the hiring by returning the goods to the owner during ordinary business hours at a place at which the

สินค้าค่านั้นต้องทำในเวลาประกอบธุรกิจ (during ordinary business hours) และส่งคืนที่สถานที่ที่ตกลงกันไว้ หรือสถานที่ที่ผู้ให้เช่าซื้อประกอบธุรกิจอยู่ และถือว่าการส่งมอบสินค้าคั้นทำให้สัญญาเช่าซื้อสิ้นสุดลง โดยพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ยอมให้มีการชำระเงินตาม minimum payment clause ได้ ถ้าจำนวนเงินที่จะต้องชำระนั้นไม่สูงเกินกว่าจำนวนเงินที่จะต้องชำระในกรณีที่มีการผิดสัญญาเกิดขึ้น และในการผิดสัญญานั้นมาตรา 12 (6) ได้บัญญัตินำเอาวิธีการคำนวณค่าเสียหายมาบัญญัติไว้ให้แน่ชัดลงไป กล่าวคือ

“Where a hire-purchase agreement is determined pursuant to this section the owner shall be entitled to recover from the hirer

(a) the amount (if any) required to be paid in such circumstances under the agreement; or

(b) the amount (if any) which the owner would have been entitled to recover if the owner had taken possession of the goods at the date of termination of the hiring;

whichever is the less.”

“หากสัญญาเช่าซื้อได้ทำขึ้นตามที่กำหนดในหมวดนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะเรียกจำนวนเงินดังต่อไปนี้จากผู้เช่าซื้อ

(1) จำนวนเงินที่กำหนดให้จ่ายเมื่อมีการบอกเลิกสัญญาโดยการส่งคืนทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือ

(2) จำนวนเงินซึ่งผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิได้รับหากผู้ให้เช่าซื้อครอบครองทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อในเวลาที่มีการบอกเลิกสัญญา

แล้วแต่จำนวนใดจะน้อยกว่า”

กล่าวคือพระราชบัญญัติได้นำเอาวิธีคิดค่าเสียหายเมื่อมีการผิดสัญญามาใช้กับกรณีคืนสินค้าโดยไม่ผิดสัญญาโดยอนุโลม

2.4.3.หน้าที่ดูแลรักษาทรัพย์สินอย่างวิญญูชน

ตามกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น สัญญาเช่าซื้อส่วนใหญ่มักจะกำหนดให้ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่โดยเด็ดขาด (strict duty) ในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ทั้งนี้หากมีความเสียหายอันใดเกิดขึ้นกับทรัพย์สินที่เช่าซื้อแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ต้องรับผิดชอบชดเชยค่าเสียหายต่อผู้ให้เช่าซื้อแม้ว่าความ

---

owner ordinarily carries on business or to the place specified for that purpose in the agreement and such a return of the goods shall terminate the hiring...”

เสียหายที่เกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้นมิได้เกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เช่าซื้อหรือเป็นเพราะอุบัติเหตุก็ตาม¹⁸² อย่างไรก็ดี แม้ว่าในกรณีที่สัญญาเช่าซื้อจะมีข้อสัญญากำหนดหน้าที่ให้ผู้เช่าซื้อว่าจะต้องใช้มาตรฐานในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อระดับใดแล้ว ผู้เช่าซื้อก็ยังคมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการดูแลรักษาทรัพย์สินที่เช่าซื้อ (reasonable care) ในระหว่างที่สัญญาเช่าซื้อจะมีผลใช้บังคับอยู่¹⁸³ ทั้งจะต้องรับผิดในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของตนเอง ตลอดจนลูกจ้างหรือตัวแทนของตนเองซึ่งได้กระทำไปภายในขอบอำนาจ¹⁸⁴ แต่ผู้เช่าซื้อไม่ต้องรับผิดในกรณีที่ความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำของบุคคลอื่น ซึ่งผู้เช่าซื้อเองนั้นไม่อาจจะเข้าไปควบคุมได้¹⁸⁵ ดังนั้น ผู้เช่าซื้อจึงไม่ต้องรับผิดในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อถูกลักขโมยไปโดยที่ผู้เช่าซื้อไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการดูแลรักษาทรัพย์สิน แต่ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดแม้ความเสียหายจะเกิดจากบุคคลอื่น ในกรณีที่ผู้เช่าซื้อนำทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปใช้ในการอื่นนอกจากที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการที่ผู้เช่าซื้อโอนความครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อไปยังบุคคลอื่นโดยปราศจากความยินยอม ซึ่งในกรณีเช่นนี้ผู้เช่าซื้อยังคงต้องรับผิดในความเสียหายแก่ผู้ให้เช่าซื้อ แม้ว่าความเสียหายนั้นจะไม่ได้เกิดขึ้นเนื่องจากความผิดของบุคคลซึ่งผู้เช่าซื้อได้ฝากทรัพย์สินไว้¹⁸⁶

ในกรณีที่ทรัพย์สินที่เช่าซื้อสูญหายหรือเสียหาย ผู้เช่าซื้อมีหน้าที่พิสูจน์ให้เห็นว่าความสูญหายหรือเสียหายนั้นไม่ได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อของผู้เช่าซื้อ¹⁸⁷ ซึ่งหากผู้เช่าซื้อ

¹⁸² Crane V. Galway (1905), 39 Irish Law Times, (1867-1970), p. 94.

¹⁸³ Tilling V. Balmain (1892), 8 Time Law Report, (1884-1952), p. 517.

¹⁸⁴ Sanderson V. Collins (1904), Law Reports, King's Bench Division, (1952), p. 628.

¹⁸⁵ Walker V. British Guarantee Association (1852), 18 Law Report, Queen's Bench Division, (1891-1901), p. 277.

¹⁸⁶ Edwards V. Newland (E. Burchett, Ltd.), Third Parties, (1950) All England Law Reports, (1950), p. 1072.

¹⁸⁷ Houghland V. R.R. Low (Luxury Coaches), Ltd., (1962), 2 All England Law Reports, (1962), p. 159.

สามารถพิสูจน์ให้เห็นดังกล่าวได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์แสดงให้เห็นต่อไปอีกว่าความเสียหายหรือสูญหายนั้นเกิดขึ้นเมื่อใดและอย่างไร¹⁸⁸

2.4.4. หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

1. หน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อ

ในส่วนหน้าที่ซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อนั้น ต้องพิจารณาตามพระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1989 โดยสาระสำคัญดังต่อไปนี้

ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้การให้คุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ส่วนผู้ขายจะควบคุมเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น

ในส่วนของการซ่อมแซมทรัพย์สินที่เช่าซื้อหรือทดแทนด้วยสินค้าใหม่ จะได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายเฉพาะกรณีที่มีการให้หลักประกันในเรื่องดังกล่าวไว้เท่านั้น ซึ่งคำว่า “รับประกัน” (warranty) นี้ หมายถึง การแสดงให้เห็นให้ผู้บริโภคทราบว่า ผู้ขายจะทำการซ่อมแซมสินค้าที่ชำรุดบกพร่องหรือทดแทนสินค้าให้ใหม่ โดยจะมีเอกสารใด ๆ เป็นหลักฐาน การแสดงให้เห็นทรานั้นจะต้องเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่มีการให้สินค้านั้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงที่มีเงื่อนไขหรือไม่มีเงื่อนไขก็ตามตามมาตรา 73¹⁸⁹ แห่งพระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1989

จากนิยามดังกล่าว จะเห็นว่าหลักประกันในการซ่อมแซมจะต้องประกอบด้วย

1. การแสดงให้เห็นให้ผู้บริโภคเข้าใจว่าจะมีการซ่อมแซมหรือทดแทนสินค้าใหม่

¹⁸⁸ Coldman V. Hill, (1919), Law Reports, King's Bench Division, (1900-1952), p. 443.

¹⁸⁹ มาตรา 73 แห่งพระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1989 บัญญัติว่า “warranty means any representation communicated to a consumer in connection with a supply of goods or services, at or about the time of supply, to the effect that a person will (unconditionally or on specified conditions)—

(a) repair or replace the goods or part of them; or

(b) provide afresh or rectify the services or part of them; or

(c) recompense the consumer, wholly or partially;

in the event that the goods or services or part of them prove to be defective, and includes any document by which such a representation is evidenced” .

2. การแสดงจะต้องเกิดในเวลาที่มีการให้สินค้านั้น

3. มีเอกสารเป็นหลักฐาน

หากไม่เข้าองค์ประกอบข้อใดข้อหนึ่งดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ก็จะไม่ถือเป็นกาให้หลักประกัน และผู้เข้าซื้อก็จะได้ไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายนี้

รายละเอียดของการรับประกัน

มาตรา 76¹⁹⁰ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวได้กำหนดรายละเอียดของหลักประกันไว้นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วว่า หลักประกันจะต้องมีเอกสารเป็นหลักฐาน จึงหมายความว่าผู้ขาย

---

¹⁹⁰ มาตรา 76 แห่งพระราชบัญญัติ Fair Trading Act 1989 บัญญัติว่า “(1) The requirements prescribed for a warranty for the purposes of section 75 are that a warranty—

(a) shall be evidenced by a document given to the consumer; and

(b) shall be so worded as to express as tersely as possible, clearly and accurately every act required to be performed by the person by whom it is issued to honour the warranty, and every act required to be performed by the consumer to entitle the consumer to claim that the warranty should be honoured; and

(c) shall clearly and prominently specify the name and place of business of the person by whom it is issued; and

(d) shall clearly specify the period or periods within which a defect must appear in the goods or services to which it relates if the consumer is to be entitled to claim that the warranty should be honoured; and

(e) shall clearly specify the procedure for claiming that the warranty should be honoured including the designation of an address in Australia to which claims may be sent; and

(f) shall clearly specify the manner in which expenses incurred in connection with making a claim that the warranty should be honoured are to be borne; and

(g) shall clearly state that the benefits conferred by the warranty on the consumer are in addition to all other rights and remedies had by the consumer in law in respect of the goods or services to which it relates; and

ไม่สามารถให้หลักประกันโดยวาจาเพียงเท่านั้น โดยในเอกสารดังกล่าวต้องมีข้อความที่สำคัญดังต่อไปนี้

- (1) มีถ้อยคำที่ชัดเจน
- (2) ระบุชื่อของผู้ขายและชื่อของผู้ประกอบธุรกิจอย่างชัดเจน
- (3) ระบุระยะเวลาของการให้หลักประกัน
- (4) ระบุกระบวนการและขั้นตอนในการอ้างหลักประกัน
- (5) อายุความรับผิดชอบเรื่องค่าใช้จ่าย
- (6) ระบุผลประโยชน์ที่จะได้รับจากหลักประกัน

ความรับผิด

ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้กำหนดความรับผิดในกรณีที่ผู้ขายไม่ปฏิบัติตามหลักประกันตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 76 โดยต้องระวางอัตราโทษปรับสูงสุด 100 หน่วยความผิด (Penalty Units)¹⁹¹

2. ความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง

หากพิจารณาถึงความรับผิดในความชำรุดบกพร่องในสินค้าตามกฎหมายออสเตรเลียนั้น สามารถพิจารณาได้จากพระราชบัญญัติที่สำคัญ 2 ฉบับ คือ

1. Sale of Goods Act 1896
2. Trade Practice Act 1974

โดยสามารถพิจารณาถึงหลักเกณฑ์ของกฎหมายทั้งสองฉบับที่กำหนดถึงลักษณะของความชำรุดบกพร่อง รวมทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้สัญญาไว้ดังต่อไปนี้

1. พระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896

ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้การคุ้มครองผู้ซื้อ (buyer) ที่เป็นบุคคลธรรมดา¹⁹² ส่วนผู้ขาย (seller) จะควบคุมเฉพาะบุคคลธรรมดาเท่านั้น¹⁹³ โดยในส่วนของคุณภาพของสินค้าจะ

(h) shall comply with any requirements prescribed by regulation” .

¹⁹¹ .1 Penalty Unit เท่ากับ 110 เหรียญออสเตรเลีย

¹⁹² มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “buyer means a person who buys or agrees to buy goods”.

ได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายฉบับนี้เฉพาะกรณีที่มีการให้หลักประกันในเรื่องคุณภาพสินค้าเท่านั้น ซึ่งคำว่า “คุณภาพสินค้า” (quality of goods) มีความหมายรวมถึงสภาพโดยรวมของสินค้านั้นๆ¹⁹⁴

ส่วนการให้หลักประกัน (warranty) หมายถึง ข้อตกลงที่เกี่ยวข้องกับตัวสินค้าในสัญญาซื้อขายซึ่งข้อตกลงดังกล่าวแม้จะไม่ใช้ตัวสัญญาซื้อขายแต่มีความเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หลักของสัญญาซื้อขายโดยตรง โดยหากไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าว ผู้ซื้อก็มีสิทธิเรียกค่าเสียหายแต่ไม่มีสิทธิที่จะปฏิเสธไม่รับสินค้านั้น¹⁹⁵

การให้หลักประกันเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้า

ในส่วนของกรการให้หลักประกันเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้านั้นเกิดขึ้นได้ 2 กรณี คือ การให้หลักประกันเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าโดยชัดแจ้ง (expressly) หรือการให้หลักประกันเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าโดยปริยาย (by implication) โดยพิจารณาจากสภาพแวดล้อมหรือพฤติกรรมการของผู้ขาย โดยการให้หลักประกันโดยปริยายอาจเกิดขึ้นได้ในกรณีดังต่อไปนี้

1. ผู้ซื้อทำให้ผู้ขายรับทราบถึงวัตถุประสงค์เฉพาะที่ต้องการสินค้านั้น โดยแสดงให้ผู้ขายรับทราบว่า ผู้ซื้อไว้วางใจในทักษะและการวิเคราะห์พิจารณาของผู้ขาย และสินค้านี้ดั่งกล่าวอยู่ในกิจการของผู้ขายในกรณีนี้ ก็จะสมารถอนุมานได้ว่า สินค้านี้ดั่งกล่าวอยู่ในสภาพดีสำหรับการใช้เพื่อวัตถุประสงค์ตามเจตนารมณ์ของผู้ซื้อ¹⁹⁶ หรือ

¹⁹³ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “seller means a person who sells or agrees to sell goods”.

¹⁹⁴ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “quality of goods includes their state or condition”.

¹⁹⁵ มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “warranty means an agreement with reference to goods which are the subject of a contract of sale but collateral to the main purpose of such contract, the breach of which gives rise to a claim for damages but not to a right to reject the goods and treat the contract as repudiated”.

¹⁹⁶ มาตรา 17 (a) แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “Subject to the provisions of this Act and of any statute in that behalf, there is no implied warranty or condition as to the quality or fitness for any particular purpose of goods supplied under a contract of sale, except as follows—

2. มีการซื้อสินค้าจากผู้ขายซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับรายละเอียดหรือคุณสมบัติของสินค้านั้นๆ โดยไม่จำเป็นว่าผู้ขายจะเป็นผู้ผลิตด้วยหรือไม่ ในกรณีนี้ก็จะสามารถอนุมานได้ว่า สินค้าอยู่ในคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับในการซื้อขาย¹⁹⁷

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงแสดงให้เห็นว่า การให้หลักประกันเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าโดยปริยาย (by implication) จะมี 2 ลักษณะคือ

(1) สินค้าจะต้องมีคุณภาพสำหรับการทำงานตามวัตถุประสงค์ (goods shall be reasonably fit for such purpose)

(2) สินค้าต้องอยู่ในคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับในการซื้อขาย (goods shall be of merchantable quality) สินค้าจะต้องมีลักษณะอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับการอนุมานในแต่ละกรณี ความรับผิดชอบ

ในกรณีที่ผู้ขายไม่ปฏิบัติตามหลักประกันที่ให้ไว้ จะถือว่าผู้ขายฝ่าฝืนหลักประกันดังกล่าว (breach of warranty) โดยผู้ซื้อสามารถเรียกค่าเสียหายได้ แต่ไม่สามารถที่จะปฏิเสธไม่รับมอบสินค้าด้วยเหตุของการไม่ปฏิบัติตามหลักประกันเพียงอย่างเดียว

ในการเรียกร้องค่าเสียหาย ผู้ซื้อต้องเรียกร้องค่าเสียหายต่อศาล¹⁹⁸ ซึ่งศาลจะประเมินค่าเสียหายดังกล่าวจากความสูญเสียที่เกิดขึ้นกับผู้ซื้อไม่ว่าความสูญเสียนั้นจะเกิดขึ้นโดยตรงจาก

(a) when the buyer, expressly or by implication, makes known to the seller the particular purpose for which the goods are required, so as to show that the buyer relies on the seller's skill or judgment, and the goods are of a description which it is in the course of the seller's business to supply (whether the seller is the manufacturer or not), there is an implied condition that the goods shall be reasonably fit for such purpose [...].”

¹⁹⁷ มาตรา 17 (c) แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “Subject to the provisions of this Act and of any statute in that behalf, there is no implied warranty or condition as to the quality or fitness for any particular purpose of goods supplied under a contract of sale, except as follows—

(c) when goods are bought by description from a seller who deals in goods of that description (whether the seller is the manufacturer or not) there is an implied condition that the goods shall be of merchantable quality [...].”

สินค้าหรือเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของสินค้านี้ (estimated loss directly and naturally resulting)¹⁹⁹

สำหรับค่าเสียหายพิเศษนั้น กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้ตัดสิทธิของผู้ซื้อที่จะเรียกร้องค่าเสียหายพิเศษแต่อย่างใด ซึ่งค่าเสียหายพิเศษนี้ หมายถึง ค่าเสียหายทางจิตใจหรืออารมณ์ที่เกิดขึ้นจากการสูญเสียจากการใช้สินค้านี้²⁰⁰

2. Trade Practice Act 1974

ขอบเขตการใช้บังคับ

พระราชบัญญัติฉบับนี้ให้ความคุ้มครองบุคคลภายนอกที่เป็นบุคคลธรรมดา และควบคุมผู้ผลิตที่เป็นห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท โดยนำมาใช้เพื่อเรียกเงินค่าทดแทนที่เกิดจากสินค้าชำรุดบกพร่อง (defective goods) โดยไม่จำเป็นต้องพิสูจน์เรื่องหลักประกัน (warranty) ความประมาทเลินเล่อ (negligence) หรือไม่ต้องพิสูจน์ว่าได้มีความเสียหายเกิดขึ้นกับผู้บริโภคหรือไม่ (มาตรา 75 AB)

---

¹⁹⁸ มาตรา 52 (1) (a) แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “(1) When there is a breach of warranty by the seller, or when the buyer elects, or is compelled, to treat a breach of a condition on the part of the seller as a breach of warranty, the buyer is not by reason only of such breach of warranty entitled to reject the goods; but the buyer may—

(a) set up against the seller the breach of warranty in diminution or extinction of the price; or [...]”.

¹⁹⁹ มาตรา 54 (2) แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “(2) The measure of damages for breach of warranty is the estimated loss directly and naturally resulting, in the ordinary course of events, from the breach of warranty [...]”.

²⁰⁰ มาตรา 55 แห่งพระราชบัญญัติ Sale of Goods Act 1896 บัญญัติว่า “This Act does not affect the right of a buyer or a seller to recover interest or special damages in any case in which by law interest or special damages are recoverable, or to recover money paid when the consideration for the payment of it has failed”.

คำว่า “สินค้า”²⁰¹ หมายถึง

- (1) เรือ เครื่องบิน และยานพาหนะอื่นใด
- (2) สัตว์ต่างๆ และหมายความรวมถึงปลา
- (3) แร่ธาตุ ต้นไม้ และธัญพืช ไม่ว่าจะอยู่ใต้หรือยึดติดกับที่ดินหรือไม่
- (4) แก๊ส และกระแสไฟฟ้า

สินค้าชำรุดบกพร่อง

สินค้านั้นจะถือว่ามีความชำรุดบกพร่องหากความปลอดภัยของสินค้านั้นไม่เป็นไปตามที่บุคคลทั่วไปได้คาดหวังไว้²⁰² โดยในการพิจารณาว่าสินค้าใดชำรุดบกพร่องหรือไม่จะต้องพิจารณาจากสภาพแวดล้อมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นลักษณะและวัตถุประสงค์ของการทำการตลาดสินค้านั้นๆ การบรรจุหีบห่อ ตลอดจนการใช้สัญลักษณ์ คำแนะนำ หรือคำเตือนบนสินค้านั้น และข้อเท็จจริงบางประการ คือความคาดหวังของบุคคลทั่วไปเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้านั้นๆ²⁰³

---

²⁰¹ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practice Act 1974 บัญญัติว่า “goods includes:

- (a) ships, aircraft and other vehicles;
- (b) animals, including fish;
- (c) minerals, trees and crops, whether on, under or attached to land or not; and
- (d) gas and electricity”.

²⁰² มาตรา มาตรา 75 AC (1) แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practice Act 1974 บัญญัติว่า “(1) for the purposes of this Part, goods have a defect if their safety is not such as persons generally are entitled to expect”.

²⁰³ มาตรา มาตรา 75 AC (2) แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practice Act 1974 บัญญัติว่า “(2) In determining the extent of the safety of goods, regard is to be given to all relevant circumstances including:

- (a) the manner in which, and the purposes for which, they have been marketed; and
- (b) their packaging; and
- (c) the use of any mark in relation to them; and

อย่างไรก็ตาม การพิจารณาจะไม่จำกัดอยู่เฉพาะสินค้าที่มีลักษณะหรือชนิดเดียวกันที่มีการจำหน่ายในตลาดเท่านั้น²⁰⁴

จึงเห็นได้ว่า ความรับผิดภายใต้กฎหมายฉบับนี้ เป็นความรับผิดโดยเคร่งครัด (strict liability) ที่ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตแต่อย่างใด หากแต่พิสูจน์ว่าหากสินค้ามีความชำรุดบกพร่องและไม่เป็นไปตามที่บุคคลทั่วไปได้คาดหวังไว้ ผู้ผลิตก็จะมี ความรับผิดแล้ว (ACC v Glendale Chemical Products)

การโต้แย้ง

ในกรณีที่ผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าตนได้ใช้ความรู้ทางเทคนิคในการผลิตสินค้านั้น และความรู้ดังกล่าวเป็นที่ยอมรับและในเวลานั้นไม่สามารถพบความบกพร่องในสินค้าได้ ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิด การโต้แย้งในกรณีนี้เรียกว่า “state of art” โดยจะพิจารณาจากสถานะของความรู้ ณ วันที่มีการผลิตสินค้านั้นได้

ข้อโต้แย้งในอีกกรณีหนึ่งคือ การพิสูจน์ว่าสินค้ามีคุณภาพตามมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปซึ่งเป็นมาตรฐานเชิงบังคับที่สินค้าทุกประเภทจะต้องมี (mandatory standard) ในกรณีนี้ ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดเช่นกัน²⁰⁵

(d) any instructions for, or warnings with respect to, doing, or refraining from doing, anything with or in relation to them; and

(e) what might reasonably be expected to be done with or in relation to them; and

(f) the time when they were supplied by their manufacturer”.

²⁰⁴ มาตรา 75 AC (3) แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practice Act 1974 บัญญัติว่า “(3) An inference that goods have a defect is not to be made only because of the fact that, after they were supplied by their manufacturer, safer goods of the same kind were supplied”.

²⁰⁵ มาตรา 75 AK แห่งพระราชบัญญัติ Trade Practice Act 1974 บัญญัติว่า “(1) In a liability action, it is a defence if it is established that:

(a) the defect in the action goods that is alleged to have caused the loss did not exist at the supply time; or

(b) they had that defect only because there was compliance with a mandatory standard for them; or

2.4.5. หน้าที่ปฏิบัติตามข้อกำหนดในสัญญา²⁰⁶

ผู้เช่าซื้อที่มีหน้าที่กระทำการอย่างใด ๆ โดยไม่ให้ขัดกับข้อสัญญาอันเป็นหน้าที่ตามหลักกฎหมาย Common Law เช่น ผู้เช่าซื้อต้องไม่ขายทรัพย์สินที่เช่าซื้อ หรือนำไปจำนำ หรือใช้ทรัพย์สินที่เช่าซื้อโดยผิดกับวัตถุประสงค์ของสัญญาเช่าซื้อ เป็นต้น หากผู้เช่าซื้อกระทำการใด ๆ ที่ขัดกับข้อสัญญาเช่าซื้อ สัญญาเช่าซื้อย่อมที่จะสิ้นสุดตามความเป็นจริงและผู้ให้เช่าซื้อจะมีสิทธิที่จะกลับเข้าครอบครองทรัพย์สินที่เช่าซื้อและบอกเลิกสัญญาได้

2.4.6. หน้าที่ส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อคืนแก่ผู้ให้เช่าซื้อ

กรณีที่ผู้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาหรือผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญา ผู้เช่าซื้อที่มีหน้าที่ส่งมอบสินค้าคืนให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ โดยในส่วนของกรยึดสินค้าคืนกรณีผู้ให้เช่าซื้อบอกเลิกสัญญาจากการที่ผู้เช่าซื้อผิดสัญญา พระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ได้กำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อต้องมีหนังสือแสดงเจตนาจะยึดสินค้าคืนก่อน ในหนังสือต้องกำหนดเวลาแน่นอนลงไปแต่ต้องไม่น้อยกว่า 7 วันนับแต่วันส่งหนังสือ แต่ในกรณีมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า มีการเคลื่อนย้ายหรือปิดบังสินค้าทำให้ผู้ให้เช่าซื้อเสียหาย ก็ไม่จำเป็นต้องมีหนังสือไปดังกล่าว²⁰⁷

หลังจากยึดสินค้าแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะต้องมีหนังสือให้ผู้เช่าชำระเงินที่ค้างชำระภายใน 21 วัน²⁰⁸ ในขณะที่ยังไม่ครบ 21 วัน ผู้เช่าซื้อจะมีสิทธิดังนี้

(c) the state of scientific or technical knowledge at the time when they were supplied by their actual manufacturer was not such as to enable that defect to be discovered; or

(d) if they were comprised in other goods (finished goods)—that defect is attributable only to:

(i) the design of the finished goods; or

(ii) the markings on or accompanying the finished goods; or

(iii) the instructions or warnings given by the manufacturer of the finished goods”.

²⁰⁶ R.M Goode, *supra* note 41, pp 258-281.

²⁰⁷ Hire-Purchase Act 1959 Section 13 (1) (2).

²⁰⁸ Hire-Purchase Act 1959 Section 13 (3).

1. สิทธิขอรับสินค้าคืนและขอให้สัญญากลับมาที่มีความผูกพันตามเดิม (right of reinstatement)²⁰⁹ การให้สิทธินี้ผู้เช่าซื้อต้องส่งมอบเงินที่ค้างชำระทั้งหมดรวมทั้งชำระค่าเช่าที่ตนได้กระทำผิดสัญญา ตลอดจนคืน (ชดเชย) เงินเป็นค่าเสียหายในการยึดทรัพย์ให้แก่ผู้ให้เช่าซื้อ หรือ

2. สิทธิขอซื้อสินค้านั้นโดยชำระเงินทั้งหมด พร้อมกับจ่ายค่าเสียหาย²¹⁰ หรือ

3. สิทธิขอให้ขายทรัพย์สินที่ยึดนั้นให้แก่บุคคลใดตามที่ผู้เช่าซื้อเสนอมาในราคาตามที่ไม่น้อยกว่าราคาจริงของสินค้านั้น²¹¹

ถ้าผู้เช่าซื้อไม่ใช้สิทธิดังกล่าวภายใน 21 วันเป็นอันหมดสิทธิ

จากนั้นผู้ให้เช่าซื้อจะต้องขายสินค้านั้น ซึ่งในการขายสินค้านั้นมักจะมีปัญหาเกิดขึ้น

2 ประการ คือ

1. เมื่อขายสินค้าไปนั้นราคาอาจจะยังไม่ตกมาก และเมื่อเอาราคาสินค้ารวมกันเข้ากับเงินผ่อนที่จ่ายไปแล้ว ผู้ให้เช่าซื้อจะได้กำไรมากกว่าราคาเช่าซื้อจริงๆ เสียอีก ปัญหามีอยู่ว่าในกรณีเช่นนี้ ผู้ให้เช่าซื้อจะเรียกเงินส่วนเกิน (surplus) คืนได้หรือไม่

มาตรา 15 (1) (b) แห่งพระราชบัญญัติเช่าซื้อ ค.ศ. 1959 ได้ให้สิทธิแก่ผู้ให้เช่าซื้อเรียกเงินส่วนเกินคืนใน 2 กรณีต่างกัน คือ

1.1. ถ้าเงิน “ค่าเช่าซื้อสุทธิที่ต้องชำระ”²¹² (the net amount payable) มากกว่ามูลค่าของสินค้าที่ยึดคืน²¹³ (the value of the goods) ผู้เช่าซื้อสิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ “เงินทั้งหมดที่จ่ายไปแล้วตามสัญญา” (the total amount paid) ลบกับผลต่างระหว่างค่าเช่าซื้อสุทธิกับค่าของสินค้าที่ยึดคืน

²⁰⁹ มาตรา 15 (1) (a) (i) และมาตรา 16 แห่งพระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959.

²¹⁰ มาตรา 11 (3) แห่งพระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959.

²¹¹ มาตรา 15 (1) (a) (ii) แห่งพระราชบัญญัติ Hire-Purchase Act 1959.

²¹² “ค่าเช่าซื้อสุทธิ” หมายความว่า จำนวนเงินที่จะต้องจ่ายตามสัญญาทั้งหมด หักด้วยอัตราส่วนลดในเรื่องดอกเบี้ย ค่าเบี้ยประกันภัยและค่าบำรุงรักษา (มาตรา 15 (2))

²¹³ “ค่าของสินค้า” หมายความว่า ราคาขายที่ดีที่สุดที่จะสามารถกำหนดได้ (best price obtainable) หักด้วยค่าใช้จ่ายในการยึดสินค้าคืน ค่าใช้จ่ายในการเก็บซ่อมและรักษาสินค้า และค่าใช้จ่ายในการขายสินค้า (มาตรา 15 (2))

1.2. ถ้า “มูลค่าของสินค้า” (the value of the goods) มากกว่า “ค่าเช่าซื้อสุทธิที่ต้องชำระ” (the net amount payable) ผู้เช่าซื้อสิทธิเรียกเอาเงินจำนวนหนึ่งซึ่งมีค่าเท่ากับ “เงินทั้งหมดที่จ่ายไป” บวกกับผลต่างระหว่างค่าสินค้าและค่าเช่าสุทธิ